

Priesteris Dionīsijs Taciss
ATONA STARECU PAMĀCĪBAS
Mācību līdzeklis Sv. Gregora kristīgās kalpošanas skolai

Tulkojums no krievu valodas — L. Lemhena
J. Vorobjevska “Omegas punkts” — saīsināts tulkojums no krievu valodas — L. Lemhena
Grāmata iznāk pateicoties † Praskovjas Spicinas ziedojumam
Redakcija — priesteris Jānis Kalniņš

Starecu pamācības

*Nesakiet, ka Dievišķo Garu nav iespējams uzņemt;
Nesakiet, ka bez Tā iespējams izglābties;
Nesakiet, ka, pašam nezinot, kāds ir Tam piederīgs;
Nesakiet, ka Dievs cilvēkiem nav saredzams;
Nesakiet, ka cilvēki neredz Dievišķo gaismu
Vai ka tas mūsu laikos nav iespējams!
Tas nekad nav neiespējams, draugi;
Bet ir ļoti iespējams tiem, kas to vēlas.*

(Simeons Jaunais Teologs. 27. himna, 125 — 132)

PROLOGS

1994. g. Kristus piedzimšanas svētku priekšvakarā man radās doma izveidot dažu 20. gs. starecu pamācību antoloģiju, lai tās būtu viegli pieejamas kristiešiem, kuriem nav laika biezu grāmatu lasīšanai. Citiem par to nebildis, nekavējoties sāku realizēt savu ideju. Nākamajā vasarā, kā parasti, devos uz Svēto Kalnu, un vairāki pazīstami mūki man vaicāja, vai pēc grāmatām par starecu Paisiju nerakstu vēl kaut ko. Nācās atklāt savu nodomu, saņēmu arī viņu padomus. Man, protams, sacīja, ka tāda grāmata būs interesanta, jo, kā mēs visi labi zinām, šodienas starecu pieredze saviļņo un sniedz garīgu mācību. Turpināju savu darbu, taču mieru nedeja jautājums: ko gan īsti mūsdienās varam uzskatīt par starecu? Beidzot nolēmu, ka arī pasaulē dzīvojošie klēriķi, bijušie misionāri, ir uzskatāmi par stareciem, jo viņiem bijis daudz garīgo bērnu, liels ir viņu ieguldījums grieķu tautas garīgajā atmodā, lielas bijušas viņu kristīgās rūpes par tautu.

Stareci, kuru pamācības šai grāmatā apkopoju, ir cilvēki, kuri bez jebkādam godkārtīgām interesēm veltījuši sevi Baznīcai. Viņi veikuši lielu gara varoņdarbu, dzīvojot saskaņā ar Dieva gribu un visu dzīvi pavadot, cīnoties ar sātānu. Veicot šo gara varoņdarbu, šie vīri uzkrājuši vērtīgu pieredzi, kurā pazemīgi dalījušies ar saviem brāļiem.

Stareci garīgi palīdzēja dvēselēm, kuras tiecās pēc labā, bija tām kā patiesās dievbijības ceļrāži. Viņi mierināja bēdu nomāktos un pauda Dieva gribu laikā, kad visapkārt valdīja prāta samulsums. Īsi sakot, stareci bijuši darba, nevis teorijas cilvēki, tādēļ viņu garīgums ir dziļš un acīmredzams.

Kopīgs visiem šeit minētajiem stareciem ir bijis tas, ka visi viņi dzīvojuši klosterī. Vieni tur pavadījuši visu savu mūžu, citi no klostera devušies dzīves ceļos, kamēr citi savu dzīvi klosterī noslēguši. Taču ikviens no viņiem saglabājis tieši sev raksturīgas īpa-

šības. Katram starecam piemītusi īpaša svētība un tikai viņam raksturīga īpaša svētības dāvana.

Starecu viedie izteicieni šeit sniegti, lai palīdzētu mūsdienu kristiešiem risināt savas problēmas un kaut daļēji apmierinātu viņu garīgos meklējumus.

Vēl daži vārdi šo padomu lasītājiem. Vislabāk lasīt pa vienam padomam un, tajā iedziļinoties, censties atrast šais vārdos pašam sevi un savu brāli, stiprināt savu prātu garīgās dzīves pamatpatiesībās. Tad sirdī ieplūdīs siltums un tā atbilstoši savām spējām baudīs paradīzes svētlaimi.

Priesteris Dionīsijs Taciss

1. KRISTUS MUMS IR VISS

1. Starecs Porfīrijs ir sacījis: «Dzīve bez Kristus nav dzīve, bet nāve. Ja tu neredzi Kristu visos savos darbos un domās, tu esi bez Kristus.»

2. Tas pats starecs arī piebilda: «Kristus ir mūsu Draugs, mūsu Brālis, viss labais un skaistais. Kristum nepiemīt ne īgnums, ne melanholija, ne iekšējais mainīgums. Cilvēku moka dažādi nodomi un stāvokļi, kas laiku pa laikam viņu nomāc un rada dažādas traumas. Kristus ir Prieks, Dzīvība un Gaisma, patiesā Gaisma, kura priecē un iedvesmo cilvēku, Gaisma, kura sniedz viņam spēkus redzēt visu un visus, just līdzī vīsiem un vēlētīes, lai visi būtu ar viņu, viņam blakus.»

3. Par cilvēku, kurš, ar dažādām nodarbībām aizrāvēs, aizmirst par Kristu, starecs Amfilohijs no Patmas salas ir teicis: «Daudz reižu Kristus nāk un klauvē pie tevis. Tu ielaid Viņu dvēseles viesistabā un, savās nodarbībās ieracies, aizmirsti par Lielo Viesi. Viņš gaida tavu parādīšanos, gaida un, kad tu joprojām kavējies, pieceļas un aiziet. Nākamajā reizē tu esi jau tik ļoti aizņemts, ka atbildi Viņam pa logu. Tev pat nav laika Viņam atvērt durvis.»

4. Tas pats starecs sacījis arī: «Cilvēkam, kurā nav Kristus, viss rādās esam grūts un tumšs.» Un citkārt: «Kad sirdī nav Kristus, tajā ir brīva vieta naudai, īpašumiem un cilvēkiem.»

5. Par cilvēkam nezināmajiem Dieva nodomiem starecs Porfīrijs paudis: «Cilvēki var iemantot Dieva ceļu sapratni, pilnīgi skaidri ieraudzīt savā priekšā haosu un teikt: «Ē, mēs krītam haosā, mēs maldāmies. Atpakaļ, visi atpakaļ! Griezieties atpakaļ, mēs esam kļūdījušies!» Un atkal cilvēki nostāsies uz Dieva ceļa, un atkal mirdzēs mūsu Pareizticība. Dievs darbojas slēpti un nevēlas apspiest cilvēka brīvību. Viņš rīkojas tā, ka cilvēks pats pamazām maina virzienu un sāk iet turp, kurp pienākas.»

6. Starecs Epifānijs sacījis: «Dieva matemātika nemaz nelīdzinās cilvēka matemātikai. Mums divi un divi ir tieši četri. Dievam divi un divi var izrādīties esam pieci, piecpadsmit vai vienalga, cik.»

7. Starecs Anfīms no Hijas salas pauž pārliecību: «Bez Dieva gribas ne akmens neizkustēsies no savas vietas, ne lapa nenokritīs no koka.»

8. Eusēbijs, brālības «Zoi» («Dzīvība») starecs, vērsoties pie saviem garīgajiem bērniem, raksta: «Kad Dievs no cilvēka attālinās, cilvēks ne tikai krīt visa veida grēkos un nelikumībās, bet arī zaudē savu ticību. Tu esi Dieva radība; ar ticību Viņam un sekošanu Viņa gribai tu pārtopi un kļūsti par Viņa bērnu, par kuru Viņš Savā providencē domā ar vislielāko maigumu un rūpējas, lai tu kļūtu pilnīgs.»

9. Par līdzekļiem, kādus Dievs lieto, lai palīdzētu cilvēkam, svētais Anfīms vēstī: «Labais Dievs bez mitas dāvā cilvēka prātam labus nodomus. Te Viņš apgaismo pašu cilvēku, te sūta viņam mierinājumu un iepriecinājumu caur citiem cilvēkiem, te atkal parāda kādu zīmi. Dieva neierobežotā labestība visdažādākajos veidos cenšas palīdzēt cilvēkam nonākt pie Viņa un izglābties.» Kādā citā reizē starecs piebilda: «Dievs palīdz cilvēkam, dažkārt norādot viņam uz garīgo tēvu, kurš spēj dot padomu vai apgaismo caur kādu eņģeli, dažkārt palīdz ar labu domu, ko ieliek cilvēka prātā, vēl citkārt Viņš dod cilvēkam dievišķu iedvesmu.»

10. Starecs Heronims iesaka: «Vienmēr uzmanīgi sekojiet, kā aizrit diena. Uzticiet savu nākotni Dievam, un Dievs jums palīdzēs. Ko Dievs vēlēšies, tas arī notiks. Nedomājiet par nākotni, neapgrūtiniet savu prātu ar šīm domām. Dievs jums palīdzēs.»

11. Runājot par Dieva mīlestību uz cilvēkiem, starecs Anfims, Hijas salas jaunatklātais svētais, norāda: «Dievs nenodala taisno no grēcīgā un nesalīdzina ļauno ar labo. Ja mēslos mētāsies gabaliņš cukura vai kāds cits saldums, netīrība nesamulsinās biti, tā atliedos pēc cukura vai cita salduma un pārvērtīs to medū. Tāpat arī Dievs. Viņš nepievērš uzmanību tam, vai cilvēks dzīvo grēkos vai tikumos, labajā vai ļaunajā. Dievs, lai varētu palīdzēt cilvēkam, redz tikai to mirkli, kas cilvēku Viņam pietuvina.»

2. MĪLESTĪBA

1. Starecs Amfilohijs devis padomu: «Iemīli Vienīgo, lai visi iemīlētu tevi. Tad tevi mīlēs ne tikai cilvēki, bet pat mēmie dzīvnieki, jo izplūstot Dievišķā svētība elektrizē un pievelk sev priekšā esošo. Turklāt tevi ne tikai mīlēs, bet arī cienīs, jo tevī būs samānāms Tā šķīstais un neskartais vaigs, kuru tu būsi iemīlējis un kuram tu kalposi.»

2. Starecs Jāzeps Isihasts saviem mūkiem atgādina: «To, ko mēs nedodam Dievam, izmanto kāds cits. Tādēļ arī Kungs mums ir devis bausli mīlēt Viņu no visas sirds un dvēseles, lai nelabais mūsos neatrastu sev ne vietu, ne mieru.»

3. Par mīlestību, kādu cilvēkam jāizjūt pret Dievu, starecs Paisijs sacījis: «Siltā, pati sevi upurējošā mīlestība, kas nepieskaras pasaulīgajai barībai, iekšēji pārtiek no Dieva mīlestības, un tad visa cilvēka dzīve kļūst par vienu vienīgu nepārtrauktu Sv. Gavēni un visas tā dienas — par nerimstošu Augšāmcelšanās prieku. Siltā mīlestība pret Dievu ar saviem upuriem ielīksmo sirdi, un kā tvaiks, kas vairs nespēj sevi noturēt, dievišķā vēlēšanās kāpj augšup un savienojas ar Dievu. Tāds garīgais stāvoklis ne tikai izved cilvēku ārpus sevis, bet arī pašu sirdi atbrīvo no miesīgām kārēm un tā, nu jau pilnīga un attīrīta, dāvā sevi Dievam.»

4. Par mīlestību, kādu mums jāizjūt pret Kristus personību, starecs Amfilohijs ir teicis: «Ja mūsu sirdī nav mīlestības uz Kristu, mēs neko nespējam un esam kā kuģi, kuriem nav dzinējiem nepieciešamās degvielas». Un piebilda: «Savā prātā vienmēr ar mīlestību piesauksim Kristu, tad mūsu dvēsele iedegsies priekā.»

5. Mīlestība nekad neizstāst. Uz daudziem vērsta, tā nemazinās. Starecs Epifānijs par to sacījis: «Īsta mīlestība līdzinās sveces liesmai. Lai arī cik jaunas sveces no tās neiedegto, pirmās sveces liesma saglabājas vesela un necik nesamazinās, turklāt arī katras jauniegtās sveces liesma ir tikpat liela kā pārējās.»

6. Starecs Jāzeps teicis: «Laikā, kad Dieva svētība darbojas lūdzošā dvēselē, Dieva mīlestība pār viņu nolīst tā, ka cilvēks vairs nespēj noturēt pie sevis to, ko jūt. Tad mīlestība pievēršas pasaulei un cilvēkiem, kurus lūdzošais mīl tik ļoti, ka vēlas nest visas viņu cilvēciskās sāpes un nelaimes, lai tikai no tām atsvabinātu citus. Šāds cilvēks jūt līdzīgu ikvienām ciešanām un apspiestībai, pat mēmajiem dzīvniekiem tā, ka sāk raudāt, iedomājoties par viņu ciešanām. Tādas ir mīlestībai piemītošās īpašības, kuras cilvēkā ienes lūgšana. Tādēļ arī tie, kas lūgšanā daudz sasnieguši, nemitējas lūgt par pasauli. Lai arī cik dīvaini un pārdroši tas šķiet, tieši viņu rokās ir pasaules dzīvības uzturēšana. Un ziniet: kad viņu vairs nebūs, klāt būs šīs pasaules gals.»

7. Starecs Heronims ir teicis: «Tu vēlies ļoti mīlēt cilvēkus? Stipri iemīli mūsu Kristu, un redzēsi, cik ļoti tu mīlēsi cilvēkus, pat ja tos neredzēsi. Tikai šī Kristus mīlestībā rastā mīlestība ir patiesa un spēcīga. Iemīli, stipri iemīli mūsu Kristu!»

8. Mīlestībai jābūt kristiešu pazīšanās zīmei. Starecs Amfilohijs saka: «Mūsos jābūt mīlestībai uz Kristu, šī mīlestība nepieciešama mūsu dvēselēm. Tai jābūt vērstai arī

uz Dieva radībām: dzīvniekiem, kokiem, puķēm, putniem, taču vispirms uz pilnīgāko Dieva radību — cilvēku.»

9. Tas pats starecs Amfilohijs dod padomu: «Mans bērns, seko, lai tavu sirdi vienmēr piepilda debesu mīlestība un lai tā izpaužas tikai augstās un dievišķās vēlmēs. Tad sadzirdēsi, ko saka tevis pielūgtais Dievišķais Līgavainis, kurš priecājas par sarunu ar tevi, kad tava sirds tapusi par Viņa altāri. Vienmēr sargā savu sirdi tā, kā sargājam Svēto Dāvanu glabātavu.»

10. Mēs jūsmojam par mūsu Baznīcas svētajiem tēviem un viņu askētiskajiem sasniegumiem. Taču kas ir tas, kas viņus uz tiem virzīja un stiprināja? Starecs Anfims uzsver: «Tēvus aizsargāja viņu nesatricināmā ticība Dievam, viņu sirdis iekvēlināja dievišķā mīlestība. Dievs ar nodomu atstāja svētos tēvus, lai viņi izjustu mokas un sāpes, bet pēc tam deva viņiem Savu žēlastību, un viņi to visu uzskatīja par nieku.»

11. Starecs Paisijs ir sacījis: «Tie, kuri pārtiek no Dieva mīlestības, bieži ir vienaldzīgi pret barību, ja ēd, nejūt neko, jo arī tad viņi sajūt Dievu un pārtiek no Viņa mīlestības saldās svētības.» Vēl viņš piebilst: «Kad Dieva mīlestība liek sirdij iekvēloties un sirds jau pati kļuvusi par gaišu liesmu, tā spēj sadedzināt sev pieskārušos nemieru un nīcību; un arī tad, ja šāds cilvēks savā dzīvē iet caur ugunīgiem pārbaudījumiem, viņā saglabājas iekšējais miers.»

12. Runājot par mīlestību, kādu jājūt pret tiem, kuri mūs sarūgtina un vēl ļaunu, starecs Porfīrijs iesaka: «Ik cilvēks, kurš mūs apvairo, nomelno, kaut kā kaitē vai ceļ mums neslavu — vienalga, kādā veidā tas notiktu tomēr ir un paliek mūsu brālis, kurš nonācis ļaundara — sātana rokās. Ja gadās satikt šādu brāli, mums jāskumst par viņu, jājūt viņam līdzī un jāraida silta bezvārdu lūgšana Dievam, lai Viņš balsta mūs šajā grūtajā pārbaudījumā laikā un lai apžēlojas par brāli, kurš kļuvis par sātana upuri. Un Dievs palīdzēs gan mums, gan mūsu brālim.»

13. Mīlestībai uz savu tuvāko starecs Porfīrijs veltījis šādus vārdus: «Ja mūsu brālis kļūdās, mums ir jāpārcieš, jāiztur viņu piemeklējušais kārdinājums. Patiesā mīlestība iedvesmo mūs nest upuri sava tuvākā labā. Neupurējoties, bet nosodot, mēs savu brāli, kas grēkojis, tikai pagrūžam vēl dziļākam kritienam. Toties ar savu mēmo mīlestības upuri un klusu lūgšanu par viņu mēs pamodinām kritušā cilvēka sirdsapziņu, kas ceļas un pati nosoda viņu tā, ka cilvēks nožēlo grēkus un labojas.»

14. Starecs Jāzebs ir teicis: «Ja tu par kādu zini, ka viņš tevi nosoda un nopulgo, ir tikpat kā neiespējami nemainīt savu attieksmi pret viņu pat tad, ja tu centies to darīt. Taču pēc piedošanas un lūgšanas par viņu tu iegūsi līdzsvaru un sadziedēsi šo ciešanu radīto traumu.»

15. Par mīlestības vērtību starecs Filofejs stāsta līdzībā: «Ja cilvēks uzceļ māju un atstāj to bez jumta, šī māja nekam neder. Tāpat arī ar cilvēku: pat ja viņš iemanto visus tikumus, taču trūkst mīlestības, tik un tā viņa tikumu māja paliek bez jumta un nekam neder.»

16. Starecs Filofejs runājis arī par mīlestības iegūšanu: «Lēnprātīgais cilvēks attīrās no grēkiem, jo lēnprātīgajā mīt Dievs. Kad cilvēks ir attīrījies, viņu apgaismo Svētā Gara gaisma un viņš iemanto mīlestību.»

17. Starecs Porfīrijs ir sacījis: «Patiesie kristieši, kuru dvēselēs mīt Kristus, nespēj neko citu kā vien mīlēt visus cilvēkus, pat savus ienaidniekus.» Un piemetina: «Mūsu mīlestībai pret draugiem jautas klāt arī cita iedaba (aprēķins, atmaksa, godkāre, jutekliska

vājība, kaislīga līdzcietība), toties mūsu mīlestības augstākā pakāpe — mīlestība pret ienaidnieku — ir tīra.»

18. Mīlestība runā balsī, kura spēj pārveidot ļaužu cietās sirdis. Starecs Porfīrijs par to māca: «Mūsu kristīgajai mīlestībai jāiekļūst it visur, tai jānokļūst pat pie Mātalas hipijiem (Mātala — hipiju pulcēšanās vieta Atēnās). Es ļoti vēlējos turp aizbraukt ne jau tādēļ, lai viņiem sludinātu vai viņus nosodītu, bet gan tādēļ, lai dzīvotu kopā ar viņiem — protams, negrēkojot — un ļautu, lai mana saruna ar viņiem būtu viena vienīga visu pārveidojoša Kristus mīlestība.»

19. Paklausība ir mīlestības priekšnoteikums. Starecs Jāzeps Isihasts ir teicis: «Īsta mīlestība nav iedomājama bez pakļaušanās. Kā gan tu vari izrādīt savu mīlestību un pakalpot, ja neesi pakļāvies otra gribai? Ikviens patiesas mīlestības aktivitāte ir pakalpojums, tāpēc paklausīgie pieliek divkārtas pūles: no vienas puses — ticība tam, kurš devis uzdevumu, no otras — mīlestība, ar kuru notiek šī kalpošana.»

20. Starecs Amfilohijs sacījis: «Es esmu dzimis, lai mīlētu cilvēkus. Un man nav svarīgi, kas viņi ir: turki, melnie vai baltie. Ikvienā cilvēkā es saskatu Dieva tēlu, un šī Dieva tēla dēļ esmu gatavs ziedot itin visu.»

21. Mīlestību kristiešiem mācījis arī starecs Georgijs no Dramas pilsētas: «Liela cieņa un apbalvojums pienākas tam kristietim, kurš mīl visus savus brāļus — cilvēkus un pirmais piedod tiem, kas nodarījuši viņam ļaunu. Tādēļ, pat ja mēs veicam visus labos darbus, taču nemīlam savu tuvāko, mēs neesam darījuši neko. Paši par sevi mēs esam nulle, nekas. Tas, ko no mums gaida Dievs, ir mīlestība.»

22. Starecs Porfīrijs sludina: «Lai citi mīlētu tevi, tev vispirms jāiemīl viņus.»

3. LŪGŠANA

1. Starecs Jēkabs ir teicis: «Mani bērni, neviena, it neviena lūgšana nav veltīga. Tieši lūgšana mani uztur jau cik gadus...»

2. Svētais Anfīms no Hijas salas, vērsoties pie sava klostera mūkiem, uzsvēris: «Lūgšana nav nogurdinošs darbs. Tā ir iekšēja darbība, silts dvēseles aizkustinājums. Tomēr lūgšanai vajadzīgs arī gavēnis un nomoda stundas. Gavēnis izkaltē, novājina kaislības, kamēr nomods tās nomērdē. Lūgšana sniedz cilvēkam spārnus, paceļ viņu debesu augstumos un sūta viņam debesu veltes.»

3. Starecs Jāzeps vēstī: «Ceļš uz tīru lūgšanu sākas ar cīņu pret kaislībām. Kamēr nav rimušas kaislības, gūt panākumus lūgšanā nav iespējams. Taču pat tās nestātos ceļā lūgšanas svētībai, ja vien nebūtu nolaidības un tukšas godkāres.»

4. Lūgšana ir spēka avots. Starecs Porfīrijs ir sacījis: «Mocekļiem nācās piedzīvot milzīgas sāpes. Tāpat ciestu arī parasts cilvēks, atšķirība tikai tā, ka mocekļus viņu nerimtīgās lūgšanas vienoja ar Kristu, viņi saņēma spēku, kas bija lielāks par viņu sāpēm, un tā guva uzvaras. Ja viņi kaut uz sekundi būtu pārtraukuši lūgšanu, sāpes kļūtu neizturamas un viņi būtu gatavi atteikties no Kristus. Taču, savā lūgšanā saistīti ar Kristu, viņi guva spēku un līdz galam izturēja visu.»

5. Starecs Amfilohijs māca: «Laba un derīga ir lūgšana, kas veikta centīgi, moži, godbijībā, ticībā, ar aizkustinājumu un uzmanību. Sātans visdažādākajos veidos karo ar tiem, kas lūdz, bet tos, kas nelūdz, mīl. Lūgšanā cilvēks sarunājas ar Dievu, lūdz Viņam labumus un pestīšanu. Lūdzējam jābūt pazemīgam.»

6. Ikvienam kristietim ļoti noder stareca Paisija pamācības par lūgšanu. Raug, dažas no tām. «Nav svētlaimīgākas būtnes par cilvēkiem, kuri nodibinājuši sakarus ar Debesu Radiostaciju un ir Dieva dāvētās veltes — dievbijības apņemti. Tāpat nav nelaimīgāka par tiem cilvēkiem, kuri sarāvuši savu saikni ar Dievu un, kuri pazaudējuši veselo saprātu, dibina sakarus ar pasauli un laicīgajām radiostacijām, lai tikai uz mirkli, kaut nedaudz atrautos no spēcīgā nemiera, kas radies tāpēc, ka viņu dzīve ir izsistusies no sliedēm.» «Ļoti palīdz, ja pirms lūgšanas izlasa kādu no svēto tēvu dzīvesstāstiem. Sirds tad iesilst, izgaist visas rūpes, un tu vari lūgties, izklaidības netraucēts.» Par prātu, kurš lūgšanas laikā kļūst izklaidīgs, starecs teicis: «Ja mūsu prāts lūgšanas laikā pārlec uz sliktām lietām vai, par spīti mūsu vēlmēm, domas par tām atnāk pašas, nerunāsim pretī ienaidniekam, jo, pat ja vienkopus sanāktu visi advokāti, tie vienalga nespētu tikt galā ar vienu ļauno garu. Visas šīs peļamās domas un nodomus var izdzīt no sevis, tikai tos nīcīnot.»

7. Starecs Heronims ir teicis: «Nepamet lūgšanu. Sargies nolaidības, paviršības un vienaldzības. Ja tu no rīta, Dievu lūdzot, esi sajutis aizkustinājumu, tad visu turpmāko dienu lidosi, it kā tev būtu pieauguši spārni. Bet, ja rītu būsi sācis bez lūgšanas, viss tev ies ačgārni.»

8. Minētais starecs savam garīgajam bērnam par lūgšanu devis šādus padomus: «Lūdz Dievu pēc iespējas vairāk, radot arī lūgšanai pienācīgu klusumu. Ja nevari ilgi lūgt no rīta, dari to pusdienā vai vakarā. Izvēlies savai lūgšanai laiku, kad tā var notikt mierā un klusumā. Lūdz, kamēr nolist lietus, t.i., kamēr sariešas asaras. Ir daudzi, kas cauru nakti lūdz un nesajūt sātu. Jo lūgšana sniedz baudu.»

9. Pasaules mērķis ir Dieva daudzinašana. Starecs Joēls no Kalames pilsētas to paudis šādos vārdos: «Debesīs Dievu daudzina eņģeļi un svētie, zvaigznes un putni. Uz zemes Dievu daudzina gudrie un neizglītotie, mūki un vientuļnieki. Dieva daudzinašana ir saite, kas saista visas pasaules daļas. Tā ir pasaules un tātad arī cilvēka galvenā jēga, pasaules un cilvēka augstākais mērķis.»

10. Tas pats starecs sacījis arī tā: «Lūdzošā cilvēka priekpilnais miers sagatavo augsni, un labie nodomi ar debesu skaņām klusi sāk dziedāt viņa ausīs visbrīnišķīgākos padomus, kas patiesībā jau ir debesu sarunas.»

11. Starecs Amfilohijs ir teicis: «Lūgšana ir piepildījusi debesis ar tik daudziem svētiem cilvēkiem. Nav citas iespējas attīrīties un kļūt svētam kā vienīgi iekšējā lūgšana. Jā, arī psalmi un baznīcas dziedājumi ir labi, taču tos mēs dziedam, lai piesaistītu un aizkustinātu cilvēkus. Mums, mūkiem, ar Valdnieku jārūnā klusumā. Dziedošos var salīdzināt ar ļaudīm, kas, atrodoties ārpus valdnieka pils, dzied dažādas dziesmas, lai tā izrādītu savu sajūsmu. Protams, Viņš pieņem arī šo cilvēku pateicību, jo dziesmas taču tiek - dziedātas Viņa priekam, tomēr lielāku uzmanību Valdnieks izrāda sava galma noslēpumu glabātājiem, t.i., tiem, kuri čukst viņam ausī.»

12. Starecs Heronims no Egīnas salas lūgšanai veltījis šādus vārdus: «Ir cilvēki, kuri, kaut īsu laiciņu bez lūgšanas nodzīvojuši, vairs nespēj izturēt un cieš. Mokošas tad šķiet stundas, kad viņi gribējuši lūgt Dievu, bet nav to varējuši.» Viņš arī turpina: «Ja nomirst tava māte vai kāds no tuviniekiem, tu neņem grāmatu, lai raudātu. Ciešanās vārdi atnāk paši. Tāpat arī lūgšanā. Mums ir jāļauj sev izsūdzēt Dievam to, kas mums nedod mieru.»

13. Kādā citā reizē starecs teicis: «Ja tu pats nedzirdi vai nesaproti to, ko runā, kā tu vari gribēt, lai tevi sadzird Dievs?» Par sevi viņš teicis: «Kad man ir auksti, es lūdzu Dievu, un Viņa žēlastība mani sasilda.»

14. Dižais starecs Porfīrijs par lūgšanu sacījis: «Esot Dieva žēlastības lokā, mūsu lūgšana kļūst tīra. Lūgsimies bez mitas, arī guļot gultā un gatavojoties miegam vai atpūšoties.»

15. Šis pats starecs savam garīgajam bērnam devis padomu: «Nelūdz, lai Dievs tevi atbrīvotu no dažādām slimībām, bet aprimsti iekšējā lūgšanā un nezaudē pacietību. Tā tu gūsi lielu labumu.»

16. Lūgšana apgaismo cilvēku. To, sniegdams šādu piemēru, uzsver arī starecs Porfīrijs: «Raugiet, kaut kur ir elektrostacija, un istabā ir lampa, taču, ja neieslēgsim slēdzi, mēs tā arī paliksim tumsā. Ar to es gribu jums pateikt, ka ir Kristus un ir mūsu dvēsele, taču, ja mēs neieslēgsim lūgšanas slēdzi, mūsu dvēsele neieraudzīs Kristus gaismu un mēs paliksim sātana tumsā.» Kādam no saviem garīgajiem bērniem viņš teicis: «Vai apzinies, cik tā ir liela dāvana, ka Dievs mums devis tiesības jebkurā laikā, ik mirkli un ikvienā vietā, lai kur arī mēs atrastos, runāt ar Viņu? Viņš mūs dzird vienmēr. Tas mums ir vislielākais pagodinājums. Tādēļ mums vienmēr ir jāmīl Dievs.»

17. Starecs Joēls savam garīgajam bērnam teicis: «Sākot lūgšanu, atceries savas kaislības, vājības un vieglumu, ar kādu tu skrien prom no Dieva un krīti; atceries arī, ka Kristus var tevi atturēt no kritiena.»

18. Tas pats starecs teicis: «Krīti ceļos un saki: ak, mans Kristu, turi mani, lai es neattālinos no Tevis.»

19. Lūgšana ļoti palīdz atbrīvoties no kaislībām. Starecs Eusēbijs par to ir teicis: «Kad kaislība iekļūst dvēselē, tā sagrābj dvēseli gūstā un pakļauj to sev. Tad cilvēkam ir jāsaņem sevi rokās un sirds pazemībā bez mitas jālūdzas līdz brīdim, kamēr viņš atbrīvošies no kaislības.»

20. Starecs Eusēbijs savam garīgajam bērnam raksta: «Lai nekad tevi nepamet lūgšana un pamācības. Dari citiem labu vārdos un ar savu piemēru. Un sargi sevi no sātāniskā lepnuma.»

21. Dēmoni ir uzsākuši nežēlīgu karu pret gara cīnītājiem. Tos atraidīt un pamazām padarīt nespēcīgus iespējams ar lūgšanu. Starecs Jāzebs kādam mūkam, kas cīnījies šādu cīņu, raksta: «Tu neredzi, cik dēmonu krīt un metas bēgt no katras tevis izrunātās lūgšanas. Tu saredzi tikai to, cik brūces tev iecērt. Taču tev jāzina, ka arī tie tiek sakauti un bēg. Palēkdamies tie bēg prom no pacietības, bet lūgšana tos nopietni savaino. Negaidi, ka cīņas laikā raidīsi pret tiem lodes, bet viņi tevi apbērs ar lukumu un šokolādi.»

22. Starecs Paisijs atgādina, ka Dievs sadzird tikai pazemīga cilvēka lūgšanas, un dod padomu: «Ja gribi, lai Dievs tevi sadzirdētu, lūgšanas laikā ieslēdz sevī pazemības slēdzīti, jo tieši šajā frekvencē vienmēr darbojas Dievs, un tad pazemīgi lūdz Viņa žēlastību.»

23. Lūgšanu vienmēr jāpavada mīlestībai. Starecs Amfilohijs uzskata, ka «lūgšana bez mīlestības ir tas pats, kas labs un skaists putns, kuram nav spārnu un kurš nevar lidot.»

24. Mūķenēm, kam viņš sniedzis garīgo barību, starecs Amfilohijs teicis: «Es ļoti vēlos, lai jūs savās salās uzceltu lūgšanu vietas. Es gribu jūsos sadzirdēt Kunga balsi, gribu, lai no jūsu sirdīm runātu Dievs. Ar savām lūgšanām kļūstiet par Viņa altāri.»

25. Starecs Porfīrijs ir teicis: «Lūdzot Dievu, krītiņiet ceļos arī tad, ja tas jūs nogurdina. Lūgšana, kuru pavada labprātīgs upuris, ir Dievam tīkamāka un nes lielākus augļus.»

26. Starecs Heronims no Egīnas salas iesaka: «Ja tavs prāts ir Dievā, tu vari lūgties, kaut vai gultā gulēdams. Bet, ja tavs prāts ir kaut kur citur, tad vari kaut vai ceļos krist, bet aizkustinājums pie tevis nenāk un lūgšana ir sausa. Tad tu nejutī atvieglojumu un tev sāp galva, jo lūgšana tev nesniedz prieku.»

27. Starecs Jāzepe kādā vēstulē atklāj: «Ja kāds būtu manā tuvumā, viņš dzirdētu manas lūgšanas un nopūtas un redzētu manas asaras, kuras leju par saviem brāļiem. Caurām naktīm es lūdzu Dievu un saucu: «Kungs, vai nu izglāb visus brāļus, vai pazudini arī mani! Viens es paradīzi negribu.»»

28. Reiz starecs Jēkabs sacījis: «Es lūdzu Dievu dot man tādu dāvanu, lai es pēc sejam spētu pazīt cilvēku sirdis un varētu viņiem palīdzēt. Dievs man to arī deva.»

29. Kas gan mums būtu savā lūgšanā Dievam jālūdz? Starecs Paisijs ir teicis: «Mans brāli, nemeklē savā lūgšanā neko citu kā vienīgi grēku nožēlu. Nožēla tev atnesīs pazemību, bet pazemība — Dieva žēlastību, un tu būsi tajā. Lai ko arī tu lūgtu savai pestīšanai vai citu labumam, Dievs tev to arī dos.»

30. Dieva gribu attiecībā uz mūs satraucošo jautājumu mēs uzzinām tieši ar lūgšanas palīdzību. Starecs Jāzepe Isihasts iesaka: «Ja jūs vēlaties izzināt Dieva gribu, pilnīgi atsakieties no sevis, saviem nodomiem, savām domām un lielā pazemībā lūdziet jums to atklāt. Tad to, kas izveidojas jūsu sirdī, vai to, pie kā sirds nosliecas, arī dariet, un tas būs saskaņā ar Dieva gribu. Tie, kuri lūgšanā ir centīgāki, skaidrāk dzird sevī šo atbildi, viņi arī kļūst uzmanīgāki un neko savā dzīvē vairs nedara, neuzklausījuši Dieva teikto.»

31. Kāda dvēsele reiz sacījusi tēvam Heronimam, ka daudz guvusi no viņa lūgšanas, un pateicas par to. Starecs atbildējis: «Iedomājies, ka es no šīs vietas visu laiku sviežu tev ābolus. Ir labi, ja tu tos noķer, citādi āboli pazustu un tu būtu badā. Bet arī tev ir jālūdz, citādi manas lūgšanas tev nelīdzēs.» Kādā citā reizē viņš uzsvēris: «Es lūgšos, lūgšu Dievu par jums, taču ziniet, ka arī es viens neesmu cīnītājs. Es lūdzos par jums, taču arī jums jālūdz par sevi.»

32. Starecs Heronims teicis arī tā: «Es ziedoju sevi tā labā, par kuru lūdzos. Es nevaru lūgties, neupurējot pats sevi. Manu-prāt, lūgšana, kuras laikā sirds aiz mīlestības un sāpēm nenoplūst asinīm, nemaz nenokļūst līdz Dievam. Tādēļ es lūdzot tik ļoti nogurstu, ka pēc tam vairs nav spēka runāt ar cilvēkiem.»

33. Starecs Porfīrijs saviem garīgajiem bērniem ieteicis sekot viņa piemēram un lūgt par citiem: «Ziniet, es jūtu, ka daudz palīdzu jums ar savu lūgšanu.» «Ja jūs lūdzat par cilvēku, kuru nelabais mudina uz grēcīgām kaislībām, nesakiet viņam par savu lūgšanu, jo tad par to uzzinās arī sātans, kurš modinās šī cilvēka dvēselē pretestību, un jūsu lūgšana būs bez rezultāta. Lūdziet par viņu slepenībā, un jūsu lūgšana palīdzēs.»

34. Lūgšana par savu tuvāko ir vissvētākais pienākums. Starecs Porfīrijs teicis: «Tu nevari izglābties, ja netiks glābti arī pārējie. Tā ir liela kļūda, ja kāds lūdz tikai par sevi, lai izglābtos tikai pats. Mums jālūdz par visu pasauli, lai neviens neaizietu bojā.» Citkārt viņš izteicies: «Es nebaidos no mokām un nedomāju par paradīzi. Es tikai lūdzu Dievu, lai Viņš apžēlotu visu pasauli un arī mani.»

35. Starecs Paisijs ir sacījis: «Ja cilvēks ir garīgi vesels un nošķiras no cilvēkiem, lai vairāk palīdzētu tiem ar savām lūgšanām, viņš visus cilvēkus redz kā svētos un tikai sevi vienu — kā grēcinieku.»

36. Sātans visdažādākajos veidos cenšas maldināt lūdzējus. Katunakas skita starecs Daniels mūķenēm pieteicis: «Ja māsa lūdzoties sasniedz aizkustinājumu, kam seko asaru straumes, viņai ir ļoti jāuzmanās, lai nepieņemtu no iedomības dēmona domu, ka tas ir tikums. Šai mācai jālūdz svēto Dievmāti, lai tā dāvātu viņai pienācīgu pazemību un sevis izzināšanu, jo grēku nožēlotāja pienākums ir skumjas un ciešanas. Arī tad, ja kāda no jums lūgšanas laikā sajūt patīkamu smaržu, ierauga gaismu vai eņģeli, lai tā nejūsmo un neaizraujas ar šīm parādībām!»

37. Starecs Jāzepe sacījis: «Kad prāts saņems lūgšanu un cilvēks izjutīs prieku, viņā bez mitas un bez paša piepūles sāks raisīties lūgšana. Vienalga, vai šis cilvēks ēdīs, staigās, gulēs vai modīsies, viņā vienmēr būs lūgšana, kuru pavadīs miers un prieks.» Un piebilda: «Ilgas lūgšanas laikā cilvēkā dzimst paradīze. Viņš atbrīvojas no kaislībām un kļūst par citu cilvēku. Un ja vēl viņam ir tā laime būt tuksnesī, nošķirtībā... Tad lūgšanas sniegtais labums nemaz nav aprakstāms!»

38. Par lūgšanas personīgo un noslēpumaino pieredzi starecs Heronims ir teicis: «Lūgšana — tā ir saruna ar Dievu. Kad mēs sajūtīsim lūgšanas sniegto prieku, sajūtīsim arī neaprakstāmu līksmi. Tās ir paradīzes dzīves priekšnojautas. Bet, lai šo prieku sasniegtu, ir daudz jāstrādā. Ja nežēlosiet pūles, Dievs jums to dos. Lūgšana paceļ cilvēku dievišķos augstumos. Mans starecs Mihails lūgšanas laikā viss mirdzēja. Un, kad viņš bija sasniedzis šo stāvokli, tad lūdzās ne vairs ar vārdiem, bet jau iekšēji. Vārdi ir tikai iekurs, kas vajadzīgs, kamēr uguns vēl nav iedegusies. Līdzko iedegsies uguns, t.i., atnāks sirds satriektība un aizkustinājums, cilvēks vairs nespēj runāt. Viņš sevī jūt un dzird Dievu. Sāk līt asaras. Cilvēks atrodas garīgā stāvoklī, kad raisās iekšējā sirds lūgšana, svētas vēlmes un vārdos neizsakāmas nopūtas.»

39. Visiem stareciem ir slepena personīgās lūgšanas pieredze. Lūk, ko saviem garīgajiem bērniem atklājis starecs Amfilohijs: «Kad es sēžu uz augstās lūgšanu klints, nekādi viņi nespēj mani aizsniegt. Tie mani apšļāc tikai tad, kad atrodos zemu. Prāta lūgšana pārņem cilvēku, savaldzina un svētī viņu. Kad dvēselē uzliesmo lūgšanas uguns, viss sīkais un nevajadzīgais sadeg un izzūd. Lūgšanas sākumā tu jūti prieku, tad saldmi, un pašās beigās kā tās auglis nāk asaras, jo tu sajūti Jēzus klātbūtni.» «Lūgšana padara cilvēku par bērnu. Tā atsauc viņu atpakaļ tai vienkāršībā un nevainībā, kāda paradīzē pirms grēkā krišanas piemita Ādamam. Ar lūgšanu cilvēks iemanto svētības pilnu bezkaislīgumu.» «Ar lūgšanu tiek svētīta vieta, kurā tu sēdi, un darbs, ko tu dari.» «Lūgšana visu izkārt; tu vari staigāt pa jūru, tev vairs nepastāv attālumi... Lūgšana labo cilvēku nodomus, sniedz viņiem drosmi, vīrišķību, ticību un pacietību dzīves ceļā.»

4. PRĀTS

1. Starecs Paisijs savās plaši pazīstamajās «Vēstulēs» bieži min prāta sargāšanu un raksta: «Ja mums nav modrības, mēs pazaudējam arī prātu (to nolaupa dēmons) un paliekam ar vienu vienīgu miesu, bez prāta un kļūstam stulbi kā koka blūķi, bet vēlāk, kad savu prātu atkal savācam vienkopus, tas ir pilns ar mēsliem, ko nelabais izmanto kā iekuru un pielaiž uguni mūsu blūķim (miesai), lai pats varētu smieties par mums un lēkāt priekā par nodarīto ļaunumu. Tādēļ, lai prāts mūs nepamestu un mēs varētu gūt garīgos panākumus, mums pastāvīgi ir sirdī jābaida saldaiss Jēzus vārds. Jo prāta trūkums — tas ir tas pats kā māja bez saimnieka, tad māja pārvēršas drupās.»

2. Starecs Heronims saviem garīgajiem bērniem mēdza teikt: «Sekojiēt savam prātam un nekam to nepiesaistiet. Es nožēloju pat par baznīcām, ko cēlu, jo esmu apgrūtinājis savu prātu ar daudzām rūpēm un traucējis tam lūgt Dievu.» Kādā citā reizē viņš piebilda: «Neatlaidīgi sekojiēt savam prātam. Neapgrūtiniet to ar ciešanām, bezjēdzīgām problēmām vai kaut ko citu. Ja ūdens ir tīrs un dzidrs, tā dibenā var saredzēt pat kniepadatu. Tāpat ir ar prātu.»

3. Prāta sargāšana ir lūgšanas priekšnoteikums. Pieredzes bagātais Svētā kalna isihasts starecs Jāzebs ir teicis: «Lūgšana bez prāta skaidrības un uzmanības ir laika nosisana un veltīgs darbs. Mums pie visām savām jūtām un sajūtām iekšā un ārpusē ir jānoliek vismodrākais sargs — uzmanība. Bez tās prāts un dvēseles spēki izzūd laicīgajā un sadzīviskajā kā nekam nederīgs pa ceļu aiztekošs ūdens. Nevienš nespēs pacelties augšup, kamēr nesāks nicināt pasaulīgo. Bieži ir tā, ka mēs lūdzamies, bet mūsu prāts klejo no vienas vietas uz otru, visur, kur vien tam patīk vai kur to saista pieradums. Tādēļ ir jāpiespiež sevi saņemt, lai ieklausītos lūgšanas vārdos.»

4. Ja prātu neuzmana, garīgos panākumus gūt nav iespējams. Starecs Paisijs atgādina: «Ja garīgas pamācības laikā prāts nav ar mums (t.i. tas ir izklaidīgs), tad šī mācība mums ir pilnīgi bezjēdzīga, mēs tikai velti tērējam laiku un nomokām sevi, jo neko nespējam atcerēties. Tāpat kā tipogrāfijā: ja iespiedējs neielej krāsu, mašīnas darbojas pa tukšo un neko neiespiež.»

5. Par zinātniekiem, kuri ir tālu no Dieva, starecs teicis: «Viss ļaunums ceļas no prāta, kurš darbojas tikai zinātnes laukā. Zinātnieki nerod iekšējo mieru un līdzsvaru. Taču, ja zinātnieku prātos ir vieta Dievam, viņi izmanto zinātni gan savu iekšējo norišu, gan pasaules labumam, jo viņu prāts ir apgaismots.»

6. Pieminēšanas vērtā ir stareca Paisija personīgā pieredze: «Kad prāts sāk biežāk atrasties Dieva tuvumā, tas aizmirst ne tikai savas mājas, bet arī savas dvēseles mājokli, t.i., savu iznīcīgo miesu.»

7. Par prātu, kurš lūgšanas laikā kļūst izklaidīgs, starecs Heronims sacījis: «Tas nekas, ka prāts bieži aizklīst no lūgšanas, no mūsu izrunātajiem vārdiem. Ja vien mēs paši tūdaļ nedosimies līdz, prāts atkal atgriezīsies. Tas līdzinās kumeļam, kurš skraida šurpu — turpu un nesēž blakus savai stingri piesietajai mātei. Taču noguris tas atnāk un noliekas atpūsties pie viņas kājām.»

8. Mūsu lūgšanu bieži traucē dažādu seju tēli. Starecs Heronims no Egīnas salas iesaka: «Ja starp tevi un Kristu nostājas kāda cita seja, lai kas arī tā būtu, nekavējoties dzen to prom, jo tā sagūsta, savaldzina tavu prātu, kas tev ir jāatdod Dievam.»

9. Par prāta darbību starecs Jāzebs teicis: «Prāts ir dvēseles barotājs, un viss labais vai ļaunais, ko tas redz vai dzird, ieiet sirdī, kas ir cilvēka garīgo un miesīgo spēku centrs.»

10. Tas pats starecs par prātu paudis arī šādus vārdus: «Kad cilvēka prāts attīrās un to apgaismo viņa paša gaisma — bez Dievišķās žēlastības — tas ar šīs dabiskās gaismas palīdzību redz arī dēmonus. Svētie tēvi teic, ka šāds cilvēks papildus saņem arī dievišķās svētības apgaismību tā, ka tā pastāvīgi paliek viņa prātā, dodot spēju skatīt neredzamo, un pati nosaka, kādā veidā un cik ilgi tas notiek. Bet arī pats cilvēks, ja viņš vēlas kaut ko uzzināt, var lūgt par to, un Dieva žēlastība apmierinās šo viņa lūgumu.»

5. DOMAS

1. Starecs Amfilohijs ir sacījis: «Ielīksmo savu prātu ar mierinājuma un cerības domām, iededz savus vārdus mīlestības kvēlē uz savu Līgavaini un atceries par ciešanām, ko Viņš cieta tevis dēļ; tā tu uzturēsi sevī pastāvību, pazemību un uzticību Viņam.»

2. Starecs Paisijs atnācējiem bieži ieteica sekot savām domām. Reiz viņš sacījis: «Labāk ir izvairīties no sabiedrības un ziņkārības, jo tā mēs savācam veselu blāķi domu, kuras pēc tam ir ļoti grūti padzīt. Ja gribam attīrīt savu sirdi un aizstāt savas fabrikas (sirds) sliktos mehānismus ar labiem, tad vienmēr turēsim prātā labas domas un nepieņemsim viltus telegrammas. Tad mūsu sirds atkal no zelta veidos svētos Kausus, no lūžņiem lies zvanus, kals kroņlukturus un pat no izmestiem papīra gabaliem darinās tīras salvetes. Taču, ja sirds būs ļaunuma un viltus pārņemta, tā pat zeltu uzskatīs tikai par bronzu un darinās no tā lodes un lielgabalus.»

3. Par domām, kuras sātans uzsūta, lai iedragātu cilvēku ticību, starecs Filofejs savam garīgajam audzēknim raksta: «Kad ienaidnieks tevī ienes neticības domas, tev no visas sirds jāsaka: «Es nesatricināmi ticu visam, kam tic Baznīca, tam, ko svētajā Evaņģēlijā saka Kristus, un tam, ko mums ir sacījuši svētie apustuļi un svētie tēvi. Taču tev, sātān, es neticu, jo tu esi melis, kārdinātājs un krāpnieks.»»

4. Par sātana viltībām starecs Heronims ir sacījis tā: «Kārdinātājs dara visu, lai mūs nogrūstu zemē un mums kaitētu. Nespējot mūs pavadināt uz nepareizu rīcību, tas rīkojas savādāk un cenšas iedzīt mūs izmisumā, pārbaudot ar domām. Taču mēs nedrīkstam ielaist sevī izmisumu, lai arī kādi iemesli vai aizbildinājumi tam būtu. Lai ikviens no mums kārdinātāja uzsūtītās domas aizraida ar šādiem vārdiem: «Lai arī kādās mokās es, sātān, nonāktu, tik un tā būšu labākā vietā nekā tu. Es nebaidos, jo varu nožēlot grēkus, un Dievs ir mīlestība.»»

5. Stareca Jāzepa padoms: «Visupirms sātans steidz ielikt tavā prātā domu, bet tu neļauj tai palikt, satriec to ar lūgšanu.»

6. Par šo pašu tēmu garīgajam bērnam rakstījis arī starecs Eusēbijs: «Seko, lai tavš prāts vienmēr būtu uzmanīgs un, atnākot nešķīstai domai, tu ātri jo ātri varētu to izdzīt, lai tā ne mirkli, ne sekundi nekavētos tavā prātā. Jo, ja doma aizkavēsies tavā prātā, pastāv draudi, ka tā var nonākt arī līdz sirdij.»

7. Starecs Jēkabs ir teicis: «Dzeniet prom visas sātana nestās ļaunās domas un fantāzijas. Neievērojiet tās.»

8. Par domu atvairīšanu starecs Eusēbijs sacījis: «Lai arī kā domas rastos un lai no kurienes nāktu, tik un tā tās ir svešas. Kā vien spējam, nicināsim un dzīsim tās prom. Neskumsim pēc tām, bet vairāk sekosim savai rīcībai. Domas ir svešas, kāda cita nestas. Tās aizies.»

9. Starecs Jāzepe savam garīgajam bērnam raksta: «Kā no uguns sargies no ļaunām domām! Nepievērs tām ne mazāko uzmanību, lai tās neiesakņotos tevī. Un nekrīti izmisumā, jo Dievs ir varens, Viņš piedod grēciniekiem. Kritis grēkā, nožēlo to un turi sevi jo stingri, lai tas neatkārtotos.»

6. KLUSĒŠANA

1. Aicinot savu garīgo bērnu uz Atona tuksnesi, par Isihastu sauktais starecs Jāzepe raksta: «Atbrauc, mans mīļotais dēls, kaut uz vienu dienu, lai mēs varētu parunāt par Dievu. Atbrauc saņemt to, pēc kā skumsti un ilgojies. Ieklausies mežonīgajās klintīs un noslēpumainajos, nerunīgajos mūkos, lai viņi varētu tev atklāt dziļas domas un vestu

tavu sirdi un prātu pie Radītāja. Kopš pavasara — no Kristus Augšāmcelšanās līdz Dievmātes Aizmigšanas dienai augustā — te ir vienkārši brīnišķīgi. Par Dievu runā un Viņa vārdu daudzina arī mēmie dievlūdēji: brīnišķās klintis un visa daba, ikkatrs ar savu balsi vai savu klusēšanu. Pietuvini roku vissīkākajai zālītei, un tā tūdaļ skaļā balsī iesauksies: «Ak, vai tad tu mani neredzi? Tu man iesiti!» It visam šeit ir sava balss, un visu virzošā vēja pūsma šo harmonisko un muzikālo daudzinājumu nes augšup pie Dieva. Tad ko lai tev vēl saku par rūpuļiem un putniem...»

2. Visi stareci mīlējuši klusēšanu. Tādēļ sniedzam stareca Jēkaba teikto: «Man patika atstāt mājas, iziet no ciema un kāpt tuvējos kalnos, kur es vai nu atradu jau gatavas, vai pats izraku nelielas alas. Nolauzu krūmiem dažus zarus, izliku tos uz zemes un uzklāju paklājiņu, lai varētu nomesties uz ceļiem. Tā lūdzos stundām ilgi.»

Citkārt viņš atklāj savu jaunības vēlēšanos: «Es gribēju atrast kādu alu un tur, pārtiekot no tuvumā salasītajām zālītēm un ūdens, viens un pasaulei nezināms vadīt dzīvi lūgšanās, tā kalpojot Dievam.»

3. Starecs Paisijs bija jo īpaši iecienījis tuksneša klusumu un rakstīja: «Ak, svētais tuksnesi! Cik gan ļoti tu Dieva radībām palīdzi izlīgt ar viņu Radītāju! Tu pārtopi par paradīzi zemes virsū un pulcē savvaļas zvērus ap cilvēku, kuru esi savaldījis un nomierinājis.» Vēršoties pie ikviena, kurš izvēlēties garīgo dzīvi, starecs teicis: «Cik vien spēj, iemīli tuksnesi un garīgo dzīvi; cik vien ir tavos spēkos, atbrīvojies no materiālajām mantām, atstājot tās nabago māju priekšā. Padari savu dzīvi pēc iespējas vienkāršāku, lai atbrīvotos no pasaulīgajām rūpēm un tava dzīve iegūtu jēgu.»

4. Klusēšana ir garīgās dzīves priekšnoteikums. Starecs Heronims savam garīgajam bērnam par to devis šādus padomus: «Cik vien spēj, vairies no visa apkārtējā. Ieslēdzies savā cellē. Sažņaudz savu prātu, lai tas pavērtos un tu ieraudzītu gara gaismu. Saki: «Kad gan es beidzot ieiešu savā cellē un ieslēgšos?» Iesākumā jo stingri saņem sevi rokās, pēc tam tu par to saņemsi vērtīgu balvu: daudz iegūsi no klusēšanas. Tava celle nepārtraukti aicinās tevi. Pieņemies gudrībā un lūdz. Ja pats nebūsi stiprs, kā varēsi spēcīnāt citus? Ļaudis plūst uz Baznīcu, lai remdētu savas dvēseles slāpes. Ko mēs varēsim viņiem dot, ja pašiem nekā nebūs, un kā gan mums varētu kaut kas būt, ja to nelūgsim Dievam? Esi centīgs lūgšanā un mācībās, lai varētu stiprināties pats un gūt sekmes klēriķa darbā.»

5. Tieši klusēšanā pilnīgi nobriest patiesais mūks, kurš ir «Svētā Gara auglis». Starecs Jāzeps ir teicis: «Kad patiesais mūks pazemībā un klusumā attīra savas jūtas, nomierina prātu un tīra kļūst arī sirds, tad viņš saņem gudrības žēlastību un pilnībā kļūst par gaismu, par prātu un apgaismības mirdzumu, un vārdi par Dievu no viņa plūst tā, ka pat trīs pierakstītāji nespēj izsekot šai svētības straumei, kas sitas, kā spēcīgi mutuļojošs avots un izšķīdina mieru un galējo kaislību sastingumu visā ķermenī. Sirds uzliesmo Dievišķajā mīlestībā un sauc: «Ak, Jēzu, mans Jēzu, apturi Savas žēlastības viļņus, es kūstu tajos kā vasks!» Un, patiesi, cilvēks nevar izturēt un kūst. Prāts sāk skatīt neredzamo, sakūst, un cilvēks pārtop, saplūst ar Dievu tā, ka vairs neapzinās un nenodala pats sevi, līdzīgi kā dzelzs ugunī, kad tā nokaist un pielīdzinās liesmai.»

7. GARĪGAIS VAROŅDARBS

1. Starecs Porfīrijs sacījis: «Kad Kristus atnāks, apmetīsies mūsu dvēselē un pārņems visu dvēseles telpu, no tās aizies, izzudīs visas problēmas, visi maldi, visas grūtības un spaidi. Tad izzudīs arī grēks.»

2. Teologam, kurš apgalvoja, ka kristietim jābūt rosīgam cilvēkam, starecs Joēls atbildējis: «Nelaimīgais! Tu nevari atteikties no savas rosības, nevari atteikties no darbības, lai palūktos pats uz savu attīstību? Mēs visi esam ierauti nerimstošās darbības virpulī un pametam novārtā savas dvēseles, kas kļūst par nezālēm aizlaistiem laukiem. Rūpīgi iekop, iestrādā savas dvēseles lauku, attīri to no kaislībām, tad raža, ko tu nesīsi savam tuvākajam, būs ņemta nevis no tava tukšuma, bet no tavas pilnības.»

3. Garīgā uzvara iegūstama ar centību. Starecs Anfīms sacījis: «Centība un nolaidība ir divi ļoti spēcīgi līdzekļi. Viens mūs ar Dievu vieno, bet otrs — šķir. Centība ir kā nokaitēta dzelzs, bet nolaidība — auksts metāla gabals, kuru, lai kā arī sistu ar āmuru, tik un tā nepadarīt mīkstāku, lai varētu no tās kaut ko izveidot. Toties nokaitēta dzelzs ir ļoti plastiska.»

4. Starecs Paisijs īpaši uzsvēris sirdsapziņas lielo lomu garīgajā dzīvē. Reiz viņš teicis: «Sirdsapziņa ir pirmais Dieva bauslis, likums, kuru Viņš ierakstījis dziļi pirmo cilvēku sirdīs, un kopš tā laika ikviens no mums piedzimstot pārņem to no saviem vecākiem. Tas, kurš, ik dienas sevi iepazīstot, ir izsmalcinājis sirdsapziņu, jūt sevi esam svešu šai pasaulei, un pasaulīgie ļaudis brīnās par viņa delikāto uzvedību. Taču, ja cilvēki nepilnveido savu sirdsapziņu, viņi negūst labumu ne no garīgām pamācībām, ne starecu padomiem. Arī Dieva baušļus viņi nespēj ievērot, jo ir kļuvuši bezjūtīgi.»

5. Sevis izzināšana dara cilvēku gudru. Starecs Jāzeps ir teicis: «Pašizziņa palīdz kristietim kļūt gudrākam par citiem. Reizē viņš iemanto arī pazemību un saņem Dieva svētību.»

6. Starecs Eusēbijs dzīves beigās savu garīgo bērnu lokā sacījis šādus vārdus: «Dzīve man pašlaik ir vislielākais slogs. Un, ja es vēl dzīvoju, tad tikai tādēļ, lai sevi labāk iepazītu. Agrāk es domāju sevi labi pazīstam, taču notiekošais mani pārlicina, ka tā vēl nebūt nav.»

7. Ar sevis izzināšanu cilvēks nonāk pie sava grēcīguma apziņas un sāk saprast Dieva lielos labdarījumus. Tad, kā teicis starecs Paisijs: «Sirds, lai cik granītcieta tā būtu, tomēr pārplīst, un pašas no sevis sāk līt vispatiesākās asaras, tad cilvēkam vairs nav sevi jāpiespiež ne uz lūgšanu, ne asarām. Jo pazemība un sirdsapziņa atkal un atkal urbjas sirdī un atver arvien jaunus un jaunus asaru avotus, kamēr Dieva roka nemitīgi glāsta savu centīgo bērnu.»

8. Starecs Porfīrijs savam garīgajam bērnam piesaka: «Īpaši uzmanī grūsirdības dēmonu. Nenoniecini, nenovērtē to par zemu. Ja tas pārņems tavu dvēseli, tā būs aizmīdzināta un paralizēta. Tas ir varens dēmons, kurš, ieejot cilvēka dvēselē, ved sev līdzīgu veselu jauno garu pulku.»

9. Tieši nolaidība un nevērība mēdz būt par iemeslu tam, ka cilvēks nerasniedz savu garīgo mērķi. Starecs Jāzeps ir teicis: «Nolaidība tīko pēc mums. Nolaidība mums uzbrūk. Tā līdzinās ilgstošam sausumam, kas nekam neļauj augt. Tā visiem traucē un nes zaudējumus: liek šķēršļus tiem, kas vēlas darboties gara sasniegumu laukā, apstādina tos, kas jau kaut ko ir sasnieguši, bet tiem, kas šo nelaimi vēl nezina, nolaidība piespiež sevi iepazīt un, iekārdinājusi viņus, traucē tiem atgriezties.»

10. Bīstamākais, kas var piemeklēt gara cīnītāju, ir izmisums. Starecs Paisijs atgādina: «Arī daudzu kaislību saistītajiem pasaules ļaudīm, kuru daba strauji un nepakļāvīgi

ripo lejup pa nogāzi, nav jākrīt izmisumā. Ir tikai jāsāk no sirds paļauties uz Dieva visvarētību un droši jātūrē sava spēcīgā mašīna pa augšupvedošo Dieva ceļu, tad viņi ātri panāks lēnos braucējus, kuri pa Dieva ceļu virzās jau daudzus gadus.» Kādā citā reizē starecs piebilst: «Nevajag izmist, ja mēs darbojamies, bet neredzam panākumus, vienīgi šķietami veltīgu darbu nulles vērtībā. Taču arī visu cilvēku darbs, kaut vienam lielāks, otram mazāks, tik un tā ir līdzvērtīgs nullei. Redzot mūsu sīko centību, Kristus tai pieliek priekšā vienu vienību, un mūsu nulles darbs iegūst vērtību, un mēs jau redzam nelielus panākumus. Tādēļ nevajag krist izmisumā, bet cerēt uz Dievu.»

11. Uz jautājumu, kāpēc cilvēki nekļūst par svētajiem, starecs Filofejs atbild: «Iemesls ir mūsos pašos. Vispirms jau mūsu nosliecē uz ļauno, tad — nolaidībā un slinkumā; trešais iemesls ir mazā vai nemaz neesošā mīlestība uz Dievu, debesīm un svētumu, bet ceturtais — mūsu dvēselē valdošā vispārējā mamona (bagātības) mīlestība, mūsu tieksme un pieķeršanās zemajam, pasaulīgajam un materiālajam.»

12. Starecs Porfīrijs savu garīgo bērnu aicina: «Tuvosimies Kristum, tikai nevis bailēs no tā, kas mūs gaida pēc nāves, bet atvērsim Viņam mūsu sirdis — kā atvelkam loga aizkarus, un tajā pašā mirklī istabā ielaužas saules gaisma —, lai Kristus varētu ienākt arī pie mums un mēs Viņu patiesi iemīlētu. Tā būtu vislabāk.»

13. Vērtīgu padomu devis starecs Heronims: «Ārēji izskaties citāds, nekā esi iekšienē. Kā to izdarīt? Esi noslēpumains.»

14. Lai labāk aptvertu dzīves nīcīgumu, starecs Jēkabs bieži mēdza apmeklēt kapus: «Man par paradumu bija kļuvusi iešana uz bērēm un regulāra mūsu ciema kapu apmeklēšana. Tas, protams, nenozīmē, ka biju melnholijas vai dvēseles trauksmes pārņemts. Es gāju un filozofēju par dzīves nīcīgumu un īslaicīgumu, un mana dvēsele sāka glabāt nāves piemiņu.»

15. Starecs Paisijs ir teicis: «Garīgās dzīves sākumā Dieva mīlestība neļauj cilvēkam iepazīt ne paša grēcīgumu, ne Dieva daudzos labdarījumus. Tas vajadzīgs, lai cilvēks nekristu izmisumā, it īpaši, ja viņš ir jūtīgs.»

16. Gara cīņas ceļā nepieciešama cerība un pacietība, jo, kā teicis starecs Paisijs, «tās padzen ziemu ar tās salu un atnes pavasari ar labu laiku, kas sasilda zemi ar saules siltumu un izklāj savu zaļo paklāju. Negaidīsim garīgo pavasari, ja neesam pārdzīvojuši garīgo ziemu, kuras laikā sastingst gara parazīti. Negaidīsim, ka mūsos augs Dievišķais, kamēr nav nomiris cilvēciskais.»

17. Cilvēkiem mēdz būt ļoti dažādi, atšķirīgi raksturi. Starecs Jāzeps norāda: «Ir mīkstas dvēseles, kuras viegli pārliecināt. Bet ir arī skarbas, stingras dvēseles, kuras tik viegli nepa-kļaut. Tās atšķiras cita no citas tik ļoti kā vate no dzelzs. Vatei pietiek tikai ar vārda iesvaidīšanu, kamēr, lai pakļautu dzelzi, nepieciešama liesma un pārbaudījumu ēze. Lai attīrītos cilvēks ar cietu, skarbu raksturu, viņam ir pārbaudījumos jāpierāda sava pacietība. Un, ja pacietības nav, tad šāds cilvēks līdzinās gaismeklim, kurā nav eļļas, tas ātri apdziest un iet bojā.»

18. Kristiešiem jāapzinās, ka viņu dzīvē ir kāds augstāks mērķis. Starecs Eusēbijs par to sacījis: «Cilvēka zemes dzīves jēga un mērķis ir viņa pielīdzināšanās Kristum.» Tas izdosies tad, kad «viņš sāks redzēt Kristu kā pilnīgu ideālu, kad sāks dzīvot un darboties saskaņā ar Viņa vārdiem un baušļiem».

19. Starecs Amfilohijs ir teicis: «Garīgo lauku iekopt iespējams vienīgi sirds augs-nē, jo tikai tajā var iesēt gara sēklas, lai tad Svētā Gara lietūs nāk ar savu svētību un izau-

dzē patiesos augļus, kas glabāsies divās krātuvēs: debesīs un uz zemes — nabagajiem un tiem, kas jūt gara slāpes.»

20. Par patiesi kristīgu dzīvi starecs Porfīrijs paudis: «Daudzi saka, ka kristīgā dzīve ir nepatīkama un grūta. Taču es saku, ka tā ir patīkama un viegla, vienīgi prasa divus priekšnosacījumus: pazemību un mīlestību.» Citkārt viņš piebilda: «Kopš šī brīža mums ir jācenšas gūt Dieva svētību un žēlastību, jo bez tās visas mūsu pūles būs neauglīgas un mēs netiksim paradīzē. Dievs mums dāvā Savu žēlastību tad, ja esam pazemīgi.»

21. Starecs Porfīrijs garīgo varoņdarbu salīdzina ar dārza iekopšanu un saka: «Kas gan ir garīgais varoņdarbs? Dvēsele ir kā divās daļās sadalīts dārzs. Vienā pusē aug ērkšķu krūmi, otrā — puķes. Vēl mums ir ūdens cisterna ar diviem krāniem un divām tehnēm. Pa vienu ūdens plūst uz ērkšķu krūmiem, pa otru — uz puķēm. Ik reizi var atgriezt tikai vienu krānu. Protams, es atstāju ērkšķus neaplietus, tie nokalst, bet apleju puķes, un tās zied.»

22. Lai gūtu uzvaru pār kaislībām, vispirms jāveic liels iekšējs varoņdarbs. Starecs Jāzeps to skaidro tā: «Labie darbi, žēlastības dāvanas un viss ārējais vāji apspiež sirds augstprātību, kamēr garīgais varoņdarbs, grēku nožēlas sāpes un sirds satriektība apslāpē ikvienu augsto prātuļošanu.»

23. Starecs Heronims no Egīnas salas saviem apmeklētājiem bieži deva padomus par garīgo varoņdarbu. Kādā no šādām reizēm viņš teicis: «Baudiet garīgo dzīvi, jo nav nekā, kas būtu par to saldāks. Cīņa ir sūra, bet uzvaras vainagi — saldi. Ziema ir barga, bet paradīze — salda. Bez gara cīņas mēs negūsim tikumus.» «Vairieties no liekvārdības. Četrdesmit gadus, ko esmu pavadījis Egīnā, es ne reizi neesmu apsēdies pie galda. Tikai, ja pavisam uzstāja, esmu izdzēris kādu tasi kafijas. Neko vairāk. Pārdošība, atklātība un vaļība saskarē ar cilvēkiem vājina pretošanos, tad klusi piezogas kārdinātājs un ieegrūz mūs slazdos. Tādēļ, cik vien iespējams, izvairieties no šādām situācijām.»

Vēl viņš izmantoja līdzību, lai atbalstītu jauniesācējus. Bieži viņš stāstīja stāstu par sīku augu, «kas sākumā paaugas maz, tikai sprīža garumā, un tāds arī paliek. Dārzniekiem šķiet, ka, par spīti visām viņu pūlēm, tas lielāks neaugs, un skumst. Tomēr pēc kāda laika, kad neviens vairs uz to necer, sīkais augs saņemams, sāk augt, sazeļ liels un kupls.»

24. Garīgais varoņdarbs nav iedomājams bez pastāvīgas modrības. Starecs Eusēbijs uzsver: «Lai labi ievērotu to, kas ir mūsos, nepieciešama uzmanība, kā arī cītīga iekšējā un ārējā cilvēka vērošana. To, kas nav no Dieva, mums jāatmet, bet iztrūkstošo labo, kam saskaņā ar Dieva baušļiem jābūt mūsos, ir jāiegūst. Ja mēs esam neatlaidīgi un izzinām sevi, dievišķā žēlastība pilnīgi atbrīvo mūs no ļaunā, un mēs iemantojam tikumus.»

25. Starecs Amfilohijs ir teicis: «Gara varoņdarbiem jābūt apzīmogotiem ar patiesas mīlestības un pazemības zīmogu. Jo tikai tas, kurš tērpies šādās goda drānās, spēj nerēķināties ar šīs dzīves grūtībām, ne arī sātana naidu un tā ieroču niknumu.»

26. Dažas starecu dzīves puses ir īpaši interesantas. Vēršoties pie savām garīgajām meitām — mūķenēm, svētais Anfims no Hījas salas ir teicis: «Pat ja es būtu pavisam neizglītots, tik un tā ar gara varoņdarbiem censtos kaut ko sasniegt. Ar gavēņiem, nomodu, lūgšanām, asarām un ceļos krišanu, dienu un nakti ciešanās aizvadot... Jā, mani vārdi var šķist farizejiski, taču es tos saku jūsu stiprināšanai. Es nerunāju kā farizejs, bet kā tēvs. Dēmoni ir mani svilinājuši un mocījuši, bet es neesmu zaudējis dūšu. Neēdu maizi, nedzēru ūdeni, negulēju, cik gribējās, un darīju vēl daudz ko citu tikai Dievam zināmu. Es neļāvu mieru savai miesai, neļāvu sev plūkt ne zaļa zara. Maiss bija mans paklājs, kad,

atbalstīties pret olīvkoka sakni, uz īsu brīdi iemigu. Dēmoni ne mirkli nelika mani mierā.»

27. Ievērības cienīgi ir padomi, kurus saviem garīgajiem bērniem devis starecs Joēls: «Bez krusta neviens nevar nokļūt paradīzē. Un savu krustu mums nav vis jāvelk, bet gan jānes paceltu. Taču, lai spētu pacelt savu krustu, mums ir jāredz savs garīgais mērķis. Izmantosim par piemēru galdu. Ja kāds saņems to aiz vienas malas, tad, pat ja šis cilvēks būs apveltīts ar neparastu muskuļu spēku, tik un tā viņam tikai ar lielām pūlēm izdosies galdu pacelt, turklāt tikai uz īsu brīdi, kamēr, saņemot galdu vidū, viņš to it viegli pacels un aiznesīs, kurp vēlēties.» «Jūsos jābūt skaidrībai. Pamazām kļūstiet patiesi.» ««Jā» lai ir «jā», un «nē» lai ir «nē». Nekad neaizmirstiet, ka tam, kas ir jūsu sirdī, jābūt arī uz jūsu lūpām. Un arī tam, kas ir jums uz lūpām, noteikti jābūt jūsu sirdī.» «Neaizmirsti, ka Dievs ciena tavu brīvību. Tava pestīšana ir tavās paša rokās. Dievs, vēlēdamies tevi glābt, grib, lai to pašu vēlētos arī tu.»

28. Starecs Paisijs iesaka: «Lai, izgājis no dievnama, tu varētu saglabāt savus garīgos spriedumus un to, ko esi dievnamā saņēmis, tūkstošreiz labāk būs, ja bēgsi no cilvēkiem kā no mežonīgiem zvēriem, nevis blenzīsi uz kažokiem vai kaklasaitēm un uztrauksies par katru ieskrambājumu, ko naidnieks atstāj tavā sirdī.»

29. Garīgajam varoņdarbam jābūt mīlestības vadītam. Starecs Porfīrijs iesaka: «Savu gara varoņdarbu tev jāveic nevis ar sludināšanu un strīdiem, bet gan ar patiesu, tomēr slēptu mīlestību. Ja mēs pierādām kaut ko savu, citi tam pretojas. Ja mēs mīlam, viņus pārņem aizkustinājums, un mēs varam viņus pakļaut. Mīlot mēs domājam, ka tā sniedzam labumu citiem. Īstenībā labumu gūstam mēs paši.»

30. Šis starecs arī teicis: «To, ko darām, darīsim ar patiesu vēlēšanos, brīvi, ar atbildības sajūtu un labpatiku.»

31. Nav šaubu, ka pieminēšanas vērti ir praktiskie padomi, kurus devis starecs Georgijs no Dramas pilsētas: «Nekad neap-skaud bagāto. Lai tava dzīve vienmēr ir vienkārša, pieticīga un pazemīga, lai tajā neienāk egoisms, jo tas ir briesmīgs grēks. Ja dzirdi, ka kāds nosoda otru, tad, pat ja tā ir vistīrākā patiesība, tik un tā nepievienojies ar savu nosodījumu, bet vienmēr runā tikai labo un skumsti par viņu. Pastāvīgi rūpējies, lai tevī neapsīktu mīlestība uz nabagiem, vecajiem, bāreņiem un slimajiem. Esi tuvs šiem cilvēkiem, vienmēr velti uzmanību visiem atstumtajiem un pazemotajiem. Savu maizi pelni godīgā darbā. Neaizmirsti par žēlsirdības dāvanām. Tāds ir ceļš, pa kuru tev jāiet. Vienmēr domā par to, ko vēl labu tu vari izdarīt. Tā arī ir īstā kristīgā dzīve.»

32. Garīgajā dzīvē sekmes gūst tie, kas mīl Kristu. Lai īpaši izceltu šo patiesību, starecs Heronims sacījis: «Ja tu gada laikā gribi 2-3 kilogramus pupiņu izvārt ar vienu ogļu sauju, tev nekas neiznāks, jo pietrūks uguns. Tāpat ar garīgajiem darbiem. Ja tevī ir maz mīlestības uz Kristu, panākumi izpaliek. Tātad jāvairo mīlestība.»

33. Arī, sniedzot padomus saviem garīgajiem bērniem, starecs Heronims izmantojis interesantus piemērus: «Vienā sienā ir divi krāni, viens zemāk, otrs augstāk. Ja atgriezīsim apakšējo, viss ūdens iztecēs un augšējā krānā nekas nepaliks. Tāpat notiek arī garīgajā dzīvē. Aizgriezīsim apakšējo krānu, kurš ir miesīgā, negarīgā mīlestība uz cilvēkiem un pasaulīgo, toties atgriezīsim augšējo, tas ir, stiprināsimies savā mīlestībā uz Dievu.» «Auzas uztur zirgu un dod viņam spēku. Ja zirgs ir vesels, strādā, ir paklausīgs un priecē savu saimnieku, tas dod zirgam vairāk barības. Līdzīgi notiek arī ar mums. Ja mēs klausām Dievu, darām Viņam tīkamus darbus un jo stipri alkstam pēc labā, Dievs dāvā mums vairāk žēlastības un garīgo labumu. No mums pašiem ir atkarīgs, vai dzīvo-

sim garīgā pilnībā vai garīgā badā.» Vēršoties pie kāda, kurš mācījās mūziku, starecs teicis: «Tu esi labs mūziķis, bet neesi atradis skolotāju, kurš tev palīdzētu kļūt par vēl labāku mūziķi. Tā, piemēram, no mežā augoša koka meistars var uztaisīt brīnišķīgu galdu. Taču, ja neatradīsies meistars, koks paliks, kāds bijis.»

34. Starecs Paisijs ir reiz izteicies: «Kristus viss ir mīlestība, labestība un mierinājums, kurš dara vieglu mūsu elpu. Viņam pieder bagātīgi garīgā skābekļa krājumi.»

35. Starecs Epifānijs ir teicis: «Vienpusības, kas savā būtībā ir ķecerīgas atnesa Baznīcai daudz ļauna. Vēl pirms dažiem gadiem nedrīkstēja ne ieminēties par mūka dzīvi, varēja runāt tikai par sludināšanu, katehizāciju, sarunu cikliem un tamlīdzīgi. Tagad nav iespējams runāt par brālībam, pretī nedzirdot darbošanos nīstošu ļaužu izteiktus apmelojumus... Tomēr pieņemams ir viss, kas Dieva godības vārdā notiek Baznīcas pagalmā. Viens vēlas lasīt atmaskojošus sprediķus, otru piesaistīs tieksme dziedāt, trešais vēlēsies noslēgties savā cellē, bet ceturtais — alā, kamēr piektais gribēs kļūt par precētu vai neprecētu priesteri, bet vēl cits — rakstīt reliģiskas grāmatas. Tas viss ir pilnīgi pieņemami, ja vien nesākam vienu nodarbi absolutizēt un neaizmirstam, ka viss veicams Dievam par godu.»

8. GARĪGĀS PAMĀCĪBAS

1. Starecs Heronims Evaņģēlija studēšanas nepieciešamību uzsver ar līdzību: «Pilnīgi noslēgtā mājā ir galīgi tumšs. Mazliet atdarījis logu, tu ievērosi lielākos priekšmetus. Ja atvērsi vairāk un istabā iekļūs gaisma, varēsi saskatīt arī sīkākas lietas. Bet, kad iekšā ielauzīsies saules gaisma, tu ieraudzīsi pat gaisā lidojošos putekļus. Tāpat notiek arī ar dvēseli, kad tā uzņem Evaņģēlija gaismu un ierauga pat vissīkākos grēkus.»

2. Runājot ar kādu no saviem apmeklētājiem, starecs Porfīrijs teicis: «Tev ir daudz jālasa, lai Dievs apgaismotu tavu prātu. Zini, arī es ļoti daudz lasīju. Pa pašizgata-votām kāpnēm uzrāpos kokā un kāpnes uzvilku augšā, lai neviens mani neredzētu un netraucētu. Tā mēdzu lasīt stundām ilgi.»

3. Starecs Porfīrijs bieži izmantojis arī šādu līdzību: «Iedomājies, ka tu atrodi tumšā istabā un, vēcinot rokas, centies izgaiņāt tumsu, kura, protams, paliek, kur bijusi. Taču, ja atvērsi logu un istabā ielauzīsies gaisma, tumsa izzudīs. Tāpat ir ar pamācībām. Svētie Raksti, svēto dzīves apraksti un svētie tēvi ir gaisma, kas aizdzen dvēseles tumsu.»

4. Vienkārša Evaņģēlija studēšana gara labumu nenes. Starecs Eusēbijs par to teicis: «Lai arī cik daudz cilvēks zinātu, tas nelīdzēs, ja viņu neaplaimes Svētā Gara svētība. Cilvēks līdzinās mājai, no kuras nav labuma, ja tā ir aizslēgta. Nepieciešama atslēga. Tāpat arī cilvēka prāts nenesīs viņam labumu, ja nebūs atdarīts ar svētības atslēgu. Kāds universitātes pasniedzējs man stāstīja, ka, studējot dažādus filozofu darbus, viņš tos ir izpratis, taču, studējot Evaņģēliju, spējis uztvert tikai vārdus, nevis to dziļāko jēgu.»

5. Starecs Joēls, būdams izglītots cilvēks un lielisks rakstnieks, mēdza uzsvērt, ka pēc pamācības jāseko arī darbiem. Reiz viņš teicis: «Lasot svētos tēvus, tu redzēsi, ka daudzos jautājumos viņiem ir savi, bieži vien atšķirīgi uzskati. Tā, piemēram, fragmentu no Svētajiem Rakstiem viens skaidro tā, cits savādāk. Taču, ja ir kāds jautājums, kurā tēvi ir vienprātīgi, tad tas ir gara varoņdarbs. Visi tēvi cildina gavēni, nomodu, labprātīgu nabadzību, miesas noniecināšanu un krietnu dzīvi vispār.» Un piebilda: «Mēs parasti redzam to, ko teikuši un ko rakstījuši svētie tēvi, bet nepievēršam uzmanību tam, kā viņi ir dzīvojuši. Taču patiesībā mums tā vietā, lai skricelētu piezīmes uz tēvu rakstu malām,

vajadzētu censties atdarināt viņu dzīvi. Tēvi daudz lūdzās, daudz gavēja un ilgu laiku pavadīja nomodā, mīlēja nabadzību un vienkāršību, neieredzēja pasaules gudrību, cīnījās ar maldiem, nicināja sadzīves mieru, vairījās no apbalvojumiem, slavas, pagodinājumiem un bija iecienījuši mocekļību. Bet mēs? Mēs gan turam rokās tēvu grāmatas, taču mūsu dzīve ir viņu dzīves noliegums. Svētie tēvi nav nekāda filoloģija, viņi ir pati dzīve!»

6. Starecs Amfilohijs pārliecina: «Ļaujiet savām dvēselēm visā vienkāršībā uzņemt bagātību, ko sniedz mūsu Baznīcas tēvu svētie raksti, un raugiet, lai pazemības tikums palīdz jums to saglabāt. Un, kad gūtajām pamācībām pievienosies arī svētā bijība, jūs sajūtīsiet sevī ienākam arī Dievišķo žēlastību.»

7. Jo īpaši stareci bija iemīlējuši svētā Sīrijas Īzaka sacīto. Starecs Heronims saviem garīgajiem bērniem ieteica nopietni studēt viņa askētiskos vārdus: «Ik dienas izlasiet pa lapai no sv. Sīrijas Īzaka grāmatas. Īzaks ir kā spogulis. Redzēsiet, kur atrodaties. Īzaks ir kā termometrs. Es ļoti mīlu svētīto tēvu Īzaku. Viņš ir mans starecs.» Šī svētā tēva darbus Heronims lasīja arī tad, kad slimu acu dēļ lasīšana bija apgrūtināta. Jo: «Tas, kurš lasa, ir kā plāvējs, bet klausītājs tikai savāc uz lauka palikušās vārpas.»

8. Par dažādu grāmatu lasīšanu starecs Porfīrijs teicis: «Slikta grāmata nesīs tev ļaunu. Laba grāmata nesīs tev labu. Pat ja tu vēl neesi gatavs pielietot to praksē, bet iekšēji ļoti vēlies, tad ar laiku tevī pamazām un bez piespiešanas nobriedīs vēlme pēc labā, un tu galu galā sāksi to pielietot.» Runājot par tiem, kuri nespēj izlasīto atcerēties, viņš piebilst: «Ziniet, ka tas viss tomēr tiek noglabāts jūsu atmiņā un īstajā brīdī Kristus jums to atklās.» Citkārt viņš akcentējis Evaņģēlija lasīšanas nepieciešamību, jo «tajā ir apslēpti visi dārgumi un tas atrisina visas problēmas. Tā patiesi ir filozofija. Tā ir Atklāsmes filozofija. Tur ir Dieva patiesības — tādas, kādas tās sākotnēji tika atspoguļotas. Nav citu, jaunu patiesību, neskatoties uz to, ka pasaule progresē un ar zinātnes palīdzību cilvēki lido uz zvaigznēm.»

9. Mūsdienās iznāk ļoti daudz grāmatu un to izvēlē jābūt īpaši uzmanīgam. Raug, stareca Joēla padoms: «Izvēloties grāmatu, ko lasīt, mums jābūt ļoti uzmanīgiem, jo dārgo laiku nedrīkst izšķiest pelēku un bezgaumīgu grāmatu lasīšanai. Grāmatu, kura nav vērtā, lai to lasītu vēl otro un trešo reizi, nav jālasa arī vienreiz.»

10. Starecs Paisijs uzsvēra, ka mums jālasa Evaņģēlijs, tēvu darbi un pamācības. Viņš skaidrojis arī, ka «lasīšanas mērķis ir, lai cilvēks izlasīto pats arī pildītu. Mēs lasām nevis tādēļ, lai iemācītos ārējo, bet gan, lai iemācītos iekšējo. Ne jau valodas vingrināšanai mēs to darām, bet gan tādēļ, lai saņemtu ugunīgo valodu un pārdzīvotu Dieva noslēpumus. Mācības, zināšanu un nosaukuma iegūšana tādēļ, lai varētu mācīt citus, bet pašam visu nepildot, nenes cilvēkam nekādu labumu. Tas ir tas pats, kas piepūst galvu ar gaisu, un lielākais, ko šāds cilvēks var sasniegt, ir — ar mašīnu palīdzību aizlidot līdz Mēnesim. Bet kristieša mērķis ir nokļūt līdz Dievam bez jebkādam mašīnām.»

9. KĀRDINĀJUMI

1. Starecs Daniels no Atona Katunakas skita ir teicis, ka dēmoni «ne par ko nepriecājas tik ļoti kā par saskarsmi ar egoistisku, savam «es» vergojošu cilvēku, neatkarīgi no tā, vai šis cilvēks būtu teologs vai centīgs askēts. Bet tie, gluži pretēji, baidās no tā, kurš apzināti ir pazemīgs un paklausīgs.»

2. Sātans atrodas visur. Runājot par askētu lūgšanām, starecs Jāzeps ieteica patūrēt prātā: «Trīs cilvēku veidojošajās sastāvdaļās — dvēselē, miesā un apkārtējā vidē —

atrodas rūpīgi paslēpies un līdz zobiem apbruņojies ienaidnieks, kurš nelaiž garām nevienu iespēju nomākt vai pārbaudīt cilvēka ticību. Atkarībā no apstākļiem sātans uzbrūk un pretojas mūsu lēmumiem. Bet viņa galvenais mērķis ir satriekt cilvēkā esošo ticību un apkaunot viņu, padarot par nodevēju un skeptiķi. Ja tas izdodas, ienaidnieks ātri atņem arī centību un dedzību. Visa cīņa notiek tieši ticības dēļ, bet ticība ir visa pamats. Ja sāks svārstīties ticība, sašķobās arī viss pārējais, un frontes līnija tiek pārrauta.»

3. Par sātana viltībām starecs Epifānijs ir sacījis: «Cik gan viltīgs un ļaunprātīgs ir sātans! Jaunlaulātajiem, kas iesākuši laimīgu, kristīgu laulības dzīvi, tas čukst: «Ak, cik gan daudz labāk būtu, ja jūs būtu devušies uz klosteri un tur, tālu prom no ģimenes rūpēm, kuras cilvēku tikai izkliedē un velk lejup, baudītu garīgos debesu priekus!» Savukārt tiem, kas devušies uz klosteri, vēloties saglabāt savu jaunavību Kristū, sātans čukst: «Cik gan daudz labāk būtu, ja jūs būtu salaulājušies un veidotu savu mājas Baznīcu, dzīvojot ģimenes laimē tālu no nežēlīgā askētisma un vientulības, kas jūs tā nomāc!»

Toties, ja precētais kļūtu par mūku un mūks apprecētos, kārdinātājs atkal teiktu viņiem pretējo. Un tas viss tādēļ, lai iedzītu viņus izmisumā un novirzītu no pestīšanas ceļa, jo gan svētīta laulība, gan jaunavība Kristū ir ceļš uz pestīšanu.»

4. Starecs Eusēbijs par nešķīstā uzbrukumiem teicis šādus vārdus: «Lai vēlāk pagrūstu mūs kritienam, sātanam ir vieglāk cilvēku novirzīt pa labi no īstā ceļa, jo tad mums šķiet, ka cenšamies pēc Dieva, augam tikumos un pienākuma pildīšanā. Tas ir daudz bīstamāk nekā krišana pa kreisi, kurā grēks ir skaidri saskatāms. Tādēļ mums vienmēr jāsaglabā sevī dvēseles miers.» Kādā citā reizē viņš savam garīgajam bērnam ieteicis: «Nebrīnies, ja redzi, ka citi cilvēki nav vienisprātis ar taviem uzskatiem. Tas Kungs ir teicis, un mēs zinām, ka nelabais iespaido cilvēku uzskatus un aptumšo viņu prātus, lai viņi nevarētu saskatīt to, kas viņiem ir labs, un vairs neklausītu Dieva balsi.»

5. Runājot par pretošanos kārdinājumiem, starecs Porfīrijs ieteicis: «Ejiet paši savu ceļu. Sātans nāks un, ar saviem nodomiem jūsu piedurknēs ieķēries, centīsies jūs nogrūst, novirzīt no ceļa. Taču jūs negriezieties atpakaļ, nesāciet ar viņu sarunāties un nestrīdieties. Tā jūs satrieksiet sātanu, un tas no jums atkāpsies.»

6. Starecs Jāzeps ir teicis, ka tumsas eņģeļi «ir uzveicami nevis ar saldumiem un lukumu, bet gan ar asaru straumēm, nerimstošām dvēseles sāpēm, patiesu pazemību, ārkārtīgu pacietību un nemitīgu, līdz sāpēm dziļu lūgšanu.»

7. Kristieša dvēselei, kura darbojas saskaņā ar Kristu, sātans uzbrūk dažādos veidos, arī ar skumju un ciešanu garu. Starecs Daniels par to vēstī: «Šīs ciešanas ienāk dvēselē nevis kopā ar apvainojumu, kā tas attiecībā uz sātanu ir pierasts, bet gan izgudrēm ar plānu plēvīti reizē pārklāj gan dvēseli, gan visus tās spēkus, tā padarot dvēseli cietsirdīgu un atņemot tai spēju just aizkustinājumu. Tās atņem dedzību un ticību, atņem prātam spēkus domāt par glābšanos.»

8. Starecs Paisijs ir sacījis, ka Dievs kārdinājumus pieļauj «tāpēc, lai caur ciešanām un raudām attīrītu mūs no sārņiem un šķīstītu mūsu dvēseles, kā arī tāpēc, lai mēs savas pestīšanas labad būtu spiesti steigties pie Dieva».

9. Lai spētu pretoties kārdinājumiem, nepieciešama uzmanība un vērtība. Zīmīgi ir stareca Amfilohija teiktie vārdi: «Bieži gadās tā: ja kāds met sunim ar akmeni, suns tā vietā, lai uzkluptu sviedējam, metas virsū un kož akmenim. Tāpat rīkojamies arī mēs. Kārdinātājs mēdz sūtīt kādu citu, lai tas ar vārdiem vai rīcību mūs kārdinātu, un mēs nevis uzklūpam tam, kurš metis mums akmeni — kārdinājumu, bet metamies kost akmenim — savam tuvākajam, kuru izmantojis labā nīdējs.»

10. Šis pats starecs iesaka: «Brīdī, kad pār mums nāk kārdinājums, ir jābūt pacietīgiem un jāveic lūgšana. Kārdinātājs ir lielisks sava amata pratējs. Pēdējos padara par pirmajiem. Kārdinātājs pūlas, uztraucas, skumst un vērpj ārējas cīņas. Viņš ir ļoti smalks un izveicīgs, tādēļ ātri izraisa cilvēkā svārstīšanos un šaubas, un mūs piemeklē viena sakāve pēc otras. Taču reizē ar kārdinājumu pār mums nolaižas arī Dieva svētība. Kad cilvēks tiek pārbaudīts ar kārdinājumiem, viņš pārliecinās par savu bezspēcību, tā gūstot pazemību un piesaistot Dievišķo svētību. Nelokieties līdzī kārdinājumu vējiem. Tie jums neko nespēj nodarīt.»

10. GARĪGĀ PIEREDZE

1. Tas, kurš alkst pēc Kristus, nododas nemitīgai lūgšanai, kura, stareca Heronima vārdiem runājot, «atjauno un priecē cilvēku un viņu visu padara par garu. Tāds cilvēks vairs nejūt, ka viņam ir iekšējie orgāni, miesa un kauli. Viņš ir gars. Un, kad šīs alkas uzliesmo gaišās liesmās, cilvēks vairs nespēj parunāt. Viņš jūt sevī esam Dievu un raud.»

2. Vēl divi graudiņi no stareca Heronima pieredzes: «Garīgā dzīve prasa lielu uzmanību. Tā ir ļoti salda, taču tai nepieciešams varoņdarbs. Lai gūtu pestīšanu, cilvēkam vispirms jāmazgājas savās asinīs vai savās asarās. Svētie mocekļi mazgājās savās asinīs, tad nu mums vismaz kāds asaru mazumiņš jāizlej.» «Es nezinu nevienu baznīcu, kura nebūtu apbrīnojami skaista. Visur izjūtu vienu un to pašu. Arī ja ieiešu mazā lūgšanu namiņā, kurā būs tikai viena ikona, man ar to pietiks. Dievs ir visur. Nevajag domāt, ka Viņš rodams tikai lielās un iespaidīgās baznīcās.»

3. Starecs Filofejs atceras: «Bērnībā, lasot svēto dzīves aprakstus, es jutu, ka manā sirdī ienāk dievišķās gaismas stars, kas piepilda to ar saldmi, prieku un liksmību, iededzot mīlestību uz Dievu un debešķīgo. Un tad, vienalga, vai es gulēju, staigāju vai runāju, mans prāts kavējās domās par debešķīgo un mana sirds bija pie Dieva.»

4. Starecs Amfilohijs sacījis šādus vārdus: «Garīgā dzīve sniedz daudz prieka. Tu pacelies gaisā, atstāj pasauli, un nekādas rūpes tevi vairs nenomāc. Tu kļūsti par bērnu, un tavā sirdī ienāk Dievs.»

5. Par vienatni, no kuras mūsdienu cilvēki tik ļoti cenšas izvairīties, starecs no Patmas salas ir teicis: «Vienatne ir saruna ar Dievu un gariem, kas nāk pie mums pilni mīlestības un rūpju. Kailās un tumšās Patmas salas klintis es nekad nemainīšu pret visskaistākajiem ziediem rotātajiem Atēnu dārziem. Pilsētā cilvēki vairs nedomā svēti. Viņi redz ziedus un krāšņas vasarnīcas, bet viņu sirdis ne reizi nenotrīs pateicībā Dievam, kurš visu šo skaistumu ir radījis. Turpretī tuksnesī pat visvienmuļākā ainava un putns ar visneskanīgāko balsi rosina iegrimt domās par Dievu. Un tas, kurš atrodas Dieva tuvumā, ir laimīgs pat tad, ja viņa mītne ir skarba klints.»

6. Starecs Porfīrijs ir sacījis: «Kad mūs piemeklē Svētais Gars, mēs saprotam, kas notiek, un nešaubāmies. Nē, tas nelīdzinās mūsu parastajam aizkustinājumam vai priekam. Tas nāk no augšienes un pilnīgi pārrada mūs, padarot par gluži citiem cilvēkiem. Kad mūsos ienāk Kristus, mēs dzīvojam vienīgi labajā, dzīvojam visu pasauli aptverošā mīlestībā. Ļaunums, grēks un naidis izzūd paši no sevis, tie nemaz nevar palikt, jo tiem - mūsos vairs nav vietas.»

7. Ja vien ir nepieciešamie priekšnoteikumi, mums jau šajā dzīvē iespējams baudīt paradīzes svētlaimi. Atona starecs Gabriels ir teicis: «Patiesa vienkāršība, kam pievieno-

jas dievbijība, ievēd cilvēku tādā svētlaimīgā stāvoklī, kādu pirmcilvēki baudīja paradīzē pirms sava pārkāpuma.»

8. Runājot par to, kā mums raudzīties uz citiem cilvēkiem, starecs Amfilohijs saviem garīgajiem bērniem teicis: «Visi mums jāredz augstāk par sevi, lai arī cik vājību viņiem nepiemistu. Saskarsmē ar citiem neesiet bargi un atcerieties, ka ikvienam cilvēkam ir tāda pati misija kā jums. Ar Dieva žēlastību es visus citus esmu redzējis par sevi augstākus un svētākus.»

9. Īpašu interesi izraisa stareca Epifānija pieredze, kuru viņš atklājis mūkiem, lai iedrošinātu viņus atteikties no savas gribas: «Ak, tēvi! Ja jūs zinātu, kā esmu satriecis savu gribu! Es savā dzīvē esmu mīlējis divus darbus: lasīt un rakstīt, bet arī to esmu zaudējis, tāpat kā citi cilvēki zaudē savas dzīves lielāko prieku. Brīžos, kad studēju Bībeli un tēvu darbus, es no zemes paceļos debesīs. Bet, kas attiecas uz rakstīšanu — atvainojiet par to, ko tagad teikšu, — es no tās gluži vienkārši apreibstu. Esmu redzējis, kā raksta citi: svītro, raksta, atkal svītro un atkal raksta... Toties es pat nespēju izteikt savas domas, tās krīt pār mani kā sniega pārslas, un ir tāda sajūta, it kā manai rokai pieaugtu spārni. Taču, par spīti manām rakstīšanas dotībām un lasīt slāpēm, es esmu sev liedzis arī to un tagad sēžu, cīlādams atkal un atkal zvanoša telefona klausuli, lai risinātu tādas vai citādas problēmas. Vai arī stundām ilgi uzklāsu ne tikai izglītoto, bet arī vienkāršo un pat lasīt neprotošo ļaužu grēksūdzes. Tā sacīdams, es nenoniecīnu grēksūdzes sakramentu salīdzinājumā ar rakst-nieka darbu. Tomēr Dieva griba attiecībā uz mani ir nevis lasīšana un rakstīšana, kas mani tik ļoti pievelk, bet gan grēksūdzes.»

11. GRĒKS, GRĒKU NOŽĒLA UN GRĒKSŪDZE

1. Starecs Joēls no Kalames pilsētas par grēka postošajām sekām ir teicis: «Grēks aptumšo prātu. Šī tumsa apņem baudkāro, nenovīdīgo, mantkārigo, egoistisko un to, kurš nešaubās, ka viņa spēkos ir izzināt visas pasaules gudrības, iemācīties visas pasaules valodas un, uzkrājot bagātu pieredzi, sasniegt lielu vecumu. Taču aiz savas baudkāres, mantrausības un citām kaislībām viņš neredz ne radniecību, ne draudzību, ne cilvēku, ne Dievu, ne miesu, ne dvēseli. Grēks samaitā visbrīnīšķīgāko no mums piederošajiem labumiem — mūsu gribu. Un šī samaitāšana ir tik spēcīga, ka pat tad, ja grēciniekam atplaiksni apskaidrības mirkli, kuros saredzama paša bojāeja, viņš tik un tā nespēj sevi atturēt.»

2. Starecs Gabriels mēdzis atgādināt, ka grēks ved uz neticību, un sacījis: «Ikvienā cilvēkā ir nosliece uz ļaunumu un grēku, taču, ja ļaunums ņem pārsvaru, tas pamazām nomāc sirdsapziņu, un cilvēks sāk šaubīties par Dieva baušļiem un to pareizību, kamēr galu galā nonāk līdz neticībai un atsvešinātībai no Baznīcas un tās sv. sakramentiem, vispirms atsakoties no grēku nožēlas un grēksūdzes.»

3. Starecs Joēls ir teicis: «Nav lielu un nav mazu grēku. Liels vai mazs — grēks vienmēr ir un paliek grēks. Mazie grēki mums pat nodara lielāku ļaunumu nekā viens liels, jo mazie grēki paliek nepamanīti un mēs pat necenšamies tos izlabot. Liels grēks «ir vienmēr manā priekšā» (Ps. 51: 5). Tas ir tāpat kā ar kokam apvijušos efeju. Ja nevēlamies, lai koks nokalstu, tā ir jāiznīcina. Toties par sīkiem, uz stumbra esošiem parazītaugiem mēs neliekamies ne zinīs.»

4. No grēka traipiem dvēseli var attīrīt nožēla. Starecs Anfims no Hijas salas šo patiesību mūķenēm bieži atgādināja ar šādu piemēru: «Ko dara tie, kuriem ir netīrumi uz sejas vai rokām? Atgriež krānu, lai ūdens strūkļa tecētu tik ilgi, kamēr viņu locekļi kļūs

tīri. Tad darīsim tā arī mēs. Atgriezīsim ne tikai vienu, bet pat divus krānus — mūsu acis, lai no tām sāktu plūst spēcīga nožēlas asaru straume. Tā nomazgās visas nīcīgās pasaules indes, kas piesārņojušas un aptraipījušas mūsu kritušo dvēseli. Jo dvēseli attīrīt spēj vienīgi grēku nožēlas asaras.»

5. Starecs Filofejs ir sacījis: «Patiesas nožēlas pazīmes ir sirds ciešanas, satriektības sajūta un dziļš pārdzīvojums, nopūtas, lūgšanas, gavēnis, nomods un asaras. Šāda nožēla ir īsta un patiesa. Tā nes labumu, jo sniedz grēciniekam piedošanu un padara viņu par Dieva draugu.»

6. Kristus gaismas uzņemšana raisa cilvēkā grēku nožēlas jūtas. Tam uzmanību pievērsis starecs Porfīrijs: «Ik cilvēku savā varā stingri tur grēks, kam viņš pakļauts. Tāpēc dvēselē jāatstāj kaut vai viena maza spraudziņa, pa kuru ienākt Kristus gaismai un mīlestībai. Caur to tad sāksies dvēseles atbrīvošana. Iniciatīva vienmēr pieder Kristum. Taču cilvēkam ir tai jāatsaucas, un tad pēc nemitīgām pūlēm viņš spēs izjust lielisko krāšņumu, ko viņam dāvā Dievs.» Citkārt viņš skaidro: «Nemaz nav iespējams sasniegt patiesu grēku nožēlu, ja tu visā pilnībā neatrodies Dieva dāsnajā mīlestībā. Tas nozīmē, ka esat tikai Dievs un tu, Kristus un tu viens. Un zini, ka Kristus mīlestība pie tevis vienmēr nāk caur citiem cilvēkiem.»

7. Starecs Jēkabs aicināja kristiešus bez šaubīšanās doties pie grēku nožēlošanas sakramenta, sacīdams: «Nešaubieties, nekautrējieties. Lai arī ko jūs būtu izdarījuši — pat vislielāko grēku —, garīdzniekam ir paša Pavēlnieka Kristus un apustuļu dotā vara piedot jums, pārklājot jūsu galvu ar savu epitrahilu.»

8. Grēciniekam, kurš izsūdzējis savus grēkus, starecs Amfilohijs sacījis: «Aizmirsti, brāl, par saviem grēkiem, jo Kristus ir tos izsvītrojis no Dzīvības Grāmatas.»

9. Svētais Anfīms no Hijas salas savām mūķenēm deva padomu: «Dosimies uz grēksūdzi, nemeklējot attaisnojumus, ar kuriem it kā cenšamies garīdznieku pārliecināt par savu nevainību vai par to, ka uz grēku mūs novirzījis kāds cits. Steigsimies uz grēksūdzi pilni nožēlas, satriektības un pazemības. Steigsimies uz grēksūdzi ikreiz, kad esam pakrituši.»

10. Pieminēšanas vērti ir arī stareca Porfīrija vārdi: «Grēksūdze ir cilvēka iespēja nonākt pie Dieva. Tā ir cilvēkam dāvatā Dieva mīlestības velte. Un nav neviena un nekā, kas spētu šo mīlestību cilvēkam atņemt.» «Melanholiķis darbojas un pūlas tikai pats ap sevi. Grēcinieks, kurš nožēlo un izsūdz savus grēkus, vairs neatrodas tikai sevī. Tieši grēksūdze un garīdznieki ir tas lieliskais, kas piemīt mūsu ticībai. Tikai nevajag vairs atgriezties pie tā, kas izstāstīts un piedots.» «Ik pa laikam ir nepieciešama lielā «ģenerālgrēksūdze», jo dažādas psiholoģiskās traumas un notiekošā dažādība rada mūsos miesas kaites. Tādēļ grēksūdzē stāstīsim ne tikai par saviem grēkiem, bet arī par dažādām domām un sajūtām, piemēram, bailēm, ciešanām, priekiem, sarūgtinājumiem, ko izraisījuši dažādi notikumi: zemestrīces, nāve, kāzas, mazticība un citi.»

11. Starecs Jēkabs iesaka: «Ticīgajam nevajag stāstīt citiem ne par savām grēksūdzēm, ne par savu dzīvi un gara varoņdarbiem. Arī garīgā tēva dotie padomi lai paliek noslēpums.»

12. SVĒTAIS VAKARĒDIENS

1. Starecs Amfilohijs ir teicis: «Uzņemot Svēto Vakarēdienu, cilvēks saņem spēku un tiek apgaismots, viņš ierauga jaunus apvāršņus un sajūt prieku. Katram tas notiek

savādāk, atbilstoši viņa dvēseles stāvoklim un dedzībai. Viens izjūt rāmu prieku, cits — mieru, trešais — uzticības garu, bet ceturtais — neizsakāmu līdzjūtību pret visu esošo. Man pašam mēdz būt tā, ka esmu ļoti noguris, bet pēc Dievišķā Sakramenta sajūtu, ka nekāda noguruma vairs nav.»

2. Īpaši ieinteresē stareca Jēkaba garīgā pieredze: «Es savu svētkalpošanu sāku klosterī, kura noteikumos bija paredzēts katru dienu bez ikdienas dievkalpojumiem noturēt arī Dievišķo Liturģiju. Dievkalpojumu sākām pašā rīta agrumā, un gaisma vēl tikai ausa, kad Dievišķo Liturģiju jau beidzām. Tā, ik dienas saņemot Svēto Vakarēdienu, es jutu sevī esam spēku kā lauvam. Dievišķā uguns manā dvēselē dega tik stipri, ka visu dienu nejutu ne badu, ne slāpes, ne salu, ne svelmi. No rīta līdz vakaram nepagurdams strādāju. Pat vasarā, pusdienas karstumā, kad citi tēvi nošķīrās, meklēdami vēsumu savās cellēs, es stiepu melnzemi un mēsloju aiz klostera kopjamo dārzu.»

3. Starecs Jēkabs mums atklāj arī šādu satriecošu faktu: «Sniedzot cilvēkiem Svēto Vakarēdienu, es nekad neredzu viņu sejas. Taču reiz man radās doma palūkoties uz dievgaldnieku sejām. Tad nu es ieraudzīju, ka vienam seja ir kā sunim, citam — kā pērtiķim, un arī pārējo cilvēku sejas bija līdzīgas dažādu atbaidošu dzīvnieku purniem. «Ak, mans Dievs», es čukstēju, «tie taču visi ir cilvēki, tad kāpēc viņiem ir zvēru sejas?» Taču bija arī daži ļaudis, kas nāca pie dievgalda ar rāmām un skaidrām sejām, un pēc Svēto Dāvanu uzņemšanas viņu sejas mirdzēja kā saules.» Kādā citā reizē starecs atklāj: «Reiz es uz diskosa ieraudzīju Asinis un, protams, parādīju tās vienam brālim, bet drīz tās pazuda.»

4. Kristieši nesaprot, ka Svētais Vakarēdiens ir viens no obligātajiem Baznīcas Sakramentiem. Vairums no viņiem neiet pie dievgalda tā, kā to pienāktos darīt. Starecs Filofejs par to teicis: «Ir cilvēki, kuri savas neticības un nešķīstības dēļ vispār neiet pie dievgalda. Citi savā neizpratnē, mazticībā, nolaidībā un tādēļ, ka viņiem trūkst tīras un patiesas mīlestības uz Dievu, dara to tikai vienu, divas reizes gadā un arī tad vairāk pieraduma pēc, bez bijības, ticības un mīlestības. Tas ir nožēlojami, un par to atliek tikai raudāt, ja priesteris aicina uz Svēto Vakarēdienu, bet nav neviena, kurš nāktu to saņemt.»

5. Starecs Heronims uzsver, ka «dievgaldniekam pirms Svēto Dāvanu uzņemšanas būtu jāizjūt bailes, godbijība, skumjas un satriektība, bet pēc Svētā Vakarēdiena — miers un prieks, taču ir jāapzinās arī sava nesagatavotība Sakramentam.»

13. TICĪBA — PAZEMĪBA — GRĒKSŪDZE

1. Starecs Jāzeps Isihasts uzsvēra, ka tikumi ir iemantojami ar cilvēka paša pūlēm un Dieva žēlastību. Par to runājot, viņš izmantoja šādu piemēru: «Zemnieks uzrok zemi, iesēj sēklu un gaida Dieva svētību. Ja Dievs īstajā laikā neatsūta lietu un labvēlīgus vējus, zemnieks nesaņem balvu par savām pūlēm. Tāpat arī mums. Ja Dievs nesūta Savas svētības attīrošos ūdeņus, mēs paliekam kaili, bez augļiem, un mūsu darbi kļūst par barību dēmoniem, mūsu kaislības tos nosmacē, un mums nav ko plaut. Neaizmirsīsim, ka nevīžīgi, slikti veikti labie darbi kļūst par ļaunumu.»

2. Par tikumu starecs Paisijs teicis, ka «tam piemīt īpašība atklāt cilvēku, lai arī kur viņš slēptos. Pat ja viņš izliekas par vientiesīti, tikums tik un tā, kaut arī vēlāk, viņu «nodos» un palīdzēs daudzām dvēselēm.»

3. Starecs Filofejs no Paras salas ir teicis: «Patiesā laime nav augsti amati vai mīēsas labsajūta. Patiesā laime ir tikumība. Un patiesi laimīgi ir tie cilvēki, kuri cenšas iemantot tikumus un izpildīt Dieva baušļus.»

4. Kas ir ticība? Starecs Joēls sacījis, ka «tā ir neapstrīdama pieredze. Jo Dievs nav tikai vienkārši esošs, Viņš ir patiesi Esošais. Dieva esamība ir neapstrīdamāka par vieninieka esamību matemātikā. Tur nav ko fantazēt un ar mēli tukšus salmus kulstīt. Ir jādomā loģiski: nevis tikai līdināties pa mākoņiem, bet nolaisties arī uz zemes. Bet, tā kā mēs nevis staigājam pa zemi, bet līdināmies mākoņos, vējš aizpūtīs mūs kopā ar visiem mūsu argumentiem!»

5. Ticība atspēko visu apšaubīt liekošās zināšanas un dāvā garīgās gudrības velti, kas, kā teicis starecs Jāzepe, nav pretrunā ar ticību, bet lido, tās spārnu nestā, un izpēta noslēpumu dzīles. Savam garīgajam bērnam dižais Isihasts raksta: «Pārbaudi, vai tevī ir ticība vai arī tevī valda zināšanas. Ja tu spēsi pilnīgi paļauties uz Dievu, tu jau būsi iemantojis ticību un vari būt drošs, ka Dievs būs tavš Palīgs. Un, pat ja sātans desmitiem tūkstošu reižu centīsies tevi pārbaudīt un kārdināt, lai tā vājinātu tavu ticību, tu tik un tā tūkstošreiz labāk ej nāvē, nevis padodies zināšanu varai. Tad tavā priekšā atdarīsies noslēpumu durvis un tev būs brīnums par to, ka agrāk tevi saistījušās zināšanu važas, bet tagad tu ar dievišķiem spārnēm lido pār zemi un elpo pavisam citu — brīvības gaisu, kuru tik daudzi sev liedz. Bet, ja ieraudzīsi, ka tevī valda zināšanas un ik sīkākās briesmas izsit tevi no slīdēm un dzen izmisumā, tad zini, ka tevī vēl nav ticības, tā tad nav arī paļaušanās uz Dievu.»

6. Starecs Paisijs runāja par noslēpumaino pieredzi, kāda seko dziļai ticībai: «Nesagraujamā ticībā un mīlestībā uz Dievu, milzīgā pašreizējā dzimst svētais varoņdarbs, kas nes cilvēkam patiesu prieku par to, ka viņš dzīvo, jo viņa sirds uzlido debesīs, slavējot Dievu — savu Labdari; šāds cilvēks priecājas arī par to, ka reiz pienāks nāve un viņš atkal dosies pie Dieva, kur turpinās savu slavas dziesmu.»

7. Lai garīgi atbalstītu mūķenes un stiprinātu viņu dedzību ceļā uz pazemību, starecs Anfims sacījis: «Tā kā mēs neesam bruņoti ar visiem Dieva ieročiem, centīsimies īstenot tikumus; vismaz pazemības pilnu gudrību centīsimies iemantot. Tā mūsu sīkos darbus varēs pielīdzināt seno mūku dižajiem veikumiem un varoņdarbiem. Kāds no viņiem ir nežēlodams lējis savas asinis, cits ticis iemests jūrā, trešais daudzus gadus vārdzinājis sevi ar varoņdarbiem tuksnesī, bet ceturto sakapājuši bēdes. Visu to mēs aizstāsim ar pazemības pilno gudrību. Sniegšu dažus praktiskus padomus, kā to izdarīt.

Piemēram, piepeši kāds pienāk, kaut ko tev saka, un viņa vārdi tevī atbalsojas kā skaudras sāpes. Bet tu klusē. Krīti ar seju pie zemes, lai pēc tam uzvarētu. Kāds cits tevi lād, lamā ar vārdiem, kas pārvērš pelnos tavu dvēseli, atslābina tavu dedzību un raisa tevī skaudras sāpes. Klusē, krīti ar seju smiltīs, lai bulta pārlido tev pāri. Dievs par šo tavu pazemību dāvās tev tādu pašu velti, kādu dāvājis tiem, kuri paveikuši lielus varoņdarbus un pārcietuši mokas.»

8. Uz jautājumu, kāpēc viņš nepieņem bīskapa hirotoniju, starecs Eusēbijs atbildējis: «Tas nav grūti. Es kļūtu par to, ja gribētu. Daudz grūtāk ir kļūt par Dieva cilvēku.»

9. Starecs Filofejs ir teicis: «Ticība raisa cilvēkā bailes. Kas tās par bailēm? Bailes izdarīt grēku. Bailes sarūgtināt Dievu. Tas, kurš jūt bailes, kļūst pazemīgs, bet pazemīgajā mīt Svētais Gars.»

10. Par augstprātīgo starecs Amfilohijs ir teicis: «Egoistisks cilvēks nevienu nepiesaista. Un, pat ja kādu piesaista, arī tas drīz aiziet. Gara vienotība kļūst nešķirama tikai tad, ja cilvēks sastop bērna garu, šķīstību un svētumu.»

11. Raug, vārdi no stareca Porfīrija garīgā testamenta: «Es lūdzu jūs visus, kas mani pazinuši, lūdziet par mani, jo arī es esmu lielā pazemībā lūdzis par jums. Tagad, dodoties uz debesīm, es jūtu, ka Dievs man teiks: «Ko tu te meklē?» Un es Viņam varēšu atbildēt tikai vienu: «Es neesmu šīs vietas cienīgs, bet lai Tava mīlestība dara ar mani, ko vēlas.» Tā nu es nezinu, kas tālāk notiks. Taču ļoti gribu, lai piepildītos Dieva mīlestība.»

12. Ir vērts atcerēties arī šos stareca Porfīrija par pazemību teiktos vārdus: «Paklausība rada pazemību, pazemība — spriest spēju; spriest spēja atnesīs intuīciju, bet intuīcija — gaišredzību.» «Būsim pazemīgi, taču patiesi, ne tikai vārdos. Jo pazemība tikai vārdos ir sātana slazdi, kas sevī slēpj izmisumu un inertumu, kamēr patiesa pazemība sniedz cerību un Kristus baušļu pildīšanu.» «Cilvēks var mainīties tikai ar Dieva žēlastību, bet, lai Dieva žēlastība atnāktu, jākļūst pazemīgam.» «Kristietim jāuzmanās no mokošas reliģiozitātes, vienlīdz izvairoties gan no sava pārākuma jūtām tikumības dēļ, gan arī no pazemojuma sajūtas sava grēcīguma dēļ. Kompleksi ir viena, bet pazemība — pavisam cita lieta; tāpat arī melanholijs ir viens, bet nožēla — pavisam kas cits.»

13. Starecs Joēls par sevi mēdza sacīt: «Es līdzinos ezim. Lai aiztiktu no kuras puses, vienmēr atdursies pret adatām un savainosies līdz asinīm.» Reiz, aizstāvēdams mūka dzīvi, viņš skaidrojis: «Bez pazemības cilvēks nevar skatīt Dieva vaigu. Miesas pazemība ir gavēnis, nomods, skarbs dzīves veids un varoņdarbi, bet dvēseles pazemība — dzīve klusībā, būt nepazītam. Tie ir līdzekļi, kas notur pazemībā miesu un dvēseli. Tieši to dara mūks: ar askētismu dara pazemīgu miesu, bet, nerādot citiem savus sasniegumus, — dvēseli.»

14. Starecs Joēls norādījis arī, ka cilvēciskā cieņa un dienesta pakāpe ir divas dažādas lietas. Reiz viņš teicis šādus vārdus: «Pasaulē ir cilvēki, kuriem piemīt cieņa, krietnums, un ir cilvēki, kuriem to nav. Cienīgie vienmēr, lai arī kur viņi nonāktu, drīz tiek cienīti un mīlēti. Viņu iekšējā cieņa un krietnums neatkarīgi no pašu vēlēšanās uznesīs viņus virspusē. Un, gluži otrādi, tie, kuriem šīs cieņas nav, kā svina atsvars grimst sabiedrības ūdenī līdz pat dibenam. Tā kā viņiem nav iekšējās cieņas un no tās izrietošo tikumu, šie ļaudis, gribot pacelties sabiedrības virspusē, izmanto neprātu, titulus un dienesta pakāpes. Šie vārdi viņiem ir kā pludiņš, un, jo šis pludiņš lielāks, jo lielāka cerība, ka tas pacels virspusē arī svina gabalu, kurš pats par sevi varētu atrasties tikai dibenā. Tas arī ir iemesls, kāpēc daži ļaudis tik neprātīgi dzenas pēc augstiem amatiem un tituliem. Iekšējā cieņa, cilvēka krietnums ir viena lieta, bet tituls, dienesta pakāpe — pavisam kas cits.»

15. Starecu domas par sevi bijušas ļoti pieticīgas. Šai ziņā ļoti raksturīgi ir stareca Heronima vārdi: «Es ļoti gribētu būt visu kājām mīdīts tārps. Es vēlos, lai neviens mani neievērotu un neviens mani nemīlētu. Lai es varētu mīlēt vienīgi Dievu un vēlēties redzēt tikai Viņu.»

16. Pašizziņa cilvēkā atraisa pazemību. Starecs Paisijs uzsver: «Cik labi ir iepazīt pašiem sevi! Tad mēs atkal kļūstam pazemīgi, un Dievs atkal dāvā mums savas Debesu veltes. Tad pārstāj darboties garīgais likums, ka augšupkāpjošais pats pazemojas. Jo tad mēs vairs nekāpsim augšup un nekritīsim lejup, bet gan pastāvīgi saņemsim pazemīgajiem sniegto Dieva žēlastību.» Citkārt viņš teicis: «Pazemīgie ir kā lakstīgalas, kas, ielejās paslēpušās, ar savu daļo dziesmu priecē cilvēku dvēseles.»

17. Starecs Epifānijs mēdza sacīt: «Es esmu noslēdzis ar Dievu līgumu: es, dodot žēlastības dāvanas, atbrīvoju savas kabatas, bet Viņš tās atkal piepilda. Viņš nekad nav laužis šo līgumu. Tad kā to varētu lauzt es? Nē, tas nedrīkst notikt!»

18. Tāpat rīkojies arī starecs Jēkabs. Viņš saka: «Nevar izskaitīt naudu, kas gājusi caur manām rokām, bet tā visa aizgājusi atbilstoši savam mērķim un nokļuvusi pie cietējiem, nabagiem un tiem, kam tā bijusi vajadzīga. Ik mēnesi es ar produktiem un naudu palīdzu ģimenēm, kurām tas nepieciešams. Es dodu vienu, bet Dievs man — desmit.»

19. Par žēlastības dāvanām bieži runājis arī starecs Georgijs. Reiz viņš sacījis: «Ja tu lūdz Dievu, bet pats nedod dāvanas, tava lūgšana ir mirusi. Raugies, lai tava roka vienmēr būtu atvērta. Dod dāvanas atraisnēm un bāreņiem. Lai tavas lūgšanas iet rokrokā ar žēlastības dāvanām.»

20. Dodot žēlastības dāvanas, daudzi kristieši skatās un vērtē, kam tās dot. Starecs Heronims iesaka gluži pretējo: «Dodot žēlastības dāvanas, neskaties, kam tās dod, nevērtē, vai šis cilvēks ir labs vai slikts. Ja vari dot, dod nepētot. Šādas dāvanas izlīdzina daudzus grēkus.» Citā reizē viņš devis šādu padomu: «Ja tev kaut ko atnes un aicina pieņemt, kādēļ gan tu visdažādākajos veidos traucē devējam saņemt žēlastību, kādēļ rādi savu pazemības trūkumu? Ja tev atnestās lietas nav, pieņem to. Ja ir, nesaki neko, atdod to kādam citam, kam tās trūkst.»

14. GARĪDZNIEKS UN VIŅA DARBĪBA

1. Starecs Joēls apgalvoja, ka cilvēks, kurš sevi veltījis Dievam, nes sevī Paša Dieva iedegtu svēto uguni: «Stipra vēlēšanās veltīt sevi Dievam prasa tik daudz upuru, ka tā nebūs uzturama un izsīks, ja vien cilvēkā neiedegsies uguns, kas spēj izdedzināt jebkuru miesas kārtību un jebkuru pasaulīgo tieksmi. Es pats tādu uguni nespēju iedegt. Nevienam cilvēkam nepiemīt spēks, kas varētu iedegt uguni, kura liek jaunam, 20 — 25 gadīgam, tātad pašā jaunības neprātā esošam cilvēkam ienīst jebkuru miesas kārtību un alkt pēc ciešanām un grūtībām. Šādu uguni cilvēkā var iedegt tikai un vienīgi Dievs.»

2. Īpašu interesi izraisa stareca Jēkaba liturģiskā pieredze: «Cilvēki ir akli un neredz, kas Dievišķās Liturģijas laikā notiek baznīcā. Reiz es kalpoju Liturģiju un redzētā dēļ nespēju veikt Lielo Ieiešanu. Piepeši sajutu, ka kāds mani ar grūdieniem plecā virza pie svētā upurtrauka. Domāju, ka tas ir psalmotājs. Pagriezies ieraudzīju uz sava pleca uzliktu milzīgu eņģeļa spārnu, kurš virzīja mani uz Lielo Ieiešanu. Ak, kas gan viss Dievišķās Liturģijas laikā notiek altārī! Gadās, ka es nespēju izturēt un apsēžos; līdzkalpotāji tad domā, ka man kaut kas nav kārtībā ar veselību, jo nezina, ko es redzu un dzirdu.»

3. Vēl starecs ir teicis: «Kad priesteris izņem daļiņas un pie svētā upurtrauka piemin ticīgo vārdus, Kunga eņģelis nolaižas, paņem šos aizlūgumus un aiznes pie Kristus altāra kā lūgšanu par pieminamajiem.»

4. Svētkalpotāju uzrunas parasti paliek bez atbildes, un tam ir savs iemesls. Runājot par šo tēmu, starecs Amfilohijs īpaši pievērš uzmanību, raug, kam: «Mūsdienās svētkalpotāju vārdi ir kā eļļas liešana ugunī. Nabadzīgā un neizglītotā tauta ir pamesta un nedzird. Tautai vajadzīga kristīgās mīlestības dzīve un darbi, tauta grib, lai tai justu līdzī kā brālis. Tikai ar mīlestību pret viņiem un cilvēkmīlestības darbiem mēs atkal atvedīsim savus brāļus pie Kristus.»

5. Starecs Paisijs uzsver: «Vienam pieredzē balstītam, no pazemīga cilvēka sirds dziļumiem nākošam vārdam ir lielāka vērtība nekā virspusēja cilvēka plāpām, kuras it veikli ražo viņa izglītotā mēle, bet kuras nesniedz barību dvēselei, jo šī mēle ir tikai miesa, kam nav nekā kopēja ar Svētā Gara nonākšanas uguns mēlēm.»

Par atmaskojošām runām viņš teicis: «Ja kaislīgs cilvēks atmaskos egoistu, tas būs tas pats, kas sist akmeni pret akmeni: pašķīdīs dzirksteles. Ja kaislīgais atmaskos jūtīgu cilvēku, viņš būs tam iecirtis dziļu brūci. Tas būtu līdzvērtīgi tam, ja kāds mežonis strutas no zīdaiņa acs censtos iztīrīt ar metāla birsti.»

6. Kāds bīskaps sūrojies, ka viņa dedzīgās runas tomēr nav nesušas augļus, un starecs Heronims viņam sacījis: «Būt medniekam nenožīmē būt tikai labam šāvējam. Viņam ir arī jāpielādē savs ierocis ar pulveri un skrotīm. Māci vispirms ar savu piemēru — un redzēsi, kādi tad augļi būs taviem vārdiem!» Kādā citā reizē viņš uzsver: «Kā gan citus var mācīt tas, kurš pats nav iemācījies, kurš pats nav izgājis caur pārbaudījumiem? Visvairāk cilvēkus māca nevis vārdi, bet gan darbi.»

7. Starecs Epifānijs ir teicis: «Priesterība ir liela Dieva dāvana cilvēkiem. Priesteri ir Dieva žēlastības nesēji un izplatītāji.»

8. Savukārt arhimandritam, kurš jutās esam neveiksminieks, jo nebija kļuvis par bīskapu, starecs Epifānijs norādījis: «Man tas šķiet kā zaimošana. Padomā par to, ka šie nīcīgie locekļi var ņemt maizi un vīnu un, piesaucot Svēto Garu, likt tiem pārtapt par Kristus Miesu un Asinīm; padomā par to, ka tev ir dota vara ar Svēto Kristību no Ādama pēcnācējiem radīt tā Kunga Krusta un augšāmcelšanās līdzdalībniekus; padomā par to, ka tev ir dota vara uzlikt savas rokas un epitrahilu uz vislielākā grēcinieka galvas un pēc grēksūdzes atlaist viņu ar tīru, baltu dvēseli. Padomā, vai patiesi tu pēc visa minētā uzdrīksties saukt sevi par neveiksminieku? Vai tiešām tikai tāpēc, ka neesi aplicis mitru? Lai Dievs ir mums žēlīgs!»

9. Iestājoties par klēriķu ārējo ietērpu, starecs Epifānijs ir sacījis: «Priesteris ir absolūtā iemiesojums, pastāvīgā, nemainīgā, nesatricināmā izpausme, debesu bazūne, neiznīcīgā paraugs un ceļa uz mūžību rādītājs. Tad lai mūžīgi nemainīgs paliek arī viņa ārējais ietērps — kā simbols un atgādinājums par mūžīgi nemainīgajām patiesībām, kuras viņš pārstāv.»

10. Starecs Amfilohijs par priesteru virstērpu talāru ir teicis šādus vārdus: «Tas ir mūsu Kristus Baznīcas karogs, un mums, tā nēsātājiem, ir ļoti jācenšas, lai mūsu svētā dzīve darītu tam godu. Ja tā būs, tad šo tērpu godās arī citi, kuri to nevalkā.»

11. Arī starecs Filofejs par klēriķa tērpu runājis ar siltām jūtām: «Es lepojos ar talāru, kuru valkāju, un uzskatu, ka tas ir dārgāks un daiļāks par jebkuru citu apģērbu, pat par ķēniņa purpura mantiju. Es uzskatu, ka neesmu cienīgs valkāt šo atturīgo, godājamo un svēto tērpu, kuru cieņā un godā turējušas taisno, svētmocekļu, ticības apliecinātāju un svēto miriādes. Un man ir ļoti žēl to klēriķu, kuri noskuj bārdus un atsakās no talāra.»

12. Gaišs piemērs tam, kā klēriķis ziedo sevi savam darbam, bija starecs Epifānijs no Atēnām. Raug, daži izteicieni, kurus viņš veltījis klēriķiem: «Es esmu pilnīgs bezzemnieks. Lai arī nenāku no nabadzīgas ģimenes, man nepieder ne sprīža savas zemes. Arī cita īpašuma, ne kustama, ne nekustama, man nav, tikai daži vienkārši un pieticīgi apģērba gabali, talāri un grāmatas. Dievs ir bijis man žēlīgs, un līdz pat šai dienai es kā priesteris neesmu saņēmis ne graša — ne kā maksu, ne balvu par svētkalpošanu.» «Visi, precētie un neprecētie, neaizmirsīsim, ka uz mums visi raugās kā uz pazemīgiem Kristus ļaudīm. Mēs esam aicināti augt pazemībā, nevis altārī strīdēties par pirmtiesībām.»

«Klērikiem, it īpaši neprecētajiem, ir jābūt cilvēkiem gados, labi audzinātiem un ārkārtīgi godbijīgiem, ar spīdošu uzvedību, dimanta raksturu un harmonisku dvēseli, ko viņi iemantojuši darbā, sviedros, lūgšanās un mācībās, gavēņos un nomodā, labprātīgā nabadzībā, ļaunuma paciešanā un dažādās grūtībās. Jo gara varoņdarbs ir ne tikai mūku privilēģija un pienākums, tas tāpat attiecināms uz ikvienu ticīgo un vispirms jau uz klērikiem, it īpaši — neprecētajiem. Pareizticīgā Baznīca ir dziļi askētiska, un tajā nav vietas cilvēkam, kurš nemīl gara cīņu, bet ir miesas un laiskuma draugs.»

13. Apkopojot savu stāstījumu par garīgajam tēvam nepieciešamajām īpašībām, starecs Daniels teicis šādus vārdus: «Pirmkārt, viņam ir jābūt svētīgi pacietīgam pret grēciniekiem un jāizrāda tiem liela mīlestība. Otrkārt, viņam ir svēti jātur pie sevis uzklauštais noslēpums, esot gatavam drīzāk mirt nekā izpaust grēksūdzē atklāto. Un, treškārt, par viņa uzticamo pavadoni vienmēr jābūt gudras un pareizas spriešanas tikumam.»

14. Labs garīgais tēvs jūt līdzī grēku nožēlotājam. Starecs Jēkabs par šo savu sāpi sacījis: «Es jūtu līdzī cilvēkam, kurš izsūdz man savus grēkus. Pārdzīvoju un raudu par viņu. Es lūdzu svētajam Dāvidam, lai viņš man palīdz pēc grēksūdzes aizmirst visu nevajadzīgo un atcerēties tikai to, par ko jālūdz. Es lūdzu par tiem, kas man izsūdz savus grēkus, uztraucos par viņiem un atkal gaidu viņus atnākam.»

15. Pieredzējušais garīgais tēvs starecs Filofejs apliecina: «Bieži pēc grēksūdzēm, visbiežāk lielajās pilsētās, bet tā gadās arī lauku ciemos, es visu dienu un turpat vai visu nakti esmu jutis tādu spēku izsīkumu, ka iekrītu savā gultā kā miris un domāju, ka vairs necelsos, nomiršu vai ilgi mocīšos, nekustīgs un bezdarbīgs gulēdams smagas slimības gultā. Bet, no rīta pamodies, jūtos pilnīgi vesels un jaunu spēku pilns.»

16. Starecs Epifānijs ir teicis: «Es nepazīstu lielāku gandarījumu par to, kādu mēdzu piedzīvot, stundām ilgi uzklaušot grēksūdzes un samierinot cilvēkus ar Dievu.»

17. Par jaunajiem klērikiem, kuri nevar vien sagaidīt, kad kļūs par garīgajiem tēviem, starecs Paisijs saka: «Tie, kas, vēl būdami pilni garīgās indes, steidz kļūt par garīgajiem tēviem, līdzinās negatavai un skānai cidonijai, no kuras, lai arī cik cukura tai pievienotu, labs ievārījums neiznāks, un, pat ja iznāks, tas drīz saskābs. Saldi vārdi un lielas patiesības iegūst vērtību tikai tad, ja tos izrunā patiesību mīlošas lūpas, un vietu tie sev rod tikai uz labo vērstās dvēselēs un cēlsirdīgos, ar tīru, skaidru prātu apveltītos cilvēkos.»

18. Par garīgā tēva darbu starecs Filofejs teicis: «Garīgajam tēvam jābūt saudzīgam pret pašreizējo ļaunumam pakļauto cilvēku cilti un attiecībās ar to jāpielieto eukonomija jeb iecietība, jo, pilnībā pieturoties pie Baznīcas kanoniem, grēku nožēlotāju vidū neatradīsies neviena vai — labākajā gadījumā — ļoti maz tādu, kuri būtu Svēto Dāvanu cienīgi. Taču garīdzniekam ir jābūt ļoti uzmanīgam, skaidri spriest spējīgam un, protams, jāvelta sirdssilta lūgšana Dievam un Debesu Tēvam, lai Viņš apgaismotu tā prātu, kā pareizi pielietot šo iecietības principu.»

19. Garīgajam tēvam nepieciešama liela pieredze, lai mācētu izturēties pret cilvēkiem ar draudzes ganam pienācīgu atsaucību. Starecs Porfīrijs, kurš par garīgo tēvu kļuva 21 gada vecumā, par sevi stāsta: «Sākumā, būdams nepieredzējis, es grēkus nožēlojošiem mūkiem un pasaulīgajiem ļaudīm noteicu smagas epītīmijas. Bet daudzi no viņiem drīz vien atkal bija klāt un žēlojās, ka nespējot tās izpildīt. Tikai tagad redzu, cik smagas šīs manis noteiktās epītīmijas bijušas, un saprotu, ka tas notika mana pieredzes trūkuma dēļ.» Citkārt viņš atzīstas: «Kad es neko neēdu, tad labāk izprotu cilvēku dvēseles.»

20. Runājot par garīgo tēvu lietoto eukonomiju, starecs Daniels iesaka: «Lai tu, mans dārgais garīgais padomdevēj, vienmēr būtu drošībā, tu nedrīksti būt pārāk iecietīgs, izrādot iecietību, ne arī pārāk prasīgs savā stingrībā, jo tev jā saglabā cilvēkos grēku nožēlas jūtas. Esi saprātīgi iecietīgs pret jautājumiem un pārkāpumiem, pret kuriem eukonomija ir iespējama. Bet, sastopoties ar grēkiem, kur iecietībai nav vietas, esi ļoti stingrs, lai Lielās Tiesas dienā pašam nenāktos par tiem atbildēt.»

21. Starecs Heronims ir sacījis: «Pretīgi, ja priesterim piemīt tāda vājība kā naudaskāre. Un, ak, vai! Ja priesteris kļūst naudaskārs, viņš turpina krist arī citās jomās.» Kādam jaunam priesterim viņš devis šādus praktiskus padomus: «Kad tu izej no mājas un ej pa ielu, zini: lai kur tu ietu, cilvēki vēro priesteri. Vēro, kā viņš staigā, kā runā, kā uzvedas. Tādēļ tavai rīcībai jābūt pareizai. Nevēcīni šurpu turpu rokas. Kā jau tas pieklājas, valkā garo priesteru tērpu. Tā piedurknēm jābūt platām. Uzvedies saprātīgi, kā kristietim pienākas, nevis vieglprātīgi kā pasaulīgie.»

22. Starecs Joēls saviem garīgajiem bērniem teicis: «Jūs baudāt ļoti retu Dieva dāvanu. Jums ir iespēja mani satikt, kad vien vēlaties, un es jūs uzklāsu ar maigumu un mīlestību. Es esmu jūsu kabatā! Bet to, ko tagad saku, jūs sapratīsiet tikai tad, kad būšu aizgājis.»

23. Starecs Amfilohijs no Patmas salas bieži mēdza teikt: «Es esmu kā vecs koks, kura ēnā karstajās vasaras dienās veldzējas ne tikai Kristus lēnprātīgās avis, bet arī sīkie, tā zaros sēdošie putniņi. Lai nezaudētu šo savu prieku, visi vēl vecajai priedei dzīvot vēl ilgus gadus. Taču tās saknes pamazām nīkst un pūst. Pienāks barga ziema, spēcīgs vējš nogāzīs priedi, un tā derēs vairs tikai malkai. Taču tagad vecā priede stāv un ir pateicīga saviem tuksneša draugiem — avīm un putniem.» Citā reizē viņš savu mīlestību paudis vārdos: «Mani bērni, bez jums es negribu pat paradīzi!»

24. Noteikti ir jāpiemin un jāatceras stareca Epifānija vārdi: «Manā sirdī ir tikai ieejas durvis. Izejas tai nav. Tas, kurš manā sirdī iegājis, tur arī paliek. Lai arī ko šis cilvēks izdarītu, es mīlu viņu tādu, kādu iemīlēju, kad tas pirmo reizi ienāca manā sirdī. Es lūdzu par viņu un meklēju viņa pestīšanu.» «Ļaunākās mokas man ir — zināt, ka esmu apbēdinājis mīļoto cilvēku.» «Es vēlos, lai tie, kas ir man līdzās, justu nevis šaurību, bet plašumu. Es nevienu neaicinu, nevienu neturu, nevienu neraidu prom. Kurš grib — atnāk, kurš grib — paliek, kurš grib — aiziet. Nevienu es neuzskatu par savu sekotāju vai atbalstītāju.» «Pirms to guvu, es esmu upurējis visu. Esmu upurējis pasniedzēja vietu universitātē. Esmu upurējis vecākā sekretāra vietu Svētajā Sinodē un misionārās brālības vadītāja vietu. Esmu upurējis lielas baznīcas pārziņa vietu un bīskapa krēslu. Man ir tikai viens epitrahils, lai varētu atlaist grēkus 10 dvēselēm, un nekā cita!»

25. Starecs Jāzebs savam garīgajam bērnam raksta: «Mana visstiprākā vēlēšanās, manas sirds degsme un bez mitas manī degošā dievišķā mīlestība ir tajā, lai dvēseles izglābtos, lai tās kā vārdos izsacītu upuri pienestu sevi mūsu Vissaldākajam Jēzum.» Viņš daudz lūdzās, lai tā notiktu. Taču citiem viņa veltītie vārdi nenes augļus vai — labākajā gadījumā — tikai retumis izmaina klausītāju tikumus. Par to dižais Isihasts bldis: «Lai arī cik vārdu tu sacītu, no tiem nebūs nekādas jēgas, ja cilvēku neapgaismos Dieva žēlastība. Tagad viņš gan klausās, tomēr, būdams sasaistīts, it drīz atgriezīsies pie iepriekšējā. Savukārt, ja līdztekus vārdam darbojas arī Dieva žēlastība, tad tai pašā mirklī notiek cilvēka centieniem atbilstošas izmaiņas. Kopš šī brīža mainās viņa dzīve. Bet tā notiek tikai ar tiem, kas nav sabojājuši savu sirdi un nocietinājuši sirdsapziņu. Pavisam citādi notiek ar tiem, kuri dzird labo, bet nepakļaujas tam un paliek pie savas ļaunās gribas: pat

tad, ja tu runā ar viņiem cauru dienu un nakti, ja atklāj viņiem visu tēvu gudrību un viņu acu priekšā dari brīnumus un liec Nīlai tecēt pretējā virzienā, tie nesaņem ne pilītes labuma. Grūtsirdības mākti, viņi vēlas nākt šurp uz manu kalibu (Par kalibu Atonā sauc atsevišķu vientuļnieka mājiņu, kas no celles atšķiras ar to, ka kalībā nav baznīcas) un stundām ilgi runāt, lai tikai pakavētu laiku. Tādēļ es aizslēdzu durvis, lai klusumā un lūgšanās gūtu labumu vismaz sev.»

26. Starecs Jēkabs ir teicis: «Mēs visi apvelkam priesteru tērpu, lai darītu svētāku savu dvēseli. Taču ir jābūt uzmanīgam. Jo pasaules gods, slava un egoisms var visu sagrozīt un tā vietā, lai dvēseli darītu svētāku, mēs to pazaudējam.»

27. Pasaule ir ieslīgusi ļaunumā. Taču mums tādēļ nav jākrīt izmisumā. Starecs Heronims uzsver: «Arī tad, ja ir tūkstoš aklo ļaužu un tikai viens redzīgais, viņš var tos visus izvest un izglābt no bojāejas.»

28. Kādā no pēdējām savas dzīves dienām starecs Anfims mūķenēm atklāja: «Es vēlētos, lai man pietiktu spēka vēl kaut ko izdarīt sava tuvākā labā, taču nevaru. Es tikai lūdzu Kungu šai dzīvē dāvēt man Savu žēlastību, lai varu kaut ko sniegt pie manis atnākušajam: pārkrustīt, dot padomu vai mierinājumu, lūgt par viņu... Tas, kurš ir man līdzās, ir mans draugs, vienalga, vai viņš būtu ebrejs, turks vai kāds cits. Es gribu, lai mans Kungs dotu man iespēju viņiem kaut kā palīdzēt, kā to esmu darījis visu savu dzīvi.» Protams, šādu mīlestību viņš juta arī pret savām garīgajām meitām — mūķenēm — un viņām teica: «Es esmu jūsu tēvs. Un, kaut būdams vecs, es nepagurstu izliet pār jums savu tēvišķo mīlestību. Es joprojām cenšos stādīt jums kokus, iekopt dārzus, celt celtnes un darīt jūsu labā visu, ko vien varu, lai jūs būtu mierīgas, dzīvotu rāmi un būtu ar visu nodrošinātas, lai jūs neraudātu, nevaيمانātu un nebēdātos, mani zaudējušas.»

29. Daudzi jauni klēriķi neapdomīgi ķeras pie savu draudzes locekļu garīgās vadības, tomēr viņiem nav tam vajadzīgās pieredzes, ne arī pazemības, lai vaicātu padomu citiem, pieredzējušākiem priesteriem. Īpaši interesanti par to savās vēstulēs raksta starecs Paisijs: «Ja arī staram nav lielas pieredzes, taču piemīt liela mīlestība un pazemība, viņš tiešām reāli palīdz saviem garīgajiem bērniem, taujājot pēc padoma citiem, pieredzējušākiem, un izmantojot viņu pieredzi. Tad garīgajam tēvam palīdz arī Dieva žēlastība, kuru viņš pastāvīgi saņem par savu lielo pazemību. Turpretī nepieaugušais, kurš pulcina ap sevi novicus, tikai parāda savu milzīgo lepniību, kas to pārņēmusi līdz pat kaulu smadzenēm. Viņš līdzinās zīdainim, kas piedzimis ar garu bārdu un kuram sekotāji atklāj sava prāta vai sirds vainas. Un svētkalpotāji, kuri mācās psiholoģiju, lai sniegtu palīdzību dvēselēm ar cilvēcisku prasmi, ir garīgi slimi. Pārsteidz arī tas, ka viņu skolotāji — psihologi netic ne Dieva, ne dvēseles esamībai vai domā par to pavisam citādi. Tā šie klēriķi parāda, ka ir garīgi slimi un tiem nepieciešama svēto tēvu apsekošana, un, kad kļūs veseli, tad arī paši atpazīs šo slimo garu un līdz ar to iepazīs Dieva žēlastību, lai turpmāk ciešanu pārņemtam dvēselēm palīdzētu nevis ar cilvēcisku māku, bet ar dievišķo spēku.»

30. Starecs Porfīrijs ir teicis: «Ja es sarūgtināšu bīskapu un viņš uz mani dusmosies, mana lūgšana nepacelsies debesīs.» Cītreiz viņš atklāj noslēpumu: «Lai palīdzētu man labāk veikt savu darbu un vestu pie manis vairāk cilvēku, vissvētais Dievs mani ir apveltījis ar dāvanu redzēt nedaudz vairāk par citiem.»

31. Runājot ar saviem garīgajiem bērniem, starecs Porfīrijs par viņiem dotajiem padomiem teicis šādus vārdus: «To, ko es saku jums, nesakiet tālāk citiem cilvēkiem, jo tās ir tieši jums, jūsu gadījumam piemērotas zāles. Tās pašas lietas otram cilvēkam nebūs tikpat iedarbīgas pat tad, ja viņam ārēji būs tādi paši simptomi kā jums.»

32. Stareci, kas iesvētīti garīdznieka kārtā, mistisko dzīvi apvienoja ar misionāro darbību. Raksturīgi ir stareca Amfilohija teiktie vārdi: «Es nedaru neko citu, kā tikai neveikli un nemākulīgi sēju mūka un misionāra dzīves sēklas. Es lūdzu Dievu, lai viņš parādītu man piemērotu agronomu, kurš zinātniski koptu un izaudzētu to, ko esmu iesējis, nepazīstot garīgās kopšanas mākslu. Es redzu: pašlaik Dievs rāda, ka Patma ir garīgajam aerodromam piemērota vieta.» Un piebilda: «No Āfrikas dzīlēm skan skumju pilnas balsis, kas lūdz no mums kristietības gaismu un pavadoņus, lai arī viņi varētu doties svētajā Golgātas ceļā. Mēs nedrīkstam izlikties par kurliem. Mums jāsniedz palīdzīgas rokas arī šiem pagurušajiem brāļiem, kas atrodas tālu no Pareizticīgās Baznīcas. Pieslēdziet viņiem savu garīgo enerģiju!»

33. Starecs Amfilohijs piedāvā kaut ko ļoti savdabīgu un ikviena ticīgā — it īpaši grēcinieka — garīgajā ceļā ļoti svarīgu lietu: «Vajag, lai visā Grieķijā būtu grēciniekiem paredzētas slimnīcas, kur viņi atbilstoši savām dvēseles traumām varētu uzturēties divus, trīs mēnešus, lai, guvuši kristīgo pieredzi, atkal atgrieztos pie savām iepriekšējām nodarbēm ar jaunām, šajās garīgajās iestādēs gūtām iemaņām.»

34. Kā zināms, 1879. g. Svētā Sinode starecu Eusēbiju netaisnīgi izsūtīja uz Kerkiras salā esošo Paleokastricas klosteri. Tur atrazdamies, viņš uzturēja sakarus ar saviem garīgajiem brāļiem ar vēstuļu palīdzību. Kādā no tām starecs raksta: «Ja vien būtu brīvs, es ļoti vēlētos braukāt pa pilsētām un ciemiem, lai tur mācītu, mierinātu un ar padomiem spēcīnātu savus ciešanu mocītos brāļus, atklājot viņiem vērtīgās un glābjošās patiesības, kuras ar Dieva žēlastību esmu iepazinis.»

35. Pirms vairākiem gadu desmitiem starecs Daniels bilda arī šodien aktuālus vārdus: «Ar dziļām skumjām mēs redzam, ka tikai nedaudzi no teoloģijas fakultāšu beidzējiem tiešām ir Pareizticīgās gaismas vadītāji tautā, mūsu Baznīcas gaismas nesēji. Bet kādēļ tā notiek? Tādēļ, ka vairums no viņiem ir neatslābstoši zinību apguvē, taču neizrāda cītību, vingrinoties tikumos un dvēseli šķīstīt spējošajā Dieva filozofijā. Tādi cieš neveiksmi, mēģinot savu augsto misiju piepildīt tikai ar ārējo gudrību.» Un turpinājis: «Divu spēmu — izglītības un tikumīgas dzīves — nesti, dižie tēvi un Baznīcas skolotāji ir pacēlušies pāri pasaulīgajam un tikuši iesvētīti brīnumainajos svētās teoloģijas noslēpumos, tā nosargājot Kristus runājošās avis no viltvārdīgo ķeceru tukšvārdības.»

36. Interesantas un ļoti noderīgas ir stareca Paisija domas par teoloģiju un teologiem: «Teoloģija ir Dieva vārds, kas tiek ieņemts nevainīgās, pazemīgās un garīgi atdzimušās dvēselēs, nevis skaistie filoloģiskās mākslas radītie un juridiskā vai pasaulīgā garā izteiktie saprāta vārdi. Tādi vārdi nespēj sarunāties ar cilvēka dvēseli, gluži tāpat kā runāt nespēj skaista statuja, un tikai ļoti pasaulīgi klausītāji ir apmierināti ar skaistām, taču tukšām sarunām. Teoloģija, ja to pasniedz kā zinātni, parasti pēta lietas no vēsturiskās puses, rezultātā saprotot tās ārēji, bet, izpaliekot svēto tēvu sasniegumiem un iekšējai pieredzei, šī teoloģija ir šaubu un jautājumu pilna, jo neviens nespēj ar prātu izprast dievišķos notikumus, ja vien pirms tam nav pats virzījies pa garīgo sasniegumu ceļu, pārdzīvojis tos un izjutis sevī darbojamies dievišķo svētību.»

15. MŪKA DZĪVE

1. Atona starecs Gabriels ir teicis, ka «mūka dzīves pirmā fāze ir apslēpto kaislību atklāšanas metode, vēlāk — ārstnieciskas audzināšanas veids, kam seko tikumu izkopšana un dvēseles apskaidrošanās».

2. Īsi un precīzi mūka ceļu aprakstījis starecs Daniels no Atona Katunakas skita: «Ja cilvēks alkst pēc mūka dzīves un dievišķā mīlestībā ir par to izšķīries, jo jūt, ka nespēj pasaulīgo kārdinājumu ielenkumā sekot evaņģēliskajam dzīvesveidam un saglabāt sevī nesabojātu Dieva tēlu, viņš aiziet no pasaules un pasaulīgā, Dieva baušļu labad atsakās no vecākiem, brāļiem, māsām, radiem un visiem pasaules priekiem, to veicot ar vienu mērķi: darīt sevi Dievam tīkamu. Redzot, ka mūka dzīve māca iet pa šauru un pieticīgo, ciešanu pilno ceļu — ar lūgšanām, gavēņiem, nomodu un atteikšanos no pasaules gudrības, viņš atstāj savu īpašumu, mantu un stāvokli, ar pilnīgu pašatteikšanos atbrīvojas no visiem pasaules labumiem, savas gribas un pasaules gudrības, brauc uz Atonu un iestājas klosterī, dodas uz vientuļnieka mītni vai celli vai aiziet tuksnesī un labprātīgi, bez jebkāda savtīga mērķa, tikai Dieva mīlestības dēļ veic savus paklausības darbus. Tur viņš atbilstoši sava vienīgā amata noteikumiem lūdz Dievu.»

3. «Lai varētu baudīt mūka un gara dzīves sniegto prieku,» — vēstī starecs Amfilohijs no Patmas salas, «tev ar visiem dvēseles spēkiem jākopj sevī lūgšana, pacietība un klusēšana. Bez lūgšanas ir grūti arī paciest un klusēt. Ar Dieva žēlastību es esmu to īstenojis savā dzīvē un varu teikt: tā mūsu sirdīs ienāk Kristus.»

4. Starecs Anfims sev tuvajiem teicis sekojošo: «Klostera atmosfēru — lielo brālību, ziedus, kokus, augļus u.c. es salīdzinu ar bišu stropu. Dieva svētītās bites ir it visā derīgi un uzslavu pelnījuši kukaiņi: dienu un nakti tās strādā savu tuvāko labā. Tas ir vesels kopdzīves klosteris ar saviem noteikumiem. Stropā ir sava vecākā, un arī visām pārējām bitēm ir savi noteikti pienākumi. Īsi sakot, viņām ir sava sadzīves kārtība. Bites lido pie tālajiem ziediem un kokiem; viena atnes medu, otra — ūdeni, bet trešā — mālu, no kā būvēt savu mītni, kur dzīvot un vairoties.»

5. Lai arī mūku dzīves sūtība ir pilnīgi dzidra un tīra, tomēr daudzi to izprot nepareizi. Mūks dara labu arī pasaulei. Starecs Paisijs uzsver: «Mūks bēg no pasaules ne jau tādēļ, ka pasauli ienīst, bet gan tādēļ, ka viņš to mīl un šādā veidā ar savām lūgšanām vairāk palīdz pasaulei tajās lietās, kas nenotiek cilvēciski, bet vienīgi ar Dievišķo iejaukšanos. Tā Dievs glābj pasauli.»

6. Kāds ir ideāls klosteris? Starecs Paisijs pievērš uzmanību, raug, kam: «Mūkam ļoti palīdz, ja klosteris atrodas tālu no pasaules, ievērojamiem arheoloģiskiem objektiem un pasaules trokšņa. Turklāt svētceļošana pa klosteriem bieži saistīta arī ar pragmatiskām interesēm, jo daudzi turp brauc tieši strādāt. Tādēļ daži bīskapi visnotaļ pamatoti vēlas, lai strādātu arī paši mūki, kuriem darbs palīdz iemīlēt nesavtīgumu, ko tie Dievam solījušies sevī saglabāt. Mūku darbam vajadzētu būt saistītam tikai ar paša visnepieciešamākā un vienkāršākā sagādāšanu sev un klosterim, lai neko nevajadzētu ņemt no ticīgajiem, toties varētu aicināt mūkus palīdzēt ciešanu mocītajiem nabaga brāļiem. Diemžēl tas bieži tiek pārspīlēts. Ko gan viņi dara? Savāc pat nabagu sviedrus un piepilda ar tiem milzums eļļas lampiņu, domājot, ka tā viņi daudzina Dievu. Taču šāda dievbijība līdzīga daudzu krievu klēriķu dievbijībai, kuri paši to nevēloties, kļuvuši par iemeslu tam, ka eļļas lampiņas, kroņlukturi un zvani tapuši par ieročiem, kas vērsti pret pašu Kristus Baznīcu.»

7. Starecs Jēkabs mūkiem ieteicis klosteri vienmēr turēt atvērtu, jo «tas nav pareizi, ka svētceļnieki gaida ārā salā, lietū vai saules tveicē. Tieši tā ir mīlestība. Mūkam ir jānes upuris. Klosteris nav mūsu īpašums. Mēs šeit, svētā Dāvida klosterī, esam viesi. Mēs esam nomnieki un pārvaldnieki. Bet pieder šeit viss svētajam Dāvidam. Gan apģērbs, kuru mēs valkājam, gan ēdiens, kuru ēdam, pieder svētajam Dāvidam. Vienī-

gais, ko mēs esam ienesuši klosterī, ir mūsu grēki. Par tiem arī raudam līdz pat šai die-nai.»

8. Mūki ir Baznīcas sargi. Starecs Amfilohijs ir sacījis: «Tur, kur nav pareizticīgo mūku, nav arī Baznīcas. Gluži tāpat nevaram iedomāties valsti bez armijas un tiesisku valsti bez policistiem. Mūki sargā Baznīcas robežas un aizsargā Baznīcu no tās ienaidniekiem, kuri, it īpaši mūsu materiālisma laikmetā, kā vilki metas virsū, lai to saplosītu.» Citkārt viņš paskaidrojis: «Vienus cilvēkus uz klosteri sūta Dievs, citus — sātans. Dievs cilvēkus sūta, lai viņi klosteri stiprinātu, sātans — lai grautu.»

9. Starecs Joēls stāsta: «Mūka dzīve ir slēpta un svētīga mocekļība. Ik dvēsele, kas ziedojusies mūka dzīvei, atsakās no zemes priekiem un miesas baudām, tā pakļaujot sevi ilgstošām mokām. Galvenā pazīme, pēc kuras pazīstam patiesu mūku, kas tiešām darbojas savas pestīšanas labad, ir palikt nezināmam, t.i., labprātīgi sevi slēpt mūka bezvārdībā, pilnīgi apslēpt savu dzīvi Jēzus Kristus pazemībā.»

10. Starecs Heronims kādā vēstulē raksta: «Mūka dzīve ir augļu koks, kura saknes ir mīlestība, bet valgme — grēku nožēlas asaras.»

11. Starecs Gabriels ir teicis, ka patiesu mūku būtība ir «būt tikumīgiem un paze-mīgiem savās domās, izstrādāt tikumu medu, apmierināties ar pieticīgiem rokdarbiem, nevienu netraucēt un pat to mazumiņu, kas viņiem pieder, labprāt atdot citiem.» «Naba-dzība ir labu mūku draugs un tikumīgu askētu pazīme. Arī mūsu dienās svētajās vientuļ-nieku mītnēs un pieticīgajos Atona klosteros mīt Dievu mīlošas dvēseles, kas labprātīgi dzīvo nabadzībā, lai garīgi bagātinātos un priecātos par iespēju savu sauso maizi dalīt ar citiem nabagiem.»

12. Ievērības cienīga ir stareca Porfīrija mūka dzīves pieredze: «Kļuvis par mūku, es sāku justies labāk. Pat mana veselība nostiprinājās. Lai arī pirms tam biju vājš, es kļuvu veselīgāks, ieguvu izturību darbā un noturību dvēselē. Bet pats galvenais ir tas, ka sajutu sevi esam mūžīgu. Baznīca ir noslēpums, sakraments. Tas, kurš ienācis Baznīcā, nemirst, bet tiek glābts un kļūst mūžīgs. Kā nemirstīgais es vienmēr esmu jutis sevi esam mūžīgu. Kopš tā laika, kad kļuvu par mūku, es ticu, ka nāves nav, un šī doma kļuvusi par daļu no manis paša.» Kādā citā reizē starecs bildis: «Pareizticīgais askētisms pastāv ne tikai klosteru, bet arī pasaules dēļ. Baznīcā notiekošās lūgšanas, garie dievkalpojumi un Dieva daudzinašana mīlestības garā ir liela svētība. Kaislību mocītās dvēseles Kristus mīlestības tiešā tuvumā atbrīvojas no sava sloga. Es vislabprātāk dodos uz Svētā Kalna vientuļnieka mītni nožēlot grēkus un tur tuksnēsī daudzina Dievu.»

13. Starecs Jāzeps Isihasts savam garīgajam bērnam raksta: «Pašlaik es mītu alā, kur man ir brīnišķīgs miers. Es esmu vislaimīgākais cilvēks, jo dzīvoju bez rūpēm un nemitīgi baudu klusēšanas saldo medu. Tiklīdz žēlastība no manis attālinās, tās vietā kā jauna žēlastība tūdaļ nāk un savos apkampienos mani skauj klusēšana. Tad maldpilnās un ļaunās dzīves ciešanas šķiet esam sīkas un nenozīmīgas. Tā šai dzīvē līdz pat pēdējam elpas vilcienam bēdas vienmēr mijas ar priekiem.»

14. Mums ir noderīgi zināt, ko par mūku bez garīgas nodarbības vēstulēs rakstījis starecs Paisijs: «Ja mūks sev neatrod garīgu nodarbību, ja viņam nav stareca atbalsta un darbošanās ir tikai ārēja, tad nav šaubu, ka viņš garīgā ziņā kļūst par mežoni un savā cellē nespēj nosēdēt pat sasiets. Šādam mūkam vienmēr tik kontaktēties ar cilvēkiem, vadīt ekskursijas, runāt par jumta velvēm un arheoloģiju, rādīt ļaudīm puķu podus, rīkot bagātīgas pasaulīgas pieņemšanas un apmierināt tikai ārējā cilvēka vajadzības.»

15. Starecs Jēkabs ir teicis: «Svētus mūs dara nevis vieta, bet dzīvesveids. Var atrasties Svētajā Kalnā, bet domās būt ārpus tā, pasaulē. Tāpat ar miesu var atrasties šeit, bet domās — Atonā. Ja tu esi īsts mūks, tad, lai kurp arī brauktu, it visur tev būs Atons.»

16. Starecs Epifānijs saviem mūkiem mācīja: «Šeit mēs esam ieradušies ne jau rokdarbu, dārzu vai celtniecības dēļ. Savu dvēseli mēs varam glābt arī bez tā. Šeit mēs esam ieradušies galvenokārt savas dvēseles dēļ. Lai to glābtu, mums ik diena jāpavada bez grēka, lēnprātībā un lūgšanā.»

16. BĒDAS UN CIEŠANAS

1. Kā gan Dievs pieļauj, ka taisnos un tikumīgos ļaudis nomoka tik briesmīgas slimības? Starecs Epifānijs uz šo jautājumu atbild: «Tādēļ, lai viņi attīrītos no savu kaislībuniecīgajām paliekām un debesīs iemantotu jo lielāku goda vainagu. Turklāt, ja reiz Viņš pat Savam mīļotajam Dēlam ļāvis ciest Krusta nāvi, tad ko lai saka par cilvēkiem, kuri, lai cik svēti būtu, vienmēr nes sevī arī grēku netīros traipus?»

Starecs teicis vēl ko ļoti svarīgu un arī citiem noderīgu: «Ciešanas un sāpes mūs attīra. Tieši ciešanās cilvēks vienmēr ir patiesš. Priekos viņš pārvēršas, kļūst citāds. Ciešanās cilvēks atklājas tāds, kāds ir patiesībā, un visbiežāk viņš tad tuvojas Dievam. Ciešanās cilvēks izjūt savu bezspēcību. Slavas un prieka augstumos šūpojoties, viņš bieži iedomājas sevi esam par «pasaules nabu» vai, ja vēlaties, pat Visuma centru: tieši es un neviens cits! Ciešanās un bēdās cilvēks jūtas pilnīgi atkarīgs, viņš ir kā sīka skudriņa bezgalīgajā Visumā, tādēļ meklē palīdzību un atbalstu. Mēs visi, kas esam piedzīvojuši dvēseles vai miesas ciešanas, labi zinām, ka ne kvalitātes, ne kvantitātes ziņā nekad neesam lūgušies tā kā slimības gultā vai smagās dvēseles ciešanās. Savukārt brīžos, kad mums viss ir, mēs aizmirstam gan lūgšanu, gan gavēni, gan daudz ko citu. Tādēļ Dievs pieļauj ciešanas.»

2. Starecs Paisijs ir teicis: «Sitieni ir nepieciešami mūsu dvēseles glābšanai, tie attīra dvēseli. Arī apgērbs, jo vairāk to purināsi un dauzīsi, jo tīrāks paliks. Tā arī astoņkājus un tinteszivis mīkstākas padara un no melnā šķidruma attīra tieši ar sitieniem.»

3. Par ciešanu garīgo nozīmi starecs Joēls no Kalames pilsētas sacījis: «Dieva pieļauto ciešanu mērķis ir audzināt uz zemes taisnos un apbalvot viņus nākamajā dzīvē. Nav šaubu, ka šīs dzīves ciešanas sagatavo cilvēku. Ciešanas sniedz cilvēkam pazemību, atrauj viņu no pasaulīgā, parāda viņa īsto raksturu, attīra domas un padara cilvēku cildenu. Ja taisnais ir novārdzis, viņam vieglāk pacelties debesīs. Kad par taisno runā ļaunu, viņš vieglāk atraujas no ļaudīm un meklē savu Izpircēju Kristu. Ja taisno nomāc materiālās vajadzības, viņš kļūst pazemīgāks un vēl jo karstāk lūdz Dievu. Cilvēks līdzinās bezformīgam marmora gabalam, kas gaida skulptora kalpu. Tā arī cilvēkam nepieciešams Dieva uzlikto ciešanu kalts.»

4. Starecs Eusēbijs atzīst: «Cilvēkam jāzina, ka Dievs nepieļauj bēdas, kas pārsniedz viņa spēkus, kā arī dāvā viņam nepieciešamo vīrišķību. Šāda zināšana dara cilvēku drošu, pacietīgu un cēlsirdīgu, jo ieliek viņa dvēselē pārliecību, ka Dievs, kurš savā mīlestībā ciešanas pieļāvis, noteikti palīdzēs arī no tām atbrīvoties un gūt lielu labumu.»

5. Par slimībām starecs Heronims sacījis: «Es esmu pateicīgs Kristum, ja Viņš man dod iespēju paslimot. Tad es atceros mocekļus un aizmirstu par savu kaiti. Ciešanas

un slimības ir brīnišķīgas un vajadzīgas. Es uzskatu, ka slimība ir Dieva dāvana. Daudzi ir iepazinuši Dievu, tieši pateicoties pārciestajām slimībām.»

6. Nepieciešama liela pacietība, lai no slimības gūtu garīgus rezultātus. Starecs Porfīrijs uzsver, ka «slimības un vājums ved mūs pie labā tikai tad, ja mēs tos paciešam bez kurnēšanas, lūdzam Dievu piedot mūsu grēkus un daudzīnām Viņa vārdu».

7. Starecs Jāzebs saviem garīgajiem bērniem iesaka: «Nebaidieties no slimībām arī tad, ja tās moca jūs līdz pat dzīves beigām. Dievs taču vienmēr ir ar mums, par ko gan uztraukties? «Jo Viņā mēs dzīvojam un rosāmies, un esam». Mēs ciešam, atrazdamies Viņa apkampienos. Mēs elpojam Dievu, mūs apņem Dievs, mēs jūtam Dievu, mēs baudām Dievu Viņa Sakramentā. Lai uz kuru pusi mēs grieztos, lai kurp skatītos, it visur ir Dievs. Debesīs un uz zemes, bezdibeņu dziļēs, kokos un akmeņos, jūsu prātā un jūsu sirdīs. Bet jūs domājat, ka Viņš neredz jūsu ciešanas un jūsu pacietību? Pastāstiet Viņam par savām bēdām, un jūs gūsiet mierinājumu, dvēseles un miesas dziedināšanu.»

8. Par ciešanu atvairīšanu starecs Eusēbijs saviem gara brāļiem rakstījis: «Es zinu, ka no jums nekad neatkāpjas bēdas un kārdinājumi. Tiem, kas vēlas izpatikt Dievam, atjaunoties un pilnveidoties palīdz arī kārdinājumi, ciešanas, sāpes, grūtības, slimības un nabadzība. Tāpēc cietiet un pacietīgi gaidiet Dieva žēlastības palīdzību.»

17. LAULĪBA UN BĒRNU AUDZINĀŠANA

1. Starecs Filofejs savam garīgajam bērnam raksta: «Runājot par to, kādu dzīvi — laulības vai bezlaulības — tev izvēlēties, ļauj, lai notiek Dieva griba, jo bieži ir tā, ka cilvēki vēlas vienu, bet Dievs liek citu. Arī laulības dzīve ir laba, tomēr šķīstā bezlaulības dzīve vērtējama kā labāka, augstāka, jo neprecētais rūpējas par to, kā būt tīkamam Dievam, kamēr precētais — kā izpatikt sievai un pasaulei. Dievs nevienu nespiež laulāties vai dzīvot bezlaulībā. Viens vai otrs no šiem dzīvesveidiem ir jāizvēlas cilvēkam pašam. Bet, ja viņš nespēj izvēlēties un šaubās, tad lai sirds dedzībā, aizkustinājumā un godbijībā lūdz Dievu viņam to atklāt.»

2. Runājot par laimi laulības dzīvē, starecs Porfīrijs sacījis: «Laime ir iespējama, bet ar vienu noteikumu: dzīvesbiedriem caur Kristus mīlestību un Viņa baušļu ievērošanu ir jāgūst gara bagātība. Tikai tā viņi sasniegs patiesu mīlestību viens pret otru un būs laimīgi. Ja ne, laulātie paliks garīgi nabagi un nespēs izrādīt mīlestību; tad dēmoni grūdis viņus kārdinājumos un darīs nelaimīgus.»

3. Starecs Jēkabs atceras: «Manai mātei bija mūķenes dvēsele. Manas vājās veselības dēļ māte mani sauca par rudens putnēnu.»

4. Garīgajai meitai, kas bija stājusies laulībā, starecs Heronims sacījis: «Tu domāji, ka laulībā būsi laimīga, bet tagad redzi, ka tas tā nav, un vēlies, lai tavu dvēseli piepildītu kas cits, tātad tu meklē garīgo. Tāpat arī jūrā: ja tīklā ir nedaudz ēsmas, zivis piepeld, lai to apēstu, un iekļūst tīklā, tiek tajā saistītas, paliek tur un vairs netiek ārā. Tad tās sūkstās: «Kādēļ mūs apmānīja un kādēļ mēs tagad esam te ieslēgtas? Cik labi ir tām, kas palikušas ārpusē!» Savukart ārpusē esošās zivis saka: «Cik labi ir tām, kas iekšpusē! Viņām ir ko ēst!» Tā arī ir. Laulātie augstu vērtē nelaulāto dzīvi, bet nelaulātie nereti apskauž laulātos. Tomēr tādēļ nav jāmaina savs lēmums. Ikvienam ir savā vietā pareizi jādara tas, ko viņš ir iemīlojis, un godīgi jāpilda savs pienākums.»

5. Citā līdzīgā gadījumā starecs Heronims uzsvēris: «Neskumsti par to, ka esi laulājies. Laba un augsta ir mūka dzīve, tā sniedz spārnus, kas paceļ debesīs, kamēr laulā-

tais kājo pa zemi, pa sausumu. Skaisti ir debesīs, bet arī bīstami: ja kritīsi, sašķīdīsi gabalos, kamēr, pakļūpot uz zemes, tu nenositīsies un it viegli atkal piecelsies.»

6. Pieredzējušais garīgais tēvs starecs Epifānijs par laulāto attiecībām sacījis: «Atturība laulībā Dieva mīlestības labad ir teicama un brīnīšķīga. Ja tiek dibināta ģimene, kurā nelielā šķēršļus bērnu dzimšanai, tas ir labi, un arī tas, ja atturēšanās notiek, lai izvairītos no bērnu dzimšanas, tiek vērtēts kā labi. Jebkurā gadījumā šīs kategorijas vērtējamās augstāk nekā viduvējība. Viss pārējais ir lemjams kopīgi, nevis vienpersoniski, citādi tas ir grēks.»

7. Ievērtības cienīgi ir arī šie stareca Epifānija vārdi: «Nelaulātam cilvēkam ir savas tiesības un pienākumi. Pēc laulībām tiesību paliek mazāk, bet pienākumu — daudz vairāk. Un, kad piedzimst bērni, vecākiem vairs nepaliek nekādas tiesības, tikai vieni pienākumi.» «Kādēļ gan automašīnām ir gumijas riepas ar kamerām? Tādēļ, lai tās amortizētu un būtu laba saķere ar ceļu, tā samazinot bīstamību. Ja riteņi būtu cieti un neelastīgi, mašīna nekur nespētu aizbraukt. Jau pēc maza gabaliņa tie izjuktu no ceļa nelīdzenumu izraisītās vibrācijas. Tāpat ir ar piekāpību ģimenē. Tā palīdz izvairīties no daudzām problēmām un nodrošina pastāvīgu garīgu izaugsmi.»

8. Kādam cilvēkam, kurš baidījies, ka viņam varētu gadīties ļauna sieva, starecs Porfirijis teicis: «Slikta sieva tev var izrādīties par laimīgu iespēju nonākt paradīzē.»

9. Kādam precētai sievai starecs Heronims devis šādus padomus: «Klasi savu vīru, cieni viņu un vērtē augstāk par sevi. Viņš ir daudz piedzīvojis. Nelūd viņam neko. Dievs ir devis tev bērnus — eņģeļšus. Redzēsim, par ko tu viņus izaudzināsi. Vecākiem uzticēta milzu atbildība par saviem bērniem. Es pazīstu kādu sievieti, kurai ir nepaklausīgs dēls. Diena un nakti šī sieva lūdzas par viņu. Es viņai esmu teicis: «Dievam tu atrādīsi vai nu izglābtu bērnu, vai brūces uz saviem ceļiem!»»

10. Ja vecāki nav reliģiozi, «bērnā nav jāpilda viņu ļaun-prātīgās vēlmes, viņam ir jāievēro baušļi un jāpilda Dieva griba» — teicis starecs Eusēbijs. «Jo, kā mums māca Svētie Raksti, pirmais un lielākais bauslis ir mīlestība uz Dievu un paklausība Viņam; tikai pēc tam seko mīlestība pret vecākiem, radiem, draugiem, mīloto cilvēku vai zemes interesēm un paklausība tiem.»

11. Par bērnu audzināšanu starecs Paisijs saka: «Pirmo garīgo saaukstēšanos bērns saķer, pateicoties vecāku jūtu atvērtajām durvīm. Visvairāk viņu saaukstē tieši māte, kas nav tērpusies pazemībā un ar savu uzvedību iztukšo bērnus.» «Vecāku svētā dzīve dod viņu bērnu dvēselēm, un viņi pilnīgi dabiski izaug paklausīgi, godbijīgi, bez dvēseles traumām. Tad bērni priecē vecākus un vecāki priecē bērnus gan šajā, gan nākamajā, mūžīgajā dzīvē, kur viņi atkal laimīgi būs kopā.»

12. Starecs Filofejs pamāca: «Lai vecāki savus bērnus sāk audzināt jau kopš šūpuļa. Lai māca viņiem dievbijību, lai izravē viņu ļaunās tieksmes un centienus, lai nepieglaimojas viņiem un neapmierina viņu mulķīgās vēlmes un intereses. Tāpat kā mīksts vasks tavās rokās pieņem vēlamo formu, tā arī no maza bērna tu vari izveidot visu, ko vēlies. Uz tīra papīra uzrakstītie vārdi vairs nav izdzēšami. Tāpat arī tas, ko uzzina mazs bērns, nav izdzēšams no viņa atmiņas līdz pat vecumam.» «Ja vējš saliec mazu kociņu, bet mēs tam pieliekam balstu, kociņš iztaisnojas; taču, ja mēs atbalstu nepieliksim, tas tā arī paliks līks uz visiem laikiem. Ja mēs sagribēsim iztaisnot jau izaugušu un labi iesakņojušos koku, tas plaisās un lūzīs. Tā arī mūsu bērni. Stiprināsim viņus ticībā un dievbijībā, kamēr vēl mazi. Uzbūvēsim viņiem aizsargvalni, uzcelsim labo piemēru un pamācību sienu, kas sargās bērnus, līdz viņi nostiprināsies tikumos un vairs nebūs nekādu briesmu apdraudēti.»

13. Interesantus padomus kādam no bērnu vecākiem devis starecs Porfīrijs: «Neizdari spiedienu uz bērniem, nenomāc viņus. Visu, ko vēlies viņiem sacīt, saki caur - lūgšanu. Bērni nedzird ar ausīm. Tikai Dieva žēlastības apgaismoti, bērni sadzird to, ko mēs vēlamies viņiem sacīt. Ja vēlies kaut ko pateikt saviem bērniem, pasaki to Dievmātei, un Viņa visu nokārtos. Šī tava lūgšana būs kā garīgs glāsts, kas apņems un piesaistīs bērnus. Dzīvē ir tā, ka dažkārt, kad bērnus glāstām ar rokām, viņi pretojas, taču garīgajam glāstam bērni nepretojas nekad.» «Lai vecāki, kuru bērni ir grūti audzināmi un rupji, nevaino bērnus, bet gan to, kas patiesībā stāv viņiem aiz muguras, t.i., sātanu. Bet ar sātanu mēs varam cīnīties tikai tad, kad kļūstam svēti.»

14. Runājot par audzināšanu, starecs Epifānijs vecākiem piekodinājis: «Dievam par saviem bērniem stāstiet vairāk nekā bērniem par Dievu.» «Jauna cilvēka dvēsele alkst pēc brīvības, tādēļ viņš tikai ar grūtībām spēj uzklaut dažādus padomus. Pastāvīgu padomu došanu un pelšanu par katru sīkumu aizstāj ar savu uzticību Kristum, Dievmātei un svētajiem, lūdzot, lai Viņi apskaidro tava bērna prātu.» «Pret bērniem izturieties kā pret kumeļiem, te stingrāk pievelkot, te atkal atlaižot iemauktus. Brīžos, kad kumeļš spārdās, no rokām neizlaižot, atslābināsim iemauktus, citādi viņš tos pārraus. Bet, kad kumeļš būs mierīgs, pievilksim iemauktus un vedīsim viņu, kurp vēlamies.» «Vecākiem savus bērnus ir jāmīl kā bērnus, nevis kā savus elkus. Tas nozīmē: mīlēt bērnu tādu, kāds viņš ir, nevis tādu, kādu paši vēlētos redzēt, visbiežāk — sev līdzīgu.»

18. DAŽĀDAS TĒMAS

A.

Par nāvi

1. Starecs Filofejs ir teicis, ka cilvēks šajā dzīvē iziet cauri daudzām un dažādām grūtībām, kurām jāstājas pretī tieši ar ticību Dievam. Vēl viņš atgādina: «Esošā laicīgā dzīve ir kā jūra, bet mēs, cilvēki, — kā kuģīši tajā. Un, tāpat kā pa jūru braucošie kuģi ceļā sastop ne tikai bezvēju, bet arī stipru vēju, negaisu, vētras un dažādas briesmas, tā mēs, kas ceļojam pa laicīgās dzīves jūru, bieži sastopam spēcīgus vējus un vētras, intrigas, kārdinājumus, slimības, ciešanas, grūtības, vajāšanu un dažādas briesmas. Bet no tā nav jābaidās. Būsim drošsirdīgi, vīrišķīgi un ticības pilni! Un ja arī mēs, būdami mazdūšīgi un mazticīgi, nobīsimies grūtību priekšā, tad piesauksim Kristu kā apustulis Pēteris, un Kristus pastieps mums Savu roku un palīdzēs.»

2. Stareci nāvi sagaidījuši ar vīrišķību un dziļu ticību mūžīgajai dzīvei. Juzdams savas zemes dzīves gala tuvošanos, interesantās līdzībās runājis starecs Georgijs: «Man ir jāaiziet. Tāda ir Dieva griba: man jāaiziet, jo grēks ir ļoti izplatījies. Pasaule, pati to nesaprotot, vāļājas grēka dūksnājā. Tas mani nogurdina. Man jāaiziet. Bet man žel kociņu, ko nupat esmu iestādījis mūsu dārzā: tie vēl ir mazi un vārgi. Tie vēl nav paspējuši nostiprināties un kļūt par īstiem kokiem ar izturīgu stumbru, pirmais spēcīgākais vējš tos salieks.» «Es esmu gans, man ir ganāmpulks ar avīm, un es par tām rūpējos, lai tās būtu tādas, kādas vēlos. Taču, kad es aiziešu, mans ganāmpulks izklīdīs. Protams, daļa avju paliks manā aplokā, tomēr daudzas aizies un klīdīs no vienas vietas uz otru. Manā aplokā ienāks arī svešas avis, kas klausīsies man uzticīgo avju mācībā, un nekādas nelaimes nespēs tās salauzt.» Kādā citā reizē starecs saviem garīgajiem bērniem teicis: «Neskumstiet, jo mēs visi no šejienes aiziesim. Mēs esam tikai garāmejoši ceļinieki, kas atnākuši šurp, lai parādītu savus darbus un aizietu.»

3. Starecs Daniels atzinis: «Iedomājoties par nāvi, es mīdu kājām savu augstprātību un apjēdzu, ka neesmu nekas. Es jūtu, ka bagātība, gods un sapņi par iznīcīgo ir tukši un nevajadzīgi, bet tikai pazemīga sevis iepazīšana, mīlestība uz tuvāko un līdzīgi tikumi var daudz palīdzēt aiziešanas brīdī. Taču, šķiroties no domām par nāvi, manas dvēseles prāta, vēlmju un iegribu spēki pilda mani ar svešiem un naidīgiem nodomiem, un es kļūstu par apsmieklu cilvēkiem un dēmoniem.»

4. Uz kādas sievietes jautājumu, vai alkas pēc nāves uzskatāmas par grēku, starecs Joēls atbildējis: «Ja tu vēlies mirt, lai atbrīvotos no ciešanām, tas, protams, ir grēks, jo tā tu kurni pret Dievu, kurš pieļāvis tavas ciešanas. Taču, ja vēlies mirt, lai vairs negrēkotu un ar saviem grēkiem nesārūgtinātu Dievu, tas nepavisam nav grēks. Vēl jo trīskārt svētīga šī vēlme ir tad, ja tu vēlies mirt tādēļ, ka vairs nespēj izturēt atšķirtību no Dieva un tiecies nokļūt Viņa tuvumā.»

5. Kad starecam Epifānijam vaicāja, vai viņam ir bail no nāves, starecs atteicis: «No nāves es nebaidos. Protams, ne jau savu darbu dēļ, bet gan tādēļ, ka ticu Dieva žēlastībai.»

6. Starecs Amfilohijs sacījis: «Ar Dieva žēlastību cilvēks sasniedz garīgo pacēlumu, pārveidojas, kļūst par citu cilvēku, un bailes viņu atstāj. Viņš nebaidās nāves un dzīvi, lai arī cik laba tā būtu, uzskata par gūstu.»

B.

Par dvēseli

1. Lai kļiedētu savu neizpratni par to, kā psihietriem iespējams neticēt dvēseles eksistencei, starecs Porfīrijs universitātē apmeklēja dažas psihiatrijas lekcijas un secināja: «Psihiatri un psihologi līdzinās aklajam, kurš ar taustes palīdzību cenšas apzināt apkārt esošās lietas. Dvēsele ir ļoti dziļa, un to pazīst tikai Dievs.»

2. Par dvēseles vērtību starecs Joēls teicis: «Dvēsele ir neizsakāmi dārga, tas nav apstrīdams. Ja vēlamies iztīrīt audumu, mēs nekad neizvēlamies ziepes, kas dārgākas par pašu audumu. Mēs lietojam ziepes, kuras ir lētākas vai vienādā cenā ar to. Bet ar ko mazgāta, ar ko ir attīrīta cilvēka dvēsele? Ar Kunga asinīm! Tad kāda ir Viņa asiņu cena? Neizmērāma, cilvēciskos mēros neizsakāma! Tātad neizsakāmi dārgai jābūt arī ar šīm Asinīm attīrītajai cilvēka dvēselei.»

C.

Naudaskāre

1. Par tiem, kurus saista materiālie labumi, starecs Paisijs sacījis: «Cilvēku, kuram pieder materiālie labumi, vienmēr pavada arī nemiers un grūtsirdība: te viņš trīc un dreb par to, ka viņam var atņemt šīs lietas, te atkal — ka var atņemt dvēseli. Tāpat notiek ar skopuli, kuram jau sāp stingri sažņaugtā dūre, bet viņš ir sažņaudzis un par akmeni padarījis arī savu sirdi. Lai šādu cilvēku dziedinātu, pie viņa jānāk nelaimīgiem cilvēkiem un jāraisa viņā sāpes, lai skopais mazpamazītēm atvērtu savu roku, tad lēnām mīkstināsies arī viņa sirds, kas pamazām kļūs par cilvēka sirdi. Tā viņam atvērsies paradīzes vārti.»

2. Starecs Porfīrijs atzīst: «Tas, vai mēs nonāksim paradīzē vai mokās, atkarīgs ne jau no tā, cik daudz vai maz naudas mums ir, bet gan no tā, kā mēs sev piederošo izlietojam. Nauda, īpašumi un visi materiālie labumi nepieder mums, bet gan Dievam, mēs tos tikai pārvaldām. Dievs mums prasīs līdz pēdējai kapeikai atskaitīties par to, vai esam ar mums uzticēto rīkojušies saskaņā ar Viņa gribu vai ne.»

D.

Mūsdienu cilvēki

1. «Tagad cilvēki ir nesavaldīgi un negausīgi,» atzīst starecs Filofejs. «Gan tauta, gan garīdznieki kā mēmi un nevaldāmi dzīvnieki auļo pretī grēkam. Viņi nedomā ne par Dievu, ne nāvi, ne tiesu un atmaksu, bet tikai par materiālajām interesēm, par miesu, baudām un goda apliecinājumiem. Ļoti maz ir to, kuriem piemīt īstas, patiesas intereses, un varbūt, tieši viņu dēļ Dievs vēl uztur šo pasauli.»

2. Starecs Paisijs ir sacījis: «Tie, kas nodrošina savu materiālo dzīvi, bet neuztraucas par dvēseles glābšanu, līdzinās muļķa putnēniem, kuri, būdami olā, necenšas pārsist čaumalu, lai izšķīltos ārpusē un priecātos par sauli, debesu lidojumu un paradīzes dzīvi, bet paliek nekustīgi un nomirst, paliekot čaumas iekšpusē.»

3. «Pasaulīgie ļaudis mani nogurdina,» teica starecs Amfī-lohijs, — jo viņu uzkrātais gāžas pār mani kā elektriskie vīļņi.»

4. Starecs Porfīrijs uzskata: «Mūsdienu cilvēki cieš neveiksmes, jo meklē uz sevi vērstu mīlestību. Pareizāk būtu interesēties nevis par to, vai mīl tevi, bet gan, vai tu pats mīli Kristu un citus cilvēkus. Jo tikai tā piepildās dvēsele.»

5. Starecs Georgijs no Dramas pilsētas par mūsdienu cilvēkiem teicis: «Cilvēki ir attālinājušies no vienkāršības un labestības. Ik dienu visas viņu rūpes ved uz ļaunu. Gadu pēc gada viņi turpina iet bojāejas virzienā, lai gan Dievs vēlas pretējo.»

6. Runājot par šodienas cilvēku augstsirdību, starecs Paisijs norāda: «Liekulīgā pasaules augstsirdība nodara daudz ļaunuma, tāpēc ka ar to var pievilties un atvērt savu sirdi pasaulīgajam cilvēkam un pilnīgi veltīgi izšķiest savu dievbijību tam, kurš pat nezina, ko tas nozīmē. Tas ir tas pats, kā dot zelta monētas tiem, kuri pazīst tikai bronzas grašus.»

7. Starecs Filofejs ir sacījis: «Tie, kurus uzskatām par kristiešiem, iedalāmi divās kategorijās: izglītajos un neizglītajos. Lielākā daļa neizglītoto ir neticīgi: viņi nezina, ka eksistē Dievs; nezina, kas ir Dievs un ko nozīmē ticība. Toties cik daudz nostāstu, cik nekaunīgu dziesmu un deju viņi iemācās! Arī vairums izglītoto ļaužu ir pilnīgi neticīgi. Lielākā daļa, ar retiem izņēmumiem, ir nejēgas! Viņi nekad nelūdz Dievu un kaunas pārņemt krustu.»

E.

Par Pareizticību

1. Starecs Porfīrijs apgalvo: «Patiesība ir Pareizticībā. Esmu to pārdzīvojis un iepazinis ar Dieva žēlastību. Ir daudzas lielu iespaidu sniedzošas gaismas, bet patiesā gaisma — tikai viena.»

2. Mūsu Baznīcas nepatīkamo stāvokli starecs Paisijs aprakstījis šādi: «Diemžēl šodien ir daudz ļaužu, kas ienes jucekli mūsu Mātē — Baznīcā. Viņu vidū ir izglītotie, kas dogmas uztver tikai ar prātu, nevis garā kā svētie tēvi. Toties citi, neizglītotie, dogmas uztver «ar sakostiem zobiem» un, zobus griezdami, spriež par Baznīcas lietām, tā nodarīdami Baznīcai lielāku postu nekā tās ārējie ienaidnieki.»

F.

Pret ķeceriem

1. Runājot par to, kā turēties pretī jehoviešiem, starecs Porfīrijs teicis: «Nelaimīgie Jehovas viltusliecinieki, lai Dievs ir viņiem žēlīgs! Vieni kristieši par viņiem ir sašutuši, citi ar viņiem ķīvējas un lamājas, trešie sūdz tiesā. Tomēr tā hiliasmu neuzveikt. To pieveiksim tikai tad, kad svēti kļūsim paši.»

2. Savukārt starecs Paisijs uzsver: «Nepieciešams, lai katrs pareizticīgais ieliktu cirticīgo dvēselēs labdabīgu nemieru, t.i., lai viņi saprastu, ka ir nonākuši pašapmāna gūstā, un velti nemaldinātu sevi un nelieltu sev šajā dzīvē bagātīgo Pareizticības svētību, nedz arī nākošajā dzīvē — lielo un mūžīgo Dieva žēlastību.»

3. «Lai atspēkotu visas pret Kristietību rakstītās muļķības, būtu vajadzīgi veseli smadzeņu kalni, pildspalvu meži, tintes jūras un papīra lauki,» sacījis starecs Epifānijs.

G.

Par dabu

1. «Kad es ienācu klosterī,» stāsta starecs Jēkabs, «pēc nesen notikušā ugunsgrēka visi kalni bija kaili, varēja redzēt tikai dažas priedes un egles. Ejot dažādos uzdevumos, man kabatā bija no priedes čiekuriem ievāktas sēklas, un es sēju tās pa visu apkārtni. Es arī lūdzu Dievu, lai mežs tiktu saglabāts, galvenokārt no ugunsgrēkiem, kuru iemesls — sātana skaudība.»

2. Starecs Amfilohijs ir sacījis: «Stādot koku, cilvēks iedēsta cerību, mieru un gūst Dieva svētību.»

3. Uzmanību pelnījis arī stareca Georgija pravietojošs: «Pienāks laiks, kad jūs pieiesiet pie kokiem un nevarēsiet ēst to augļus.»

H.

Mūsdienu Grieķija

1. Starecs Eusēbijs ir teicis: «Es pastāvīgi pārdzīvoju un uztraucos, redzot, pa kādu ceļu iet grieķu tauta, nemitīgi attālinoties no grieķiskā, kristīgā, zaudējot sev raksturīgo spilgtumu, tā atraujot sevi no saknēm un zaudējot savu neatkārtotamību.»

2. «Mūsu zeme», vēstī starecs Amfilohijs, «ir pārklāta ar materiālisma un bezdievības ledu, un mēs visi kopā esam aicināti to izkausēt. Tikai tad, kad šis ledus izkusīs, mēs varēsim atrast īsto, apustuļu arkla iestrādāto, mocekļu asinīm un sirdsskaidro sviedriem dzirdināto zemi un priecāties par to. Tikai tad gara saule sasildīs mūsu Grieķijas zemi, un tā, tāpat kā senāk, nekavēdamās izdzīs asnus, saplauks un nesīs augļus Dievam par godu.»

3. «Reizēs, kad krītam grēkā, negodā un noklīstam no Dieva ceļa, mums, grieķiem, kā Dieva pātaga un sodība ir turki,» savulaik teicis starecs Heronims no Egīnas salas.

4. Reiz kāds starecam Porfīrijam vaicājis, par ko balsot parlamenta vēlēšanās, un viedais vīrs atbildējis ar līdzību: «Pareizticīgā Baznīca ir kā cāļu māte, kas ar saviem spārniem apsedz gan baltos, gan melnos, gan arī dzeltenos un jebkuras citas krāsas cāļus.» Citkārt viņš politiķiem veltījis šādus vārdus: «Ko gan tavā labā var izdarīt politiķi, kas paši sapinušies savas dvēseles kaislībās? Kā citiem var palīdzēt cilvēks, kurš nespēj palīdzēt pats sev? Diemžēl līdz tam esam nonākuši arī mēs. Ja mēs būtu patiesi kristieši, tad, protams, spētu sūtīt uz parlamentu nevis kristīgo partiju, bet gan kristiešus — politiķus, tad visas lietas kārtotos daudz savādāk.»

ĪSI STARECU BIOGRĀFISKIE DATI

Amfilohijs (Makriss), starecs no Patmas salas (1889 — 1970). Dzimis Patmas salā, 16 gadu vecumā kļuvis par sv. apustuļa Jāņa Dievvārža klostera novicu. 1935. g. izraudzīts par tā igumenu. Pazīstams ar savu plašo garīgo un sabiedrisko darbību.

Anfims (Vaianoss), starecs no Hijas salas (1869 — 1960). Viņa dzimtene — Hijas salas pilsēta Livadja. Ražīgi darbojies Hijas leprozorijā (ārstniecības iestāde, kurā dzīvo un strādā lepras slimnieki), to «no ciešanu vietas pārvēršot paradīzē». Dievmātes Palīdzētājas sieviešu klostera ktitors un garīgais tēvs. Baznīca viņu kanonizējusi 1992. g.

Daniels (Dimitriadiss), Atona Katunakas skita starecs (1846 — 1929). Dzimis Smirnas pilsētā. Kopš mazotnes dedzīgi ilgojies pēc mūka dzīves. Dižens svētkalnietis. Rakstījis grāmatas un gleznojis ikonas.

Epifānijs (Feodoropuloss), starecs no Atēnām (1930 — 1989). Dzimis Mesīnijas nomas Vurnazi. Cilvēks ar priesteru aicinājumu un zināšanu slāpēm, gados jauns. Maz ievērojams klēriķis un plaši pazīstams rakstnieks. Cienījis svētos kanonus, ko studējis un ievērojis. Atteicies kļūt par bīskapu. Daudzu cilvēku garīgais tēvs un Trizinas Vissvētās Dievmātes klostera dibinātājs.

Eusēbijs (Matfopuloss), starecs misionārs (1849 — 1929). Viņa dzimtene — Melisopetra Gortīnijā. Mūka kārtā iesvētīts jau jaunībā. Galvenokārt savu kalpošanu veltījis sludināšanai. Veicis daudzus misionāros braucienus. Rakstnieks un teologu biedrības «Zoi» dibinātājs.

Filofejs (Zervakoss), starecs no Paras salas (1884 — 1980). Dzimis Lakonijas nomas Pakilā. 1907. g. iesvētīts mūka kārtā, 1912. g. — par prezbiteri. Piedalījies daudzos misionāru braucienos. Pieredzes bagāts garīgais tēvs, spējīgs rakstnieks un svētās tradīcijas turpinātājs.

Gabriels (Kzasiss), Atona starecs (1886 — 1983). Dzimis Kardicas nomas (administratīva vienība Grieķijā) Mesenikolā. 1910. g. ieradies Atonā, kur daudzus gadus bijis Dionisiatas klostera priesteris un igumens. Ievērojams garīgais tēvs, rakstnieks autodidakts un rošīgs Atona mūks.

Georgijs (Karslidiss), starecs no Dramas pilsētas (1901 — 1959). Dzimis Argirupoles pilsētā pie Melnās jūras. 1929. g. devies uz Grieķiju. Pēc vairākkārtējas pārcelšanās palicis pastāvīgi kalpot Dramas pilsētas Erceņģeļu baznīcā. 1934. g. tiek celts Kunga Debesbraukšanas klosteris, kurā starecs pavada atlikušo dzīves laiku, sēdams dievbijību apkārtnes kristiešos.

Heronims (Apostolidiss), starecs no Egīnas salas (1883 — 1966). Dzimtene — Kapadokijas Gerveri. 1922. g. ieradies Grieķijā. Apveltīts ar runas dāvanām. Sevi veltījis isihasta dzīvei, daudziem palīdzējis ar saviem dziļi garīgajiem padomiem.

Jāzebs, Atona isihasts († 1959). Viņa dzimtene — Paras sala. 23 gadu vecumā sācis studēt svēto tēvu grāmatas, un viņā dzimusi mīlestība uz klusēšanu, gara sasniegumiem un lūgšanām. Patiess svētkalnietis, skarbs isihasts, vientulībā noslēdzies dievlūdzējs, kas uzticīgs noteiktai dzīves kārtībai. Daudzi mūslaiku Atona mūki bijuši stareca Jāzēpa audzēkņi.

Jēkabs (Calikiss), starecs no Eibojas salas (1920 — 1991). Dzimis Eibojā, darbojies sv. Dāvida klosterī. Ievērojams starecs; ir pazīmes, kas skaidri liecina par viņa svētumu.

Joēls (Jannakopuloss), starecs no Kalames pilsētas (1901 — 1966). Dzimis Mesīnijas nomā, Petalidi. 1924. g. iesvētīts mūka kārtā, vēlāk iesvētīts par diakonu un

prezbiteri. Bijis skolotājs vidusskolā. Galvenokārt nodarbojies ar grāmatu rakstīšanu. 1964. g. Kalamē tika atjaunots sv. Pravieša Elijas klosteris, kura celtniecībā viņš piedalījies.

Paisijs (Eznepidiss), Atona starecs (1924 — 1994). Dzimis Farasas salā Kapadoķijā. 1927. gadā viņa ģimene pārbrauca uz Konikas pilsētu (Grieķija), bet 1957. g. viņš Atonā iesvētīts par mūku. Vispazīstamākais Atona starecs. Četrus gadu desmitus nesis mierinājumu Dieva tautai un, palīdzēdams risināt viņu dažādās problēmas, sniedzis atbalstu daudzām dvēselēm. Ir pazīmes, kas skaidri liecina par viņa svētumu.

Porfirijis (Bairaktariss), starecs no Atikas (1906 — 1991). Dzimtene — sv. Jāņa Karistiasa ciems Eibojā. Atonā ieradies jaunībā, bet smaga slimība piespiedusi atgriezties Eibojā. 33 gadus kalpojis kā draudzes priesteris sv. Herasima lūgšanu namā Atēnu Poliklīnikā. Kopš 1973. gada pamatā kalpojis sv. Nikolaja Kalisija Pendelisa baznīcā. Cēlis Tā Kunga Apskaidrošanās klosteri Malakasas Mīlesā, netālu no Oroposas. 1991. g. atgriezies Atonā, Kausokalīvijas skītā, kur arī radis atdusas vietu. Pazīstams ar savu svēto dzīvi, it īpaši — ar gaišredzības spējām.

ATONA KALNA VIRSOTNE

Atons paceļas 2000 metru augstumā virs jūras līmeņa. Uzkāpšana diezgan grūta. Stāsta, ka līdz virsotnes nogāzei Svētā Kalna apmeklējuma laikā uzkāpusi Svētā Dievmāte. Šajā vietā uzcelta celle, kas nosaukta par Panagiju (Vissvētā). No celles paliek 500 metru kāpums līdz pašai virsotnei, kur uzcelts Kunga Apskaidrošanās dievnams. Ik gadus tur Kristus Apskaidrošanās dienā notiek Liturģija. Šajā dienā pār Atonu nolaižas mākonis — sevišķa Dieva klātbūtnes zīme.

«Man iznāca kāpt virsotnē. Mēs nokalpojām vakara, rīta dievkalpojumus, stundas un Liturģiju. Gaismai austot, pār kalnu nolaidās mākonis. Ejot caur šo mākonī, bija vienkārši baisi. Uznāca bailes. Droši vien tā, redzot apsakaidroto Kungu, jutušies arī apustuļi. Caur šo mākonī ej kā pa miglu, bet, kad esi nokāpis 500 metrus zemāk, redzi, ka tas guļ uz kalna kā cepure. Trīs reizes es esmu kāpis kalnā, trīs reizes kalpojis Liturģiju, un sajūta, ar kādu pēc Liturģijas devos lejup no kalna, bija tāda, kāda ir varbūt vienīgi pēc hirotonijas.»

(Hieromūka svētkalnieša Afīnogēna stāstījums)

Pielikums

Jurijs Vorobjevskis

OMEGAS PUNKTS

... Attālināmies no kūrortpilsētiņas Uranopolisas krastiem. Acu priekšā lēnām izaug Svētais Kalns. Tā virsotne ietinusies mākoņos, kuri šķiet slēpjām pasaules skatieniem kādu noslēpumu...

Kuģis peld gar Panteleimona klosterim piederošajiem krastiem. Te arī krievu skita «Jaunā Tēbaīda» iespaidīgās celtnes. Tagad tas pamests.

«Melno pulkvežu» diktatūras laikā grieķu valdība gribēja uz Atonu būvēt šoseju, taču patriarhs Pimens izteica oficiālu protestu, un rīkojumu par celtniecību atsauca.

Krievijai piederošie īpašumi sākas tieši no šauruma, kas savieno Atona pussalu ar kontinentu; tie aizsargāja šo svētības bastionu no antikrista kalpu tīkojumiem.

Nu spēcīgais Eiropas Savienības buldozers min «melno pulkvežu» pēdās. Pie Salonikiem jau redzējām ceļam šoseju, taisnu kā bulta. Tā mērķēta uz Atonu. Ja šo celtniecību pieļaus, ceļš sev līdzī atnesīs arī visus mūsdienu pasaules jaukus...

Mūki jau tagad var skaidri iztēloties, kā raibais, šortos ietērpies abu un reizē bezdzimuma civilizēto mežoņu pūlis dosies uz Atonu jaunu iespaidu meklējumos. Svēto Kalnu aprīs kaislību bezdibenis. Tiks pārkāpts arī pašas Dievmātes pirms pusotra gadu tūkstoša noteiktais aizliegums.

422. g. Bizantijas imperatora Teodosija Lielā meita princese Plakīdija apmeklēja te esošo Vatopēda klosteri. Tomēr tajā ieiet nespēja. Apstāties uz sliekšņa lika stingra, no Dievmātes ikonas nākoša balss. Pēc tam Atona tēvi izdeva likumu, kas aizliedza sievietēm atrasties Svētajā Kalnā...

Par jaunbūvējamā ceļa galapunktu uzskata Atanasija Lielā lavru. Tomēr metafiziskā nozīmē tas ir ceļš uz Pasaules Galu. Kāpēc — par to arī šis stāstījums.

* * *

Saules ripas kvēlojošā augšmala vairs tik tikko saredzama. Raug, arī tā jau pazūd aiz Egejas jūras zilā apvāršņa. Atonā, kur dzīve rit pēc Bizantijas laika, — pusnakts. Mūs, četrus Krievijas svētceļniekus, kas ar Dieva žēlastību nonākuši Svētajā Kalnā, tā pārsteidz grieķu klosterī Ksiropotamā.

Svētceļnieku viesnīcā arhondarikā viss klusu. Daudzi guļ. Naktī notiks Visnakts dievkalpojums, kurš šoreiz būs īpaši svinīgs. Rīt te gaidāmi altāra svētki — Dzīvudarošā Kunga Krusta pacelšana.

Nakts vidū visus modina koka sitienu skaņas. Laiks doties uz dievkalpojumu. Atons naktī lūdz par pasaules mieru, līdzsvaru un labklājību. Atons ir nomodā laikā, kad pasaule, kura pati neapzinās savas noturības noslēpumainos iemeslus, guļ vai izklaidējas.

Ieejam dievnamā. Vakar no tā altāra iznesa Kunga Krusta gabaliņu. Tas ir lielākais, kurš saglabājies, un pastāvīgi atrodas šeit. Krusta gabaliņš ir ap 30 cm garš. To skūpstot, var paspēt ievērot vietu, kur kokā bijusi nagla...

Viss pustumsā. Tikai eļļas lampiņu liesmas atspulgojas ikonās un to apkalumu zeltā. Zemās balsīs, it kā sasaucoties dzied divi grieķu mūki. Dzi, balss skan no altāra labās puses. Dzi, jau kreisajā pusē dzied: «Kirie eleison!» — «Kungs, apžēlojies!» Gar sienām — stasīdiji, augsti kokā griezti krēsli. Tajos var gan sēdēt, gan, atspiežoties pret noapaļotajiem elkoņu balstiem, arī stāvēt. Svētku dievkalpojumi dažkārt ilgst pat 15—17 stundas.

Te, jādūmā, viss ir tāpat kā pirms tūkstoš gadiem Bizantijā.

* * *

Ksiropotama klosterim, kurš pirmo reizi minēts 5. gadsimtā, ir simbolisks liktenis. 1280. g. klosteris pieņēma ūniju ar katoļiem. Kopā ar tiem mūki imperatora Mihaila Paleologa klātbūtnē nokalpoja katoļu mesu. Tad akmens sienas sāka drebēt, un klosteris sagruva līdz pat pamatiem. Šausmu pārņemtais imperators metās bēgt prom no Atona.

Vēlāk viņa dēls gan atjaunoja Ksiropotama mūrus, tomēr Svētajā Kalnā gūtā mācība nepalīdzēja cara pēcnācējiem. Kad ūniju ar Romu pieņēma visa Bizantijas impērija, tā krita.

Bet senās svētības nesatricināmais cietoksnis Atons palika. Tam lemts «būt» līdz pat Laiku Beigām. Vai tas nav brīnums? Un vai brīnums nav arī tas, ka šī sīkā saliņa papildinās ar aizvien jauniem brīnišķīgiem iemītniekiem?

Ksiropotama katedrālē iededz sveces. Vismaz metru garās vaska sveces mūks aizdedz ar kārts palīdzību. Iedegas kroņlukturis. Tad — hoross, kroņlukturi aptverošs milzīgs gredzens vismaz 6 m diametrā. Uz tā — krusti, divgalvaini ērgļi, neparasti, sarežģīti raksti. Tiek iedegtas arī trīs pusēs horosam esošās lielās lampadas.

Šeit, Atonā, gaismekļu simbolikai ir īpaša nozīme. Mūki mums pastāstīja par nekad nedziestošo eļļas lampiņu jeb lampadu, kura karājas virs Ibērijas Dievmātes klostera katedrāles Ķēniņa vārtiem. Svētku laikā eļļas lampiņa brīnumainā veidā sāk šūpoties: tā ir Dievmātes klātbūtnes zīme. Dažkārt lampiņa kustas arī ikdienā. Tad tās kustības ir satrauktas. Dievmāte brīdina Atona mūkus un līdz ar viņiem — arī visus kristiešus. Brīdina par pārbaudījumiem, kurus Dievs pieļauj mūsu grēku dēļ. Nemierīga lampada — tātad gaidāmi pasaules satricinājumi.

Raug, kāda mūslaiku liecība. «Svētkalnieši stāsta: pirms turku karavīru iebrukuma Kiprā eļļas lampiņa šūpojusies tā, ka eļļa šļakstījusies pāri malām. Tas pats noticis arī pirms Amerikas — Irākas kara. Lampada šūpojusies arī pirms Armēnijas ze-mestrīcēm. Ibērijas mūki cītīgi uzrauga lampiņu. Ja tā svētku starplaikā sāk šūpoties sevišķi spēcīgi, šo vēsti izziņo visiem Svētā Kalna klosteriem. Tad sākas kopīgas lūgšanas Visšķīstajai Jaunavai, lūdzot viņas žēlastību un aizstāvību. Par notiekošo reizē ar lūgumu pastiprināt lūgšanas un gavēni tiek paziņots arī Atona vientuļniekiem...»

Svētās Dievmātes dzimšanas dienā Atona akmens takas mūs izveda uz augsta krasta. Priekšā — neliels līcis, blakus — Ibērijas Dievmātes klostera sienas.

Tieši šeit, vienā no piekrastes pakalniem, pagānu laikos slēju-sies milzīga Apolona statuja. Kad Dievmāte bijusi ceļā uz Kipru pie Lācara, jūrā sacēlusies šausmīga vētra. Kuģis piestājis pie akmeņainajiem Atona krastiem (toreiz šo vietu saukuši par Apoloniādi). Līdzko Svētā Dievmāte uzkāpusi uz šīs zemes, elks pārvērties pīšļos. Tā Atons kļuvis par Viņas daļu. Pēc vairākiem gadu simtiem tieši šurp atpeldējusi Dievmātes ikona, kura tagad pazīstama kā Ibērijas Dievmātes ikona.

Bizantijā ikonu apkarošanas laikā dievbijīgo ļaužu mājā ielauzies kareivis un ietriecis ikonā šķēpu. Viņam par lielām šausmām tai pašā mirklī pār Dievmātes seju sākušas tecēt asinis. Kareivis nokritis ceļos. Sekojot viņa padomam, ikonas īpašniece atraitne, lai glābtu svēto tēlu no apgānīšanas, ar lūgšanām ielikusi to viļņos. Un, raugi, pēc vairākiem gadu simtiem tas kā gaismas stabs, kas sniedzies līdz pašām debesīm, piepeldējies pie Atona krastiem. Ikona novietota Ibērijas klostera dievnama altārī, bet no rīta jau atradusies virs klostera vārtiem. Tā turpinājies vairākas dienas, kamēr starecam sapnī parādījusies Dievmāte un sacījusi: «Es nevēlos, lai jūs mani sargātu; Es pati gribu būt jūsu Sargātāja... Kamēr Mana ikona būs redzama šajā klosterī, tikmēr arī Mana Dēla svētība un žēlastība pār jums neizsīks.»

Atonā mūka kārtā iesvētītais Parfēnijs ^{apmēram, apt 1822 g} grieķu sacelšanās laikā Ibērijas klosterī saimniekojošie turku zaldāti nespējuši traucēt dārgā apkalumā tērpto un brīnišķīgām veltēm izrotāto vārtu Sargātāju. Pagājuši daži gadi, un pie ikonas kalpojošais mūks pārsteigts ieraudzījis melnā tērptu sievieti centīgi slaukām klosteri. «Pienācis laiks visu klosteri kārtīgi izmēzt. Jau kuro gadu stāv neslaučīts,» sieviete pateikusi un izgaissusi. Nebijis ilgi jāgaida, kad sultāns izdevis pavēli visiem kareivjiem Svēto Kalnu atstāt, kaut gan pirms tam ne reizi vien tika draudējis līdz pamatiem sagraut visus tā klosterus.

Dievmāte staigā pa šo zemi.

1903. g. 21. augustā mūki pie Panteleimona klostera Lielajiem vārtiem dalījuši Svētās dāvanas. Ieraugot attīstītās fotogrāfijas, jaunais mūks Gabriels bijis ļoti pārsteigts: uz sudraba plātnes parādījusies figūra, kuru viņš fotografējot netika redzējis. Pati Dievmāte pazemīgi saņēma svētīto maizes riecieni!

Neilgi pirms tam arī daži mūki, nomodā būdami, tika skatījuši Brīnumaino Sievieti.

Svētā tradīcija vēstī, ka pirms Pasaules Gala arī Atons ieņēmis kaislību slīkšņā. Ibērijas ikona atstās Svēto Kalnu tikpat brīnumaini kā parādījusies. Tā būs viena no zīmēm, kas vēstīs par Otrās Atnākšanas tuvumu.

Tagad senie Ibērijas vārti aizbūvēti. Ibērijas Dievmātes ikona atrodas tiem blakus uzceltajā nelielajā baznīcā. Kad tur iegājām, dievnams bija tukšs, un varējām netraucēti ielūkoties brīnumainajā tēlā. Tas tiešām atšķiras no lielākās daļas mums pazīstamo ikonas reprodukciju. Brūce zodā šķiet esam pavisam svaiga. Uz kakla sastingusi tumšu, sarecējušu asiņu tērcīte.

Svētā Dievmāte, glāb mūs!

Tukšs arī blakus esošais dievnams. Tur atrodas jau pieminētā «Vārtu Sargātājas eļļas lampiņa». Mierīga. Paldies Dievam!

Kad jau dodamies ārā no klostera, mūs pieaicina tēvs Jāzeps. Viņš atgādina senlaiku pravieti. «Žurnālisti?» (Kā viņš to varēja zināt?!) Dāvina Ibērijas fotogrāfijas. Mūsu ceļš ved tālāk uz vēl citiem klosteriem. Lūdzam viņa svētību ceļam. Tēvs tikai nošūpo galvu: «I am zero» (Es esmu nulle).

* * *

Svētā Kalna piekāvē mūs pārsteidz krēsla. Klauvējam pie kādas celles durvīm. Klusums, neviens neatver. Pie nākamās — tas pats. Piepeši kaut kur no augšas, no brikšņiem atskan krievu valodā izteikts jautājums: «Kas jūs esat?»

— Svētceļnieki no Maskavas.

Pēc brīža atbilde: «Nāciet šurp!»

Nokļūstam krievu vientuļnieka — igumena Benedikta cellē. To veido vienkārši sakrauti, ar saistvielu nesastiprināti plakani akmeņi. Paša stareca nav mājās. Mūs uzņem viņa piekalpotājs tēvs Kukša.

— Jau gatavojāties nakšņot turpat klajumiņā...

Sarunu biedrs nogroza galvu: «Te, it īpaši Karulā, ārpus celles labāk nenakšņot.»

— Čūskas?

Tēvs Kukša nopietni un vērīgi ielūkojas mūsu sejās. Šķiet, cenšas novērtēt, kā reaģēsim uz viņa sacīto.

«Ļaunie gari... Šeit ir tā: nostājies, sagatavojies lūgšanai, un piepeši sadzirdi pakavu diponu. It kā mūlis auļotu pa apli. Bet kāds gan tur mūlis, ja vienā pusē ir aiza, bet otrā — klints.

Biedē... Gadās, pie pašas auss ierēcas tā, ka mati sacēlas stāvus. Reiz bez jebkāda izskaidrojama iemesla sirdi pārņēma neaprakstāmas šausmas(1). Tai pašā brīdī pa grīdu sāka šaudīties milzīgs žurku bars. Bet es stāvu un nespēju atcerēties Jēzus lūgšanu. Pa burtam vien izgaismoju to savā sirdī. Kad ar milzīgām pūlēm tiku līdz lūgšanas beigām, šausmu sajūta atkāpās (2).»

Kāds Atona starecs ir stāstījis: “Sātans ir kļuvis par sirds pavēlnieku (tomēr tam nav varas pār sirds centru, jo vienīgi Svētais Gars, kas pats ir neradīts, var savienoties ar dvēseli un visu kontrolēt). Dažkārt redzu, ka mana sirds līdzinās zooloģiskajam dārzam.

Visas dzīvniekiem līdzīgās kaislības atrodas tajā un gaudo. Šādu stāvokli lieliski apraksta svētais Palamas Grigorijs: «Cilvēks, kas radīts kā Dieva Dēls, ir kļuvis par cilvēkslepkavu un līdzinās ne tikai nesaprātīgam lopam, bet pat indīgajam rāpulim skorpionam, čūskai, ehidniskam izdzimtenim...» Lūgšanā mēs cenšamies panākt tādu stāvokli, lai pēc tam, kad ar prātu esam apguvuši Jēzus vissaldāko vārdu, mūsu sirdī ienāktu Kristus un ar Savu godību un spožumu izdzītu no tās sātanu....»

Nesen blakus cellē nakšņoja priesteris, arī svētceļnieks. Viņš laikam bija iedomājies, ka es aiz vientulības esmu sācis no peļu pīkstieniem baidīties. No rīta atnāk galīgi zils. Stāsta naktī kāds esot viņu sagrābis aiz rokām un kājām un centies izvīkt no celles. Bet saprotiet, ko te nozīmē — izvīkt ārā, ja divus soļus aiz durvīm — bezdibenis... Redzēt nevar pilnīgi neko, tumšs, ka vai acī dur. Turējuši priesteri tik stipri, ka pat pārkrustīties nespējis. Beigu beigās tomēr izdevies pārņemt krustu. Iededzis lukturīti — neviena...(3)

Bet stareci ļaunos garus izdzenā. Un kā lai ienaidnieks nebītos no tāda kā mūsu kaimiņš tēvs Stefans! Viņam pat Dievmāte ir parādījusies. Savulaik varas iestādes gribēja tēvu Stefanu izraidīt, jo viņš it kā aizņemot Karulas zemi un neesot par to samaksājis. Toreiz pati Dievmāte stājusies ceļā pārsteigtajiem policistiem.»

«Esam aizrunājušies,» turpina tēvs Kukša, — «Te ir pašauri. Diviem būs jāiet uz to celli.» Un vērsas pie manis: «Jūs guliet te, pie ieejas. Redzat, durvis es aizslēdzu. Ja naktī kāds ienāk, atcerieties: durvis ir aizslēgtas. Jums jāpaspēj pārkrustīties. Te naktīs nāk...»

Nodziest gaismu. Kaut kur skribinās peles. Skaitu Jēzus lūgšanu...

Caur nemierpilnu saraustītu miegu dzirdu soļus. Aiz durvīm skan cilvēka soļi. Varbūt kāds no mūsējiem? Pa šauro, gar bezdibeņa malu vedošo taciņu tādā tumsā bez lukturīša noiet nav iespējams. Paceļu galvu: gaismu neredz... Tomēr soļi dzirdami. Roka nemitējas mest krusta zīmes, kamēr savā varā pārņem miegs. Tas atkārtojas vēl divas reizes. Rītam austot, jūtu lielu atvieglojumu.

Pēc dažām dienām viens no maniem ceļabiedriem, kas nakšņoja blakus cellē, nopietns cilvēks jau gados, atzinās: «Vai zini, kas man tajā naktī gadījās? Atmosos, man blakus — sieva. Viņa nomira pirms pusotra gada. Jūtu viņas miesu, viņas ķermeņa siltumu... Manī mostas tādas pat jūtas kā toreiz, kad viņa vēl bija dzīva. Aicina, vilina mani. Es noliecos, skūpstu viņu... Tai pašā mirklī parādība izgaist.» (4)

* * *

«Karulā es sākumā baidījos no ļaunajiem gariem. Gribēju doties prom. Bet tad nodomāju: šīs taču ir manas mājas, lai prom iet viņi.

Viņi nevar paciest krustu. Reiz naktī redzu: nāk kādi četrdesmit lejup pa ceļu. Nekas, nekas, domāju, pienāciet vien tuvāk. Un tad — ar krusta zīmi... Tie skrien, bēg, niknojas, draud. Kliedz: jūs, mūki, gribat ieņemt mūsu vietu...» (5).

Esam pie serbu vientuļnieka shiarhimandrīta Stefana. Atonā viņš ir jau pusgad-simtu. Karulā, savas celles vientulībā — četrdesmit gadus.

Par starecu runā dažādi. Vieni uzskata, ka viņš ticis pievilts, pārāk daudz runā, pastāvīgi kustas. Citi viņu uzskata par vientiesi. Un vai gan no vientieša var kādu mieru gaidīt... Bet ne jau mums par to spriest.

Sagaidīja mūs starecs Stefans neparasti: pasaulīgā apģērbā tērpies, skrēja pretī pa taciņu — dziedādams, svilpodams... No tālienes izskatījās pēc stalta jaunekļa. Šo iespaidu traucēja vienīgi bārda un garie, turpat vai voilokā savēlušies mati.

Iepazīstamies. «Georgs?» pārvaicā starecs. «Tas labi, svētie mocekļi ir pirmie, kas atsaucas uz lūgšanu un atsteidzas palīgā.»

Starecs aicina mūs pie sevis. Atliecot galvu, viņa celle no piestātnes gan saredzama, tomēr pašiem to atrast nebūtu iespējams. Saimnieks pašķir biezās krūmus. Atklājas tikko samanāma akmeņaina taciņa. Stāva. Vietām nākas pievilkties, turoties pie virves. Beidzot esam viņa saimniecībā.

Celles pamatu veido ala, kurā lāso divi mazi ezeriņi. Pie ieejas alā — stareca gadu desmitu darbs. Te ir dievnams, viesnīciņa svētcēlniekiem, saimniecības ēkas. Vientuļnieks runā ātri, savdabīgā krievu un serbu valodu sajaukumā, bet saprotam praktiski visu.

«Zemi dārziņam nesu no tālienes. Piecūkstoš reižu nācās iet. Bet akmeņus nesu no lejas, no piestātnes. Stiepu naktīs. Tad vēsi, mēness spīd — labi. Es biju stiprs. Un nekad neārstējos.»

Viņš stāv blakus krustam, uz kura rakstīts: «Shiarhimandrīts Stefānijs.1922.» Te viņš sagatavojis sev kapu.

Saimnieks mūs uz mirkli atstāj un atgriežas dievkalpojuma tērpā. Ievēroju kādu neparastu detaļu: uz adītās cepurītes — otrā pasaules kara serbu partizānu monarhistu nozīmīte. Tēvs Stefāns ir komandējis šādu vienību.

«Mani arī nošaut gribēja. Nostādīja pie sienas, un tad no dažu metru attāluma divi ar automātiem. Bet nekādi nevarēja trāpīt. Metos bēgt. Lodes apkārt svilpa, apgērbu svilināja. Tā arī aizgāju — bez nevienas skrambiņas.»

Atrodamies istabiņā ar skatu uz jūru. Sienas vienās ikonās. Daudz arī fotogrāfiju. Tās šim neparastajam mūkam atstāj vai atsūta par garīgo palīdzību pateicīgie svētcēlnieki. Kādā no tām redzams arī starecs Stefāns. Viņš raksta, bet blakus — baloži.

«Putniem patīk, ka es rakstu,» piebilst vientuļnieks.

Daudz grāmatu. Karulas starecs pazīstams ar saviem teoloģiskajiem darbiem, kurus raksta grieķu, angļu un vācu valodā.

«Pašlaik gatavoju grāmatu par Pasaules Galu,» stāsta starecs Stefāns. «Cilvēki baidās no diviem ļaunumiem — slimībām un kara. Bet arī tos jāizmanto labajam. Nesen es pēc vētras vilku nogāztos kokus, un man piepeši iesāpējās sirds. Galva karsta. Pateicu: «Slava Dievam,» — un viss pārgāja. Tā jāpateicas par visu — gan par slimībām, gan nāvi.

Izsūdzi grēkus, saņem Svēto Vakarēdienu un ne no kā nebaudies. Grēksūdze ir Debesu Valstības atslēgas. Atcerēsieties to vai ne — nezinu, bet pateicis esmu. Būs karš vai ne — zināsi, ko darīt.»

Saimnieks dodas gatavot pieticīgas pusdienas: «Pie manis labprāt uzkavējas. Esmu bagāts.»

Atšķirībā no daudziem citiem mūkiem, starecs ļāva sevi fotografēt, bet ar vienu noteikumu: tā, lai būtu redzamas viņa stādītās puķes.

Cik paklausīgi viņš izpildīja mūsu lūgumus un atbildēja uz jautājumiem! Atmiņa glabā arī stareca aso skatienu. Šķita — viņš zina par ikvienu no mums. Runāja kā ar bērniem. Iedziedājās neticami augstā diskontā un sacīja: «Agrāk man bija laba vīrieša balss, to zaudēju. Tagad dziedu kā bērns.»

Atvadoties shimas mūks mums uzdāvina pa Trīsroku Dievmātes ikoniņai.

* * *

Karulas piestātnē sākam kāpienu Svētajā Kalnā. Visapkārt milzīgi kaktusi. To neskaitāmām sīkām adatiņām klātie bumbuļi ar sēklām ir ēdami, pēc garšas nedaudz atgādina hurmu. Karula vienmēr uzskatīta par skarbu un trūcīgu, tādēļ kaktusi ir krietns papildinājums mūku ēdienkartei, kuras pamatā gadu simtiem bijušas olīvas un sausiņi. Agrāk mūki no savām «bezdelīgu ligzdām» laiduši lejup garās virvēs iesietus grozus, kurus ar pārtikas krājumiem pildījuši garāmbraucošie zvejnieki. Šādu pārtikas nogādāšanu augšup sākuši saukt par karulu.

Stāvā, akmeņainā taka vienos mūļu mēšlos. Dzinēji — albāņi ar tiem ved augšup akmeņus un pārtiku. Kristītie albāņi te uzradušies tikai nesen. Agrāk akmeņus un zemi mūki šurp nesuši paši. Nereti ir tā: skaties uz kādu smailu virsotni, kurā, šķiet, vispār nav iespējams uzrāpties, bet, raug, arī tur novietojusies kaļiva — no pasaules nošķirta viena vai divu vientuļnieku mītne.

Mūsu Atona ceļojumu pastāvīgi pavadīja neskaitāmu celtnu drupas un akmeņiem izlikta terases. Un kur tad vēl pamestās piecstāvīgās, no milzīgiem monolītiem bluķiem - veidotās Panteleimona klostera celtnes! Tā senajā darbnīcā, kur glabājas pagājušā gadsimta sākuma iekārtas, ir arī milzum daudz ādas siksnu, kas palīdzējušas izvairīties no trūcēm. Mūku dzīve ir smaga. Viss Atons bruģēts ar mūku darba augļiem. Bet tā ir tikai redzamā viņu lūgšanu daļa.

Akmeņi ir palikuši uz zemes. Lūgšanas — pacēlušās debesīs.

Kāpjam augstāk. Aiz Karulas sākas Katunakija. Apstājamies. Saules svelmē līst sviedri. No celles pretī iznāk jauns mūks. Parastais Atona sveiciens: «Evlogite» — «Svētījiet». Sarunu biedrs atbild: «O Kirios» — «Dievs svētīs».

Rādām augšup, izrunājot vienu no nedaudzajiem mums zināmajiem grieķu vārdiem: «Atos» — «Atons». Bet, izrādās, mūks mazliet runā krieviski. Tūdaļ tiek - piedāvāts arī parastais svētceļnieku cienasts: brīnumgarda liķiera mēriņš, rahatlukums un auksta ūdens glāze — tieši to šobrīd spējam vislabāk novērtēt.

Mūsu jaunais sarunu biedrs ir neparasti kluss un saudzīgs. Kaukāzietis. Tēvs Vasilis. Sešu gadu vecumā aizvests no Kazahstānas. Pēdējos gadus pavadījis Atonā. Nonākam ikonu gleznotāju cellē. Visvairāk ar to nodarbojas jauni mūki. Viņus te sauc klosteri dibinājušā stareca vārdā — par klimeosiem. Mums blakus pie galda sēž arī pašreizējais klostera priekšnieks tēvs Hrizostoms.

Tēvs Vasilis izrāda darbnīcas. Uzzinām, ka tieši te gleznata slavenā Monreālas baznīcas Ibērijas Dievmātes ikona. No šejienes tā kopā ar Jāzepu Muņosu Kortesu sākusī savu ceļu pa pasauli. Nupat, piecas dienas pirms mūsu ierašanās, brīnumdarošās ikonas precīza kopija (oriģināls pēc brāļa Jāzepa noslepkavošanas pazudis) no šejienes nosūtīta uz Ameriku. To pasūtījis nelaiķa Muņosa Kortesa draugu un līdzgaitnieku dibinātais Ikonu nams. Tāpat kā pirmo, arī šo ikonu gleznojis tēvs Hrizostoms.

Katunakijā dzīvojošie brāļi ir ziloti, kas pazīstami ar īpašu cenšanos pēc godbijības. Nokļūt zilota cellē — «bezdelīgu ligzdā» nereti iespējams tikai ar ķēžu palīdzību. Grūtā mītnes aizsniedzamība ir viņu gara cīņas un sasniegumu simbols. Ziloti savā dzīvē vadās pēc seniem, īpaši stingriem noteikumiem.

* * *

Augšupceļā vakars mūs pārsteidz Kirasijā. Pirms ierādīt naktsmītni uz askētiski cietas lāvas, mūks vairākkārt pārvaicā: «Ortodoks? Ortodoks?» — «Vai pareizticīgie?»

Atbildam ar krusta zīmi.

Lai arī Atons tradicionāli ir Vispasaules patriarhāta kanoniskā teritorija, ziloti savās lūgšanās nepiemin patriarhu Bartolomeju. Stāsta, ka reiz viņi Konstantinopoles augstāko hierarhu nav pat ielaiduši savā klosterī Esfigmenā. Vīrs tā ieejas ar baltiem burtiem uz melna fona rakstīts: «Pareizticība vai nāve!»

Zilotu cellēs Bartolomeju uzskata par masonu.

Daži zilotus uzskata par šķeltniekiem. Citi, visbiežāk — pieredzējušie Atona mūki — ir atturīgāki: mēs nevaram tiesāt cilvēku, pirms to darījis Dievs. Starecs Paisijs saka, ka par patriarhu Bartolomeju ir jālūdz.

Citi uzskata: «Nedrīkst rīkoties tā kā ziloti: atteikties no liturģiskās saskarsmes ar Baznīcu un līdz ar to apšaubīt pašu hierarhijas principu.

Atona klosteros mūki mēdz satikties un dalīties savā garīgajā pieredzē, ļaujot visiem to apspriest. Tas palīdz izvairīties no pārmērībām. Bet Bartolomejs, vienalga, vai viņš būtu masons vai ekumenists, Dieva Tiesā pats atbildēs par sevi. Mums, vienkāršajiem mūkiem, ir jālūdz par savu pestīšanu.»

Sastopams arī pilnīgi pretējs viedoklis: «Vispasaules koncilu pieredze rāda, ka ne reizi vien taisnība izrādījies tiem, kuri bijuši absolūtā mazākumā un pat apvainoti šķeltniecībā. Zilotus apvairo tie, kuriem viņu dievbijība ir kā pārmetums un kuri paši, līdzīgi Bartolomejam, jau ir ceļā uz novirzīšanos no kanoniem, tātad — tie, kuri stāv uz reālas, nevis iedomātas šķeltniecības sliekšņa.»

* * *

No Kirasijas augšupceļš Svētajā Kalnā ved caur mežu. Ik pa brīdim biezoknis pašķiras, un mēs iznirstam saules apmirdzētos klajumos, kurus dedzinošie stari šķiet gluži vai iekausējuši vēsajā meža zaļumā. Tajos tūdaļ sajūtam saldu smaržu. Varbūt tas nav vienkārši ziedu aromāts, varbūt šī smarža ceļas no lūgšanām, kuras te augšup raida kāds neredzamais? Varbūt...

Atonu apvij Svētās Tradīcijas stāstījumi par neredzamajiem stareciem. Stāsta, ka viņu esot 40 vai 12 (6). Grieķi, krievi, serbi... Viņi darbojoties tieši Svētā Kalna nogāzēs.

Viens no izplatītākajiem sižetiem ir šāds. Reiz jauns mūks kalnos satīcis bērū procesiju.

— Nāc līdzī, — sacījuši aiz zārka ejošie.

— Tūdaļ, es tikai palūgšu sava stareca svētību, — atbildējis novicis.

— Nesapraša! — iesaucies skolotājs. — Vai gan tu esi tuvumā redzējis kaut vienu celli? Tie taču bija stareci! Stareci! Es visu dzīvi lūdzu Dievu, lai viņus ieraudzītu, bet tu negāji viņiem līdzī! Skrien, skrien ātri pakaļ!

Bet bērū gājiens uz takas bija izzudis.

Stāsta, ka tad, kad nomirst kāds no šiem askētiem (dažkārt viņus dēvē par vaskiem — tādiem, kas pastāvīgi gavē, jo pārtiek tikai no dabas veltēm), neredzamā brālība atnāk un paņem pie sevis vēl vienu Atona mūku.

Starecu lūgšanas par pasauli ir īpaši spēcīgas. Bet viņu misija slēpj sevī vēl kādu noslēpumu...

«Svētās tradīcijas vēstījumus par stareciem mēs uztveram ļoti nopietni,» saka Panteleimona klostera garīgais tēvs hieromūks Makārijs. «Kad jaunā krievu mūku paaudze 80. gados un 90. gadu sākumā ieradās Atonā, viņi šeit vēl sastapa dažus dižos lūdzējus, kuri pat visgrūtākajos laikos bija saglabājuši svētkalniešu tradīcijas. Viņi pret visu, kas attiecās uz stareciem, izturējās kā pret absolūtu īstenību. Svētās tradīcijas

aizsākumi meklējami Dievmātes atklāsmēs, kuras viņa paudusi Atona mūkiem, arī starecam Paisijam...» (7)

* * *

Turpmāko stāstījumu papildināsim ar stareca Paisija brīdinājumu par sava veida «garīgo tūrisma». Ar šiem vārdiem viņš apzīmē parādību, ka daži Kalna apmeklētāji vēlāk savus iespaidus, situācijas un pārdzīvojumus atstāsta krietni vien pārspīlēti un izpušķoti. Tādēļ, atceroties stareca sacīto, autors centies aprakstīt tikai to, ko patiešām redzējis un dzirdējis.

Atona mūki vērīgi seko zīmēm, kas vēstī par laiku beigu tuvošanos. Ar dziļām skumjām viņi stāstīja par veco olīvkoku, kurš izaudzis no tā koka kauliņa, zem kura tikusi nocirsta svētā Panteleimona galva. Vēl pavisam nesen tas zaļojis blakus dievnamam, kurā glabājas dižmocekļa godājamā galva, bet nu nokaltis. Šo faktu parasti min saistībā ar Mamres ozolu Palestīnā.

«Cellēs valda miers,» stāsta mūks Lācars, «tomēr garā mēs jūtam kā valstī, tā arī pasaulē notiekošo. Aizvien garāki kļūst no Krievijas pieminēšanai atsūtītie aizgājēju saraksti, kuros lasām: «nogalināts» vai «pazudis bez vēsts»...»

Gan pienāks laiks, kad Panteleimona klostera piestātnē, tāpat kā pirms revolūcijas, pastāvīgi pienāks kuģi, un svētceļojums uz Atonu daudziem kļūs par pēdējo grēku nožēlas iespēju.

Agrāk klosterī kalpots pat līdz 40 liturģijām dienā. Tagad, paldies Dievam, atjaunoti jau 30 altāri.”

* * *

Pasauli notur mūku lūgšanas. Dzīvo un aizgājušo lūgšanas.

Panteleimona klostera pīšļu kambari pārrauga tēvs Pāvels — padzīvojis mūks, vienmēr ar Psalmu grāmatu rokās.

«Bizantijas tradīcija prasa mirušo mūku pīšļus trīs gadus pēc apbedīšanas atrakt un apmazgāt ar vīnu,» stāsta tēvs Pāvels. «Atona zemei dāvāta brīnišķīga īpašība: spēja liecināt par aizgājēju dievbijību. Ja galvaskauss ir balts — mūks bijis cienījams un godājams. Viegli iedzeltējis galvaskauss norāda, ka par aizgājēju vēl jālūdz, savukārt smaržīgam vaskam līdzīga galva noteikti piederējusi patiesam gara cīnītājam.»

«Viņi ir tie, kas lūdz par mums,» aizkustinājumā dreb tēva Pāvela balss.

Atonā, kur sievietēm atrasties aizliegts, cilvēki nedzimst jau pusotru gadu tūkstoti. Te tikai mirst. Bet, neaizgājis nāvē, cilvēks nevar arī augšāmcelties.

«Atons nav dzīvošanai,» saka mūks Zenons. «Te tu dzīvo, stundu pa stundai gaidīdams Pasaules Galu. Dažkārt naktī aizdārdina zemu lidojošs reaktīvais iznīcinātājs, bet tev galvā iešaujas doma: ja nu tas ir Nāves Eņģelis?!»

Pīšļu kambara plauktos guļ galvaskausi — viena mūku paaudze aiz otras... Uz pieres parasti uzrakstīts vārds un nāves diena. Raug, tik tiešām it kā būtu no vaska, gluži vai gaismu izstaro kāda pagājušā gadu simteņa beigās miruša mūka galva. Lasām: «Shimas mūks Izidors.» Tēvs Izidor, lūdz Dievu par mums!

Marijas Patvēruma dievnamā, brāļu korpusa augšstāvā, glabājas evaņģēlista Lūkasa galva, Jāņa Kristītāja, Nikolaja Brīnumdarītāja, Kozmas un Damiana, stareca Siluana un daudzu citu Dieva svētajiem piederušo pīšļu daļas.

«Paceļot šos stiklus, izplūst brīnišķīgs aromāts,» stāsta tēvs Lācars. «Visspēcīgāk smaržo mocekļu pīšļi.»

* * *

Arī Ksiropotamā, tāpat kā citos Atona dievnamos, kroņlukturis karājas zemu. Ķēdes pazūd kaut kur kupola puskrēslā. Tur, no kurienes ikviens sajūt tieši uz sevi vērstu Pantokratora — Visuvaldītāja stingro skatienu. Polieleja laikā mūks iziet dievnama centrā un lēni iegriež liesmojošo milzeni. Otrs ar kārti iešūpo horosu un blakus esošās lampadas. Visas svētsvinīgās liesmas sāk kustēties. Iesaistās koris. Zemā dūcošā unisona skaņa šķiet ceļamies no kustībā esošajiem gaismekļiem.

Tavā priekšā atklājas Visuma kustība. Tā Radītāju daudzina eņģeļu kori. Skan neizskaidrojamā, vārdos neizsakāmā praviešu dziesma – terirēma (8). Šai dziedājumā nav cilvēka prātam saprotamu vārdu. Tā ir eņģeļu koru atbalss. Tas, ko apgaismības brīžos spējuši uztvert Dieva apgaismotie lūdzēji.

Prieks! Brīnums! Kur īsti atrodamies — uz zemes vai Debesīs?

* * *

Pēdējā celtnē pirms Atona virsotnes ir Panagija. Akmens būvē ievietojies mazs dievnams un telpa, kur pārļaut nakti. Tur arī matračī un segas. Nakšņo gan šeit reti. Auksts. Pat tagad, dienas vidū, mūs apņem mākoņi, kuru mitrie apkampieni liek sarauties čokurā. Virsotnē temperatūra esot zem nulles. Aizvien biežāk raugāties augšup. Vai vēl tālu? Visi esam noguruši.

Pie Panagijas ir kluss, tikai dzirdams, kā augstāk šalc gandrīz nekad nerimstošais, neapklusināmais vējš. Tā ir tāla un mīksta skaņa — it kā mitra vate švīkstētu gar klintīm.

Beidzot mākoņi paliek apakšā. Pēdējās varenās, vēja izlocītās priedes. Tālāk — vienīgi akmeņi. Gaiši, šķiet, saules izbalināti. Ceļu vietām iezīmē sīkas metāliskas bultiņas, bet biežāk — sarkanas krāsas plankumi, kas iezīmē citādi no apkārtnes tikpat kā neatšķiramo taku.

Apejam kārtējo klinti... Priekšā — virsotne. Ilgi gaidīta un reizē negaidīta. Parādījusies kā Omega. Punkts. Centrs.

Virsotni vainago metālā veidots pareizticīgo krusts. Tuvojamies tā pakājei. Visa ap 80 km garā pussala caur mākoņu spraugām redzama kā uz delnas. Kā gaiši punkti izdalās klosteri.

Esam brīdināti: lai paskatītos lejup, pie kraujas malas nāksies burtiski pielīst, jo ledainā vēja brāzmas cilvēku var iesviest bezdibenī. Pašā smailē nostāvēt iespējams, tikai cieši turoties pie krusta.

Mums gan šie pārbaudījumi izpalika. Vējiņš pavisam viegls, arī līdzpaņemtie vateņi izrādījās lieki — silti jutāties tāpat kreklos.

Virsotnes laukumā vienlaikus var atrasties tikai daži desmiti cilvēku. Raug, arī nelielais pagājušā gadsimta beigās celtais Kristus Apskaidrošanās dievnams. Atstājam atvestās ikoniņas un vīraku. Lūdzam Dievu... Neviļus iedomājamies par jau minētajiem noslēpumainajiem Atona stareciem. Kāda gan ir šo neredzamo lūdzēju galvenā misija? Kādēļ noslēpumā tītie stareci Dievmātei lūdz viņus neatklāt cilvēkiem? Enigma!

Laiku beigās viņi iznāks no savām Svētā Kalna nomaļākajās nogāzēs apslēptajām mītnēm. Sapulcēsies un sāks savu noslēpumaino kāpienu augšup...

* * *

Bet kādu gan viņi redzēs pasauli «laiku beigās»? Kā zinās, ka pienācis šis laiks? Varbūt tā būs atklāsme no augšas? Pazīmes varam tikai nojaust.

Pasaule būs atvērta visiem televīzijas melu, «kosmiskās apziņas» un psiho — dēmonisko iedarbību vējiem. Pagaidām notiek tikai mēģinājumi, lokāli uzbrukumi. Bet to mērogi pieaug.

... «Maskavas 850 gadu» svinības... Virs Puškina laukuma pacēlās jaunpagānisma elks — milzīga piepūsta alus pudele. Paganizēto maskaviešu un «galvaspilsētas viesu» bezformīgais pūlis (turpat vai katram uz galvas — porolona radziņi) dzīvīgi plūda uz pagānu templi.

Lāzeršovs uz universitātes sienas attēloja trīs sešiniekus. Drūzma izveidojās Zooloģiskā dārza (simboliska vieta, vai ne?) teritorijā. Izrādās, pa radio paziņots, ka tur kāda banka bez maksas dalot saldējumus... Ar to pietika, lai pilsētnieku pūļi brāztos nosauktā mērķa virzienā.

Te visi «viltus brīnumi» — uguns no skaidrām debesīm un kalnu bīdīšana — kļuvuši lieki. Piedāvā saldējumu — un pūlis ir tavā varā. Tad ko lai vēl saka par tādiem brīnumiem, ja cilvēcei tiktu uzdāvināta, piemēram, neierobežota bezmaksas enerģija no vakuuma? Vai arī kāda satriecoša izrāde... Tikai jautājums — kas tajā tēlos galveno lomu?

Visai baismīgu nojausmu pēdējā laikā apstiprinājis kāds zinātnieku atklājums par Turīnas līķautu (to veikuši Teksasas universitātes jaunāko tehnoloģiju centra darbinieki). Viens no šiem zinātniekiem — mikrobiologs Leonisio Garsija Valdess ir paziņojis: «Pilnīgi pārliecināti varu sacīt, ka uz līķauta atrastas cilvēka asiņu pēdas. Tās ir vīrieša asinis.» Aitiņas Dollijas apsveicēju sakarsušajos prātos tūdaļ radās fantastiska ideja: klonēt Kristu! Taču, pat ja tamlīdzīga manipulācija tiktu pieļauta, kas gan būtu šī Cilvēka Dēla precīzā fiziskā kopija? Kas būtu šī bioloģiskā kopija bez Viņam kā hipostāzei piemītošās Dievišķības? Varbūt tas, par kuru ir pareģots, ka tas veiksmīgāk par citiem spēs atdarināt Pestītāju?(9)

* * *

Starp citu, viņa karaspēks jau pulcējas. Tas sastāvēs no valkanas, viegli veidojamās masas, kurā būs saķepināti tie, kuriem tiks atklāts gadu simtiem slēptais kabalas noslēpums: dievs, kuram jākļūst un kuru jāpielūdz, esot sātans. Jau mūsdienās kāds kabalists raksta: «Ir teikts, ka kopš 1995. g. daudziem ticīgajiem atvērsies acis un viņi ieraudzīs baušļu patieso piepildījumu un jēgu; miljoniem ļaužu nodarbosies ar kabalas studēšanu; tas veicinās pasaules pārveidošanu, ko iezīmēs Mašīaha atnākšana».

Tūkstošiem klonu jeb likumīgo Kainu, kabalas melnās maģijas apsēsto upuru pūļi, ļauno garu pārņemtie okultie revolucionāri un no pagrabiem izlīdušo sātānistu kolonijas... Tādas nu ir Pareizticības vajātāju triecienvienības.

Tik ilgi auklētās minoritātes (pirmās no Debesīm izdzītās minoritātes projekcijas) saplūdīs un sāks mudžēt īsti sodomiskā vairākumā...

Ibērijas ikona atstās Atonu.

Uz trešā Jeruzalemes dievnama upuraltāra sadedzinās sarkanu teļu; tā pelnus sajauks ar ūdeni un ar to apslacīs pie vārtiem sapulcējušos jūdus.

Visas Dieva liktās robežas pārkāpušais grēks ne vairs slepus, bet nu jau ar lepni paceltu galvu pārkāps Atona robežas un uzvaras priekā noslīcinās visu pussalu.

Vairāk vai mazāk humāni notiks atbrīvošanās no «liekajiem» planētas iedzīvotājiem. «Zelta miljards» sasniegs tādu labklājību, ka tikpat kā neviens vairs nespāņos par paradīzi.

Te būtu īsti vietā atcerēties apustuļa Pāvila vārdus: «Kad sacīs: nu ir miers un drošība, tad pēkšņi pār viņiem nāks posts» (1. Tes. 5:3).

Taču kurš gan atminēsies šo pravietojumu? Jo tikai retais spēs saprast, kas notiek.

«No zemes» un «no zinātniskā materiālisma» izkāps racionālām zināšanām bruņots viltus pravietis un veiks daudzus viltus brīnumus.

Tad «no jūras», no kaislībās bangojošās pasaules celsies elles uguns iezīmēts cilvēks no Dana cilts. Vispirms viņu pasludinās par valdnieku, tad — par ķēniņu un visbeidzot — par dievu. Tikai retais būs par to pārsteigts, jo pagānismam ir bagāta pieredze, kā mirstīgos pielīdzināt dieviem (10).

Viņš tiks iesvaidsīts valstībai. Taču, ja Pareizticībā mirru iesvaidsīšana simbolizē svētības izliešanos pār ķēniņu («Un tā Kunga Gars arī tevi pārņems, un tu nokļūsi kopā ar tiem pravietiskā aizrautībā, un tad tu pilnīgi pārvērtīsies par citu cilvēku» «Dievs pašos pamatos pārvērtā viņa sirdi» (1. Sam. 10: 6, 9)), tad antikrista iesvaidsīšanā vajadzētu notikt kaut kam pilnīgi pretējam. Varbūt tad tajā iemiesojies sātans beidzot izlauzīsies no ieslodzījuma?

Taču itin drīz uzvaras prieku nomainīs neizpratne. Vēl pēc brīža šausmas pārņems pat cilvēkveidīgos ciparu jeb datorcilvēkus.

Kaut kur biržu trakuma brēcienos izputēs dolārs. Gluži kā svētajā tradīcijā vēstīts, izrādīsies, ka nelabā viltus zelts nav nekas vairāk par atkritumu čupiņu...

Izsīks antikrista veltes, arī «vakuumā enerģija». Bezgalīga radīšana nav sātana vaļā, tas spēj tikai pārdalīt nozagto.

Izdzisīs TV ekrāni, kuru mirgošana tik daudziem aizstājusi Dieva pasauli apgaismojošo Patiesības Sauli. Izrādīsies, ka patiesības ilūziju uzturējusi tikai naudas ilūzija.

Ļaudis, kas pārvērtušies ar viltvārdi runājošos mobilajos telefonos, jutīsies kā salauzti.

Tikpat kā izzudīs pēdējā apokaliptiskā valoda saziņai ar Dievu. Un tikai no Dievas sieviešu lavras, kur antikrists nespēj ieiet, augšup tiks raidītas Dievam sadzirdamas lūgšanas (11). Jā, arī no Atona.

Varbūt tieši tad sapulcēsies noslēpumainie stareci? Sapulcēsies un sāks savu kāpienu Svētajā Kalnā. Tas būs tas pats kāpiens augšup, kuru, ik gadus Kunga Apskaidrošanās svētkos kāpjot svētajā virsotnē, ataino Atona mūki.

Laiku beigās visi, izņemot noslēpumainos askētus, aizmirsīs ar sarkano krāsu iezīmēto taciņu. Varbūt šie pēdējie divpadsmit kristieši, sekojot divpadsmit pirmajiem, aizpildīs pēdējās atkritušo eņģeļu atstātās tukšās vietas debesīs? Tad pusceļā līdz debesīm pacēlies Svētais Kalns klūs par septītās Radīšanas dienas rieta noslēpuma liecinieku.

* * *

Ksiropotamā, šķiet, aizritējusi stunda. Kronluktura, horosa un lampadu griešanās pamazām norimst. Gaismekļiem vairs tikko manāmi šūpojoties, koris klusi izelpo pēdējo skaņu. Viss? Pasaules gals? Dažas sekundes ilgst klusums. Varbūt minūtes? Laika vairs nav. Nevienš nekustas.

Bet noslēpumainie stareci, kā vēstī Atona svētā tradīcija, kāps aizvien augstāk. Raug, viņu acīm tūdaļ atklāsies virsotne, uz tās — nelielā Kunga Apskaidrošanās baznīca. Viņi iedegs sveces. Aizkvēpinās smaržīgo vīraku.

No visas Pareizticīgās pasaules atvesto ikonu priekšā stareci nokalpos liturģiju.

Tā būs pēdējā liturģija. Tas būs viss. Pasaules gals. Pēdējais zemes vēstures punkts.

PUNKTS. OMEGA. OMEGAS PUNKTS. Tas arī savienos pēdējo liturģiju Apskaidrošanās dievnamā (varbūt Apskaidrošanās svētkos?) ar visa esošā Apskaidrošanos — astotās dienas rītu.

Beigas. Lai slavēts Dievs.

Piezīmes

1. Grāmatā «Viena nakts Svētajā Kalnā» metropolīts Jerofejs (Vlahovs) apraksta savu tikšanos ar Atona starecu, kurš raksturojis šādu stāvokli: «Bieži pats sātans tuvojas mūkam. Tādās reizēs jūtamas šausmīgas bailes. Dvēseli un augumu pārņem neizsakāmas ciešanas, ko nevar ne salīdzināt ar bailēm, kādas rodas, piemēram, laupītāju klātbūtnē. Jo visa elle tad tuvojas mūkam.»

2. Par šādu stāvokli diakons Andrejs Kurajevs raksta: «Svēto dzīves aprakstu literatūrā (atcerēsimies sirdsskaidrā Antonija Lielā dzīvesstāstu) nereti aprakstīti šausminoši ļaunā redzējumi. Ja cilvēks tos uztver nopietni un nobīstas, tas nozīmē, ka redzējums ir izspiedis no viņa prāta atmiņu par Dievu, kurš jebkuru nešķīsteni spēj atkal aizraidīt tā sākotnējā nebūtībā. Bet, ja atmiņa par Dievu no cilvēka prāta ir izzagta, viņš ir daudz vieglāk ietekmējams. Radība ir ieņēmusi radītāja vietu.»

3. Dēmoni ne tikai biedē. Mums stāstīja par kādu sirmu vientuļnieku, kurš galīgi apjucis un samulsis no savas celles atgriezies kādā Atona klosterī. Izrādās, «eņģeļi» viņu cienājuši ar «debesu barību». Vientuļnieks nav notiekošo atpazinis kā sātana kārdinājumu un cienastu pieņēmis. Pēc tam viņš ilgi nav spējis saņemt Svēto Vakarēdienu. Miris ar Psalmu grāmatu rokās.

4. Par līdzīgu pieredzi vēstījis arī savulaik pazīstamais rakstnieks Valentīns Svencickis, kurš vēlāk kļuvis par virpieri un bijis viens no pēcrevolūcijas gadu draudzes ganiem — mocekļiem. Ielūkosimies, ko viņš raksta savā 1915. g. izdotajā grāmatā «Grazdane Ņeba» («Debesu pilsoņi»). «Tuksneša vientuļnieks tēvs Ņikifors autoram, kurš grasījies pārnakšņot viņa cellē, pastāstījis: «Lūk, nolēpums. Es, mīlais brāli, bieži redzu ļaunos garus... Tie ir kā rēgi, kā mēnesnakts ēnas. Īpaši spēcīgi tie darbojas no vienpadsmitiem līdz vieniem naktī. Šai laikā tie veic kaut kādus milzīgus darbus, un tad ir visgrūtāk lūgties. Toties, ja izdodas šo garīgo smagumu pārvarēt, tad jo īpaši labi izjūti klusumu, svētību un visu dzīvo! Pirmoreiz es tos ieraudzīju akafista laikā... Līdz ko sāku lūgties, tā dzirdu: kreisajā ausī čukst, labajā neuzdrošinās... Sāku klausīties čukstos un kļūstu izklaidīgs, nespēju vairs lūgties...

Tagad es no velniem nebaidos nemaz. Jau no tālienes jūtu viņus nākam. Un tikai lūdzu: «Kungs, palīdzi! Viņi nāk...»» — kaut kā dīvaini izskanēja tēva Ņikifora balss.

... Es paliku viens.

Pēdējie tēva Ņikifora vārdi un frāze «Viņi nāk» kaut kā īpaši spēcīgi iespaidās manā apziņā...

Bailes nepāriet. Skatos aizslēgtajās durvīs un gaidu, mokoši kaut ko gaidu...

Re, durvis atveras, un istabas tumsā ienāk kaut kas sīks, neskaidrs, blāvs...

Skatos tajā, līdz acis sāk asarot, un pamazām sāku atšķirt pie durvīm esošajā kaut ko līdzīgu bērnam. Uz tumšā fona aizvien skaidrāk iezīmējas it kā no iekšienes izgaismotā figūra. Jā, tas ir bērns. Bez apģērba. Vājām, izliektām kājēlēm. Bet seja ir veca, noļukusi, tā izraisa riebumu un šausmas. Stāv, nekustas, tikai apaļās nekustīgās acis raugās tieši manējās...

Un atkal tikapat negadīti, skaidri un noteikti atskan tēva Ņikifora vārds: «Kungs, palīdzi!»

Guļu. Šausmīgs nespēks. Bērns izgaiss. Izgaissušas arī bailes. Esmu tā noguris, ka, šķiet, nespēju pat neko just.»

Ir arī konkrētākas analogijas. Mirušo dzīvesbiedru parādīšanās viduslaikos un renesanses laikmetā tika uzskatīta par inkubu vai sukubu dēmoniskajiem trikiem. Līdzīgu gadījumu XIII gs. aprakstījis Volters Meps. Kāds bruņinieks vairākus gadus nodzīvojis ar iemiesotu nelabo (viņa mirušās dzīvesbiedres izskatā)... Arī mūsu dienās par analogiem gadījumiem stāsta daudzi Kruticu Labdarības centra apmeklētāji Maskavā. «Infemālās seksuālās revolūcijas» patiesie apmēri paliek apslēpti, tikai pateicoties šī jautājuma īpaši delikātajam raksturam.

5. Netālu no Karulas pirms tūkstoš gadiem Dievam kalpoja Atanasijs Lielais, kurš rakstīja: «Dēmoni dara it visu, lai maldinātu nepieredzējušos: runā, trokšņo, liekuļo, izraisa satraukumus, nemierus un dumpjus, klauvē, neprātīgi smejas, svilpj... Bet, ja kāds vēl nepievērš tiem uzmanību, dēmoni raud kā uzvarētie...

Mums nevajag baidīties no dēmoniem, jo tie ir bezspēcīgi un nespēj mums nodarīt neko citu kā tikai draudēt... Sātans kopš laika gala ir cilvēku slepkava. Tomēr mēs vēl joprojām esam dzīvi un dzīvojam pilnīgi pretēji tā vēlmēm. No tā vien redzams, ka dēmoni ir bezspēcīgi... Bet, lai spētu nebaidīties no dēmoniem, mums jāsaprot vēl kāda patiesība: ja dēmoniem piemistu spēks un vara, tie nenāktu pie mums pūlī, neraisītu fantāzijas un, perinot savus ļaunprātīgos nodomus, nepieņemtu dažādu izskatu; pietiktu ierasties tikai vienam un darīt visu, ko var un grib; jo īpaši tāpēc, ka tas, kuram ir vara, ienaidnieku satriec ne jau ar māņu tēliem, bet nevilcinoties izmanto varu, kā vēlas. Savukārt dēmoni, kuriem nav nekādas varas, it kā izklaidējas, rīkodami izrādes ar masku mainīšanu un biedējot bērnus ar spoku, rēgu un citu maldu tēlu bagātību. Tādēļ mums šīs būtnes bez spēka un varas ir vēl jo vairāk jānīcina.»

6. Grāmatā «Mūsdienu Atona stareci» pausta šāda versija: «Atona kalnā pastāv Divpadsmit Svēto Tradīcija. Tie ir 12 izredzēti stareci — vientuļnieki, izvēlēti atbilstoši Apustuļu skaitam, nezināmi pasaulei un pat citiem Atona mūkiem. Kad kāds no viņiem - nomirst, bez jebkādas izsludināšanas viņu pulkā tiek aicināts cits, kurš turpina sava priekšgājēja gara varoņarbus. Mums to atklājuši stareci, apliecinot, ka arī viņi negaidot saņēmuši šādu uzaicinājumu, bet savā pazemībā un dievbijībā no tā atteikušies.»

7. Kāds Krievijas Pareizticīgās Baznīcas arhibīskops stāstīja, kā viņš, būdams Atonā, pievērsis uzmanību vienai no mūku «bezdelīgu ligzdām» un jutis vēlēšanos tajā noteikti uzkāpt. Pēc daudzu stundu ilga un smaga kāpiena, neraugoties uz pavadoņa neapmierinātību, uzrāpušies kalnā. Priekšā — kaļivas drupas. Sākuši lūgties. Piepeši kaut kas iečabējies. No laika saēstas sienas parādījies starecs — balts kā ābele un ļoti vecs. «Lai slavēts Dievs! Es lūdzu, lai Kungs man ļauj pirms nāves saņemt Svēto Vakarēdienu.» Uzzinājām, ka viņš te vientuļībā izcīna gara cīņu jau trīsdesmit gadus...

Izrādījās, bīskapam tiešām bija līdzīgs viss Liturģijai nepieciešamais. To nokalpoja, starecs saņēma Svēto Vakarēdienu un tūdaļ pat, svēceļnieku rokās gulēdams, atdeva dvēseli Dievam...

8. «Senā dziedāšana bija saskaņā ar dievišķo antropoloģiju» — uzskata hieromūks Aleksijs (Kazancevs). Dabiskais, nepiepūlētais ikviena patskaņa skanējums balstās uz noteiktu rezonatora daļu — cilvēka galvas un kakla iekšējo virsmu. Tādēļ tradicionālajos dziedājumos melodiju noteica paši izdziedamie teksti. Ikvienai patskaņa fonēmai atbilda stingri noteikts skanējuma augstums. Galvenais, noteicošais bija Vārds. Kora dziedāšana bez unisona vienkārši nebija iespējama. Tieši tā arī skan terirēms.

Daudzbalsība ar tās saspringto izpildījumu dziedājumos ienāca kā viena no kaislīguma izpausmēm. Jutekliskā «skaistuma» vārdā gandrīz tika zaudēts pats Vārds. Gadu simtiem ritot, to aizvien vairāk aizsedza «kompozīcijas» skaņu vinjetes. Šodien teksts it bieži vienkārši nav saprotams. Tāpat «garīgie» dziedājumi aizvien vairāk zaudē savu sakrālo nozīmi.

9. Cilvēka rokām darinātā dievnamā Kungs nedzīvo. Cilvēka radīts indivīds ir sātana inficēts. Nav nejaušība, ka tieši «bērni no mēģenēm» ir tie, kas visaktīvāk papildina «melnās» sekas.

10. Nesen presē bija lasāms: «No Losandželosas saņemta ziņa, ka Holivudas vadošais režisors Spīlbergs, kurš iemantojis atzinību ar vairākās filmās veikto nākotnes konstruēšanu, «ir saņēmis augstāko reliģisko aprindu direktīvas» izstrādāt scenāriju par «biokibernētisko civilizāciju», parādot tās saistību ar Talmuda dogmatiku un cilvēku sabiedrības planetāro nākotni pēc tam, kad sabiedrības «attīstītākā daļa jaunu biomedicīnisko un biokibernētisko atklājumu rezultātā veiks kvalitatīvu lēcieni. Klonēšana... Aplēses par to, ka, iedzīvinot cilvēka smadzenēs mikroelektroniskas shēmas, būs iespējama «jaunas, augstākas būtnes radīšana», par tās pamatu ņemot derīgās ideoloģiskās un nacionālās iezīmes, toties «nevajadzīgās nacionalitātes» attiecīgi iznīcinot...

11. Par šo pasaulē pirmo sieviešu lavru, kuru aptver Dievmātei veltīts grāvītis, Sarovas Serafims pravietoja: «Kad pienāks laiku beigas, Antikrists vispirms no dievnamiem raus nost krustus un graus klosterus. Visus klosterus nojauks. Arī pie jūsejā nāks. Pienāks gan, bet te Dievmātei veltītais grāvītis kā mūris nostāsies līdz debesīm, un tas nevarēs pie jums ienākt. Grāvītis kā mūris būs visapkārt, nekur neielaidīs, tad tas arī aizies garām.»